

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Тернопільської початкової школи №1

Тернопільської міської ради

_____ Катерина ПОЛІЩУК

Освітня програма

Тернопільської початкової школи № 1

Тернопільської міської ради

на 2025/2026 навчальний рік

СХВАЛЕНО

Рішенням педагогічної ради

Тернопільської початкової школи № 1

Тернопільської міської ради

Протокол від 28.08.2025р. № 1

Голова педагогічної ради

_____ Катерина ПОЛІЩУК

Тернопіль 2025

Вступ

Освітня програма Тернопільської початкової школи №1 Тернопільської міської ради (далі — Програма) розроблена на основі освітньої програми науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» (затверджено наказом Державної служби якості освіти України від 21.06.2024р. №01-10/196). Програма розроблена на основі Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 №898) згідно з вимогами, передбаченими статтею 33 Закону України «Про освіту» та статтею 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту».

Програма містить:

- вступ, де зазначається загальна інформація про освітню програму, її мета, особливості організації освітнього процесу тощо;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за Програмою;
- загальний обсяг навчального навантаження учнів 1–4 класів;
- навчальний план із розподілом годин між освітніми галузями / предметами / інтегрованими курсами за роками навчання;
- опис форм організації освітнього процесу та педагогічних технологій;
- види / форми оцінювання та його інструментарій;
- організаційні питання реалізації Програми.

Програма запроваджується в освітній процес закладу освіти рішенням педагогічної ради школи (протокол №1 засідання педагогічної ради Тернопільської початкової школи №1 від 28.08.2025р.).

Освітня програма забезпечує наступність початкової освіти з дошкільним періодом і здатність дитини виконувати під керівництвом учителя прості завдання в типових ситуаціях у чітко визначеній структурованій сфері навчання, а також готовність дитини до навчання на наступному рівні.

Мета освітньої програми:

Освітня програма спрямована на реалізацію мети та завдань освітніх галузей, визначених у Державному стандарті початкової освіти, що забезпечує формування у учнів ключових компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в житті, урахування здібностей і можливостей кожного учня/учениці.

Мета Програми реалізується за рахунок:

- формування в здобувачів освіти стійкого інтересу до навчання, української мови, літератури, математики, історії, природничих наук;
- залучення учнів/учениць до осмисленого читання;
- формування моральних якостей здобувачів освіти;
- розуміння значення української мови в опануванні здобутків української та світової культур;
- виховання поваги до інших мов і світових культур, національної своєрідності кожної літератури;

- закладання основ аналізу художнього твору, знайомство з

життєвими та мистецькими віхами в долі письменника;

- формування вміння безпечного й критичного використання

медіапродукції, здатності спілкуватися за допомогою медіазасобів.

Актуальність Програми: значущість цієї програми визначається тим, що її розроблено на сучасній теоретико-методологічній базі, зокрема компетентнісному та діяльнісному підході, технології повного засвоєння знань, технології критичного мислення, технології інтенсифікації навчання на основі опорних схем і знакових моделей, технології інтерактивного навчання тощо.

Концептуальними засадами досягнення цілей початкової освіти в Програмі є основні положення компетентнісного, особистісно-діяльнісного, системного та синергетичного підходів, зокрема, низка таких взаємопов'язаних положень.

Компетентнісна початкова освіта в Програмі: втілює в життя основні положення компетентнісного підходу та розпочинає процес формування в учнів молодшого шкільного віку ключових компетентностей.

До ключових відносимо такі компетентності:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математичну компетентність; компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність; екологічну компетентність;
- інформаційно-комунікаційну компетентність;
- навчання протягом життя;
- громадянські та соціальні компетентності;
- культурну компетентність;
- підприємливість і фінансову грамотність (Закон України «Про освіту», статті 1, 12);

Програма проектується й реалізується на засадах особистісно-діяльнісного підходу, як система, що функціонує та розвивається відповідно до основних положень парадигми особистісно зорієнтованої освіти й діяльнісного підходу, зокрема принципів гуманістичної, особистісної та діяльнісної спрямованості освіти.

Головна особливість Програми виявляється в тому, що:

1. Початкова освіта в Програмі розглядається як феномен, що функціонує та розвивається відповідно до принципів системного підходу, зокрема принципів органічної єдності педагогічної системи й середовища, цілеспрямованості, рівноважної відповідності, оптимальності, зворотного зв'язку, єдності програмованого, рефлексивного та адаптивного видів управління тощо.

У Програмі реалізується системна модель формування в учнів ключових компетентностей, що дозволяє повною мірою задіяти потенціал школи завдяки поєднанню предметно-тематичної, міжпредметної та виховної моделей. Зокрема, **формування соціальної та громадянської компетентностей** учнів 1–4 класів, які навчаються за Програмою, відбувається під час ранкових зустрічей, на

години спілкування, на заходах і заняттях (виховна модель), на уроках «Я пізнаю світ» (предметно-тематична модель, оскільки набуття учнями означених компетентностей належить до провідних цілей цього навчального предмета) та під час вивчення всіх інших навчальних предметів.

Важливою складовою формування соціальної і громадянської компетентностей в учнів класів, які навчаються за Програмою, є ранкові зустрічі, що згідно з рекомендаціями Міністерства освіти і науки України проводяться на початку кожного навчального дня впродовж 10 - 15хвилин. Рекомендується включити до них теми особистої та цивільної безпеки, дії в надзвичайних ситуаціях, мінної та пожежної безпеки. Корисними також можуть бути рольові ігри й практичні вправи.

Час на проведення ранкових зустрічей не обліковується в класних журналах, частково компенсує різницю в тривалості навчальних занять, решта якого компенсується роботою вчителя на перервах (лист Міністерства освіти і науки України №1/9-190 від 2.04.2018 року).

Початкова освіта в Програмі моделюється й упроваджується в освітній процес на засадах синергетичного підходу як нелінійна система відкритого типу, здатна до самоорганізації. Відкритість освіти виявляється в доцільності її розбудови на основі поєднання різних методологій і підходів, освітніх технологій і методик, а також їх компонентів; нелінійність — у необхідності конструювання освітньої системи як гнучкого багатоваріантного системного утворення з правом вибору суб'єктами освітнього процесу одного/кількох варіантів його організації, зокрема й за індивідуальною освітньою траєкторією; здатність до самоорганізації — у переважанні технологій інтерактивного навчання, підвищенні ролі самоосвіти.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма Тернопільської початкової школи №1 (далі – Програма) розроблена на основі освітньої програми науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» (далі – Проєкт) та на виконання Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (стаття 33) Програма містить:

- вимоги до дітей, які можуть розпочати навчання за цією Програмою;
- перелік освітніх компонентів та їх логічну послідовність, що презентовано в органічній єдності та взаємозв'язку концептуальних засад, цілей, змісту, методів, форм і засобів освітнього процесу в початковій школі;
- загальний обсяг навчального навантаження учнів 1–4-х класів;
- очікувані результати навчання здобувачів освіти.

Освітня програма набуває чинності після схвалення педагогічною радою та затвердження керівником закладу. Цю освітню програму заклад оприлюднює на офіційному веб-сайті. Ураховуючи індивідуальні освітні потреби учнів, педагогічна рада може ухвалити рішення про введення до освітньої програми закладу інших компонентів, які не передбачені Програмою, зокрема корекційно-розвивального

складника та індивідуалізованого складника для учнів, які з об'єктивних причин бажають здобути початкову освіту за дистанційною, екстернатною або сімейною (домашньою) формами здобуття освіти (Закон України «Про освіту», стаття 9), складника щодо організації освітнього процесу в позаурочний час, у режимі школи повного дня за умов відповідності чинному Санітарному регламенту. Означені складники реалізуються в межах наявного фінансування або за рахунок інших коштів, не заборонених законодавством України.

Вимоги до дітей, які можуть розпочати навчання за Програмою

Зарахування учнів до 1 класу відбувається відповідно до чинного законодавства на підставі заяв батьків або осіб, які їх замінюють.

Згідно із Законом України «Про освіту» початкова освіта в закладі розпочинається, як правило, із шести років. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, можуть навчатися в класах цього ж навчального року.

До здобуття другого (основного) циклу початкової освіти в закладі допускаються переважно учні, які здобували початкову освіту на першому (адаптаційно-ігровому) циклі у 1–2-х класах.

Компетентнісна початкова освіта в Програмі:

втілює в життя основні положення компетентнісного підходу та розпочинає процес формування в учнів молодшого шкільного віку ключових компетентностей.

До ключових відносимо такі компетентності: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математичну компетентність; компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічну компетентність; інформаційно-комунікаційну компетентність; навчання протягом життя; громадянські та соціальні компетентності; культурну компетентність; підприємливість і фінансову грамотність (Закон України «Про освіту», статті 1, 12);

У зв'язку з вищезазначеним реалізація компетентнісної моделі освіти в Програмі передбачає, з одного боку, упровадження STEAM-освіти як провідного тренду модернізації національних освітніх систем, а з іншого – формування в учнів соціальної, громадянської, державницької та культурної компетентностей, позитивного мислення й емоційного інтелекту.

Як концептуальні засади STEAM-освіти, що реалізуються в Програмі, визначаємо низку взаємопов'язаних положень.

1. STEAM-освіта має бути неперервною: розпочинатися в дошкільному віці й тривати впродовж усього життя. Раннє залучення дитини до STEAM-освіти не лише сприяє розвитку креативного мислення та формуванню дослідницької компетентності, а й поліпшує соціалізацію особистості, оскільки розвиває комунікативні компетентності під час роботи в команді.

2. Мета STEM-освіти в системі загальної середньої освіти – розвивати в учнів інтерес до навчальних предметів природничо-математичного циклу, а також формувати в них систему взаємопов'язаних компетентностей, зокрема концептуальної (розуміння природничо-наукових і математичних концепцій, операцій та відношень), стратегічної (здатність формулювати й розв'язувати наукові, технічні та технологічні проблеми), когнітивної (здатність логічно мислити, пояснювати, аргументувати, а також здатність до рефлексії), операційної (здатність охайно та точно виконувати операції), аксіологічної (здатність розглядати об'єкт як корисний одночасно зі здатністю вірити у власну ефективність).

4. Характерними для STEM-освіти в системі загальної середньої освіти є:

- фундаменталізація освіти, що виявляється в поглибленому вивченні предметів природничо-математичного циклу;
- інтегроване навчання за темами, а не за предметами, що здійснюється на засадах міждисциплінарного та проєктного підходів;
- навчання на основі власних відкриттів, спрямоване на формування в учнів дослідницької компетентності, опанування ними алгоритму розв'язання винахідницьких задач, інноваційної стратегії розробки проєктів;
- практична спрямованість навчання (на основі здобутих знань учні на уроках створюють прототипи / моделі реальних об'єктів, процесів або продукти сучасної індустрії);
- посилена увага до вивчення англійської мови, оскільки найбільш значущі наукові друковані та інтернет-ресурси публікуються саме цією мовою.

4. STEM-освіта може реалізовуватися як в урочний, так і в позаурочний час. Найоптимальнішим є органічне поєднання обох підходів.

Згідно з принципом єдності змістового та діяльнісного (методи, форми, засоби освітнього процесу) компонентів освіти й відповідно до основних положень Концепції «Нова українська школа», Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту початкової освіти в освітньому процесі 1–4-х класів реалізуються:

- *інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення;*
- *технологія STEAM-освіти* (навчання на основі власних відкриттів; проблемне навчання; запитальне навчання, розв'язання винахідницьких задач на основі теорії розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера тощо);
- *технологія раціонального читання*, метою якої є формування в учнів таких наскрізних умінь, означених у Законі України «Про освіту» (стаття 12), як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно й письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, а також спроможність опрацьовувати значний обсяг наукової та навчальної інформації за обмежений час. *технологія повного засвоєння навчальних одиниць*, що ґрунтується на таксономії Б. Блума, теорії поетапного формування розумових дій П. Гальперіна, методиці інтервальних повторень Г. Еббінгауза;

- *технологія збагачення освітнього процесу*, що ґрунтується на тріадній моделі збагачення Дж. Рензулі. Відповідно до цієї моделі в Програмі передбачено систему заходів, спрямованих на створення умов для розвитку в учнів мотивації, креативності та інтелекту.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти формування в учнів ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей здійснюється за такими освітніми галузями:

1. Мовно-літературна освітня галузь.
2. Математична освітня галузь.
3. Природнича освітня галузь.
4. Технологічна освітня галузь.
5. Інформатична освітня галузь.
6. Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь.
7. Громадянська та історична освітня галузь.
8. Мистецька освітня галузь.
9. Фізкультурна освітня галузь.

Загальний обсяг навчального навантаження учнів 1–4 класів визначено відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти, за якими гранично допустиме тижневе навантаження учнів за класами становить: 1 клас – 20 год/тижд.; 2 клас – 22 год/тижд.; 3 клас – 23 год/тижд.; 4 клас – 23 год/тижд.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти у повному обсязі реалізують вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів молодшого шкільного віку після першого (адаптаційно-ігрового) та другого (основного) циклів початкової освіти, що визначені Державним стандартом початкової освіти, наказом Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 року № 813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти»; інструктивно-методичними рекомендаціями щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році.

Система оцінювання здобувачів освіти

Відповідно до статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту» кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти.

Оцінювання результатів навчання та особистих досягнень учнів 1–2 класів має формувальний характер, здійснюється вербально та передбачає активне залучення здобувачів освіти до самоконтролю й самооцінювання.

У 1-му класі передбачено формувальне і підсумкове оцінювання. Останнє здійснюється лише в кінці навчального року та має на меті визначення освітніх

завдань для реалізації індивідуального підходу до дитини в процесі подальшого навчання. Облік результатів підсумкового оцінювання фіксується вчителем у свідоцтві досягнень.

Результати навчання учнів 2-х класів підлягають формувальному та підсумковому оцінюванню. Тривалість виконання діагностичної роботи не має перевищувати 35 хвилин (5 хвилин — інструктаж, 30 хвилин — виконання роботи). Діагностичні роботи, що проводяться з мовно-літературної, математичної та природничої освітніх галузей, учні виконують у зошитах для діагностичних робіт або на окремих аркушах.

Результатом оцінювання діагностувальної роботи є оцінювальне судження.

Оцінювання результатів навчання учнів 3–4-х класів здійснюється за допомогою формувального та підсумкового оцінювання відповідно до вимог чинного законодавства. Здобувачі початкової освіти проходять державну підсумкову атестацію, що здійснюється лише з метою моніторингу якості освітнього процесу в класах.

Упродовж навчання в початковій школі учні опановують способи самоконтролю, саморефлексії та самооцінювання, що сприяє стимулюванню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин і корекції в знаннях, уміннях, навичках.

У 2025/2026 навчальному році здійснювати оцінювання навчальних досягнень у 1-4 класах відповідно наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 року № 813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти», інструктивно-методичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році, а саме для оцінювання учнів 1-2-х класів учителі використовувати інструментарій для формувального оцінювання, а для 3-4 класів - за чотирьохрівневою системою.

Підсумкове оцінювання з мистецької, фізкультурної, інформатичної галузі здійснювати за допомогою формувального оцінювання.

Результат підсумкового оцінювання навчальних досягнень учнів 1–2 класів виражати вербальною оцінкою (оцінювальним судженням). У 3–4 класах за рішенням педагогічної ради використовуємо рівневі оцінювання (В, Д, С, П).

Організаційні питання реалізації Програми.

З метою реалізації завдань Програми додатково використовуються авторські навчально-методичні та дидактичні матеріали (навчальна програма, методичні рекомендації для вчителя, посібники, зошити з друкованою основою, мультимедійні засоби навчання тощо), що мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки України та видаються за рахунок коштів, не заборонених законодавством.

Права й обов'язки учасників освітнього процесу визначаються Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», статутом закладу та правилами внутрішнього розпорядку.

Підготовка вчителів закладу регламентується Законами України «Про освіту» (стаття 54, частина 2), «Про повну загальну середню освіту» (стаття 51), постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2019р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами).

Відповідно до цих нормативно-правових актів кожний учитель несе персональну відповідальність щодо щорічного підвищення своєї кваліфікації. Останнє є однією з необхідних умов для проходження ним атестації в порядку, визначеному законодавством.

Загальний обсяг підвищення кваліфікації вчителів не може бути меншим, ніж 150 годин на п'ять років, з яких не менше 10% загальної кількості годин мають бути спрямовані на вдосконалення знань, умінь і практичних навичок у частині роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до статті 51 Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників у питанні надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу» не менше 10 відсотків загальної кількості академічних годин та 10 відсотків щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами повинно бути для підвищення кваліфікації педагогічного працівника протягом п'яти років. Вони оплачується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Суб'єктом підвищення кваліфікації вчителів може бути комунальний заклад післядипломної педагогічної освіти, заклад вищої освіти, громадська організація, інша юридична чи фізична особа, що здійснює освітню діяльність у сфері підвищення кваліфікації педагогічних працівників за умов, якщо розроблена й затверджена ним відповідна програма відповідає пунктам 10–11 постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами) та оприлюднена на вебсайті суб'єкта.

Результати підвищення кваліфікації вчителів у суб'єктів підвищення кваліфікації, що мають ліцензію на підвищення кваліфікації або провадять освітню діяльність за акредитованою освітньою програмою, не потребують окремого визнання чи підтвердження педагогічною радою школи. Результати підвищення кваліфікації в інших суб'єктів підвищення кваліфікації визнаються рішенням педагогічної ради школи.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ № 1
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
складений відповідно до освітньої програми
«Освітня програма початкової школи
науково-педагогічного проєкту «Інтелект України »1-4 кл.
затверджено наказом Державної служби
якості освіти України від 21.06.2024р. №01-10/1969

Тернопільська початкова школа №1 здійснює планування діяльності на підставі ст. 53 Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30.09.2020р. № 898), Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 р. № 2205 та зареєстрованого Міністерством юстиції України 10.11.2020 р. за № 1111/35394, власного Статуту.

За Статутом Тернопільська початкова школа №1 має таку структуру: - *початкова школа.*

Мова навчання – українська.

Річний навчальний план розроблено відповідно до Державного стандарту початкової освіти, наказів Міністерства освіти і науки України від 02.11.2016 р. № 1319 «Про проведення всеукраїнського експерименту за темою „Реалізація компетентнісного підходу в науково-педагогічному проєкті «Інтелект України» на базі загальноосвітніх навчальних закладів“» (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 03.02.2021 р. № 140), листа Державної служби якості освіти від 21.06.2024р. №01-10/1969 «Щодо результатів експертизи освітньої програми», протоколу засідання педагогічної ради Тернопільської початкової школи №1 від 28.08.2025р. № 1 та наказу Тернопільської початкової школи №1 від 01.09.2025 №78 «Про організацію навчально-виховного процесу у школі на 2025/2026 н.р.».

У 2025/2026 навчальному році в Тернопільській початковій школі №1 функціонуватиме 12 класів, у яких навчатиметься 340 здобувачів освіти.

Річний навчальний план Тернопільської початкової школи №1 на 2025/2026 навчальний рік складено відповідно до освітньої програми Тернопільської початкової школи №1, схваленої на засіданні педагогічної ради Тернопільської початкової школи №1 (протокол від 28.08.2025 № 1).

Порядок вивчення окремих предметів

У 2025/2026 навчальному році відповідно до Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898), у 1-4-х класах

початкової школи використано надану можливість здійснення повної або часткової інтеграції різних освітніх галузей.

З огляду на цілі та завдання дослідно-експериментальної роботи, що здійснюється на всеукраїнському рівні в межах Проєкту, до інваріантного складника змісту початкової освіти в 1–4-х проєктних класах уведено інтегрований курс «Я пізнаю світ» (8 годин на тиждень)

Мовно-літературна освітня галузь у 1-4-х класах реалізується через навчальний предмет «Українська мова» (6 годин на тиждень) та інтегрований курс «Я пізнаю світ».

Іншомовна освіта як органічна складова мовно-літературної освітньої галузі представлена предметом «Іноземна мова (англійська)» (1 кл.-2 год. 2-4 класи -3 години на тиждень). За рахунок годин варіативного складника навчального плану з метою підвищення рівня сформованості предметних компетентностей здобувачів освіти в 1-х, 2-х, 3-х та 4-х класах на 1 годину збільшено кількість годин предмета «Іноземна мова (англійська)» (1 клас – 3 години на тиждень; 2 клас – 4 години на тиждень; 3 клас – 4 години на тиждень; 4 клас – 4 години на тиждень).

Мета і завдання математичної освітньої галузі реалізуються через навчальний предмет «Математика» у 1-х класах (по 3 години на тиждень) та інтегрований курс «Я пізнаю світ».

У 2-4 класах математична освітня галузь реалізується через навчальний предмет «Математика» (по 4 години на тиждень) та інтегрований курс «Я пізнаю світ».

Мета і завдання мистецької освітньої галузі реалізується через інтегрований курс «Мистецтво» в 1-4-х класах (1 година на тиждень) та інтегрований курс «Я пізнаю світ».

Фізкультурна освітня галузь реалізується через навчальний предмет «Фізична культура» у 1-4-х класах (по 2 години на тиждень) та інтегрований курс «Я пізнаю світ». Уведення до інтегрованого курсу «Я пізнаю світ» фізкультурної освітньої галузі в 1-4-х класах не лише забезпечує належний рівень рухової активності здобувачів освіти, а й дає можливість інтегровано реалізувати здоров'язбережувальну мету освіти завдяки систематичному виконанню різноманітних вправ для психологічного розвантаження, зняття перевтоми, а також для профілактики найпоширеніших відхилень у здоров'ї молодших учнів, зокрема порушення зору, постави тощо.

Мета і завдання громадянської й історичної, інформатичної, природничої, соціальної і здоров'язбережувальної, технологічної освітніх галузей реалізуються в 1-4-х класах через інтегрований курс «Я пізнаю світ», а також під час вивчення всіх інших навчальних предметів. Водночас у 3-4-х класах мета й завдання інформатичної освітньої галузі реалізуються також у процесі вивчення навчального предмета «Інформатика» (1 година на тиждень).

Річний навчальний план Тернопільської початкової школи №1 містить інваріантну складову, сформовану на державному рівні, та варіативну складову, у якій передбачено вивчення курсу за вибором.

За рахунок годин інваріантної складової річного навчального плану у 2025/2026

навчальному році будуть викладатися інтегрований курс «Я пізнаю світ» (8 годин на тиждень) у 1-4-х класах .

Поділ класів на групи під час вивчення окремих предметів у закладі загальної середньої освіти здійснюється відповідно до Наказу МОН від 03.06.2025 №808 , яким затверджено зміни до наказу від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах».

- при вивченні української мови та іноземної мови (англійської) в 1-4-х класах, якщо кількість учнів у класі перевищує 27 осіб;
- при проведенні практичних занять з інформатики в 3–4-х класах з використанням комп'ютерів (клас ділиться на 2 групи, але не менше ніж 8 учнів у групі).

Структура навчального року

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2025 р. №1003 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні» тривалість 2025/2026 навчального року з 1 вересня 2025 р. до 30 червня 2026 року.

Структура 2025/2026 навчального року:

I семестр: 1 вересня – 26 грудня 2025 року;

II семестр: 12 січня – 29 травня 2026 року.

Канікули:

осінні – з 27 жовтня по 02 листопада;

зимові – з 27 грудня по 11 січня;

весняні – з 23 березня по 29 березня.

Тривалість уроків у Тернопільській початковій школі №1 становить: у 1-х класах – 35 хвилин, у 2–4-х класах – 40 хвилин.

Відповідно до Порядку проведення державної підсумкової атестації, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07.12.2018 № 1369, учні 4-х класів складають державну підсумкову атестацію.

Режим роботи закладу – п'ятиденний навчальний тиждень, одна зміна.

ДОДАТОК 1

складений відповідно до освітньої програми
«Освітня програма початкової школи
науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» 1-4 кл.
затверджено наказом Державної служби
якості освіти України від 21.06.2024р. №01-10/196

Навчальний план
Тернопільської початкової школи № 1 Тернопільської міської ради
за науково-педагогічним проєктом «Інтелект України» 1-4 класів
на 2025/2026 навчальний рік

* Орієнтовний розподіл годин між освітніми галузями в межах інтегрованого навчального предмета «Я пізнаю світ»:

Назва освітньої галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах				
		1 клас	2 клас	3 клас	4 клас	Разом
Мовно-літературна	Українська мова	6	6	6	6	24
Мовно-літературна						
	Іноземна мова(англійська)	2	3	3	3	11
Математична	Математика	3	4	4	4	15
Мовно-літературна	Я пізнаю світ*	8	8	8	8	32
Математична						
Природнича						
Соціальна і здоров'язбережувальна						
Громадянська та історична						
Технологічна						
Фізкультурна**						
Мистецька						
Інформатична	Інформатика			1	1	2
Мистецька	Мистецтво	1	1	1	1	4
Фізкультурна**	Фізична культура	2	2	2	2	8
Додаткові години на вивчення предметів інваріативної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять ***		1	1	1	1	4
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження учня		20	22	23	23	88
Загальна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		23	25	26	26	100

1-4 класи: мовно-літературна галузь — 1 год/тижд.; громадянська та історична, інформатична (для 2 класу), природнича, соціальна і здоров'язбережувальна, технологічна освітні галузі — разом 4 год/тижд.; математична галузь — 1 год/тижд.; мистецька освітня галузь — 1 год/тижд.; фізкультурна освітня галузь — 1 год/тижд.;

** Години, передбачені для фізичної культури (навчальні предмети «Я пізнаю світ» (1 год/тижд.) та «Фізична культура» (2 год/тижд.), не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів, але обов'язково фінансуються.

***Варіативна складова Навчального плану (1 год/тижд.) використовуватися на підсилення предмету інваріантної складової **іноземна мова(англійська)**: (1 клас – 1 год/тижд.), (2 клас – 1 год/тижд.), (3 клас – 1 год/тижд.), (4 клас – 1 год/тижд.),

**ДОДАТОК
ЗАТВЕРДЖЕНО**

наказом Тернопільської
початкової школи № 1 ТМР

від

01.09.2025 р. № 75

**Структура та режим роботи
Тернопільської початкової школи № 1
Тернопільської міської ради
на 2025/2026 н.р.**

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2025 р. №1003 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні» тривалість 2025/2026 навчального року з 1 вересня 2025 р. до 30 червня 2026 року.

Структура 2025/2026 навчального року:

I семестр: 1 вересня – 26 грудня 2025 року;

II семестр: 12 січня – 29 травня 2026 року.

Канікули:

осінні – з 27 жовтня по 02 листопада;

зимові – з 27 грудня по 11 січня;

весняні – з 23 березня по 29 березня.

Школа працює в режимі п'ятиденного робочого тижня.

З урахуванням воєнного стану та кліматичних умов, за погодженням з управлінням освіти і науки Тернопільської міської ради, структура навчального року та графік учнівських канікул може змінюватися.

Відповідно до режиму роботи навчання починається о 8 год 30 хв.

Урок у першому класі триває 35 хв, у 2-4-их класах – 40 хв. Після закінчення навчальних занять працює група продовженого дня відповідно до режиму роботи школи.

Навчальний рік триває 175 робочих днів.

Рішенням педагогічної ради школи від 28.08.2025р. №1 затверджено такі форми організації освітнього процесу у 2025/2026 н.р.: очна, сімейна (домашня), дистанційна (у разі виникнення надзвичайної ситуації).

Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ № 460 від 16.06.2020р. «Про внесення змін до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09 липня 2018 року № 579» та листа ДСНС № 03-1870/162-2 від 14.06.2022 «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти», листа Міністерства освіти і науки Лист МОН № 1/17526-25 від 22.08.25 року «Про організацію 2024/2025 навчального року в закладах загальної середньої освіти» та згідно з висновком «Акту оцінки об'єкта (будівлі, споруди, приміщення) щодо можливості його використання для укриття населення як найпростішого укриття» № 828 від 15.08.2025р. підвальне приміщення закладу рекомендовано до використання для укриття населення як найпростіше

укриття та включення до фонду захисних споруд. За результатами проведеного огляду встановлено, що підвальне приміщення закладу має загальну площу 324,3 кв.м, що дозволяє забезпечити укриттям усіх учнів школи (356 дітей в розрахунку 0,6 кв.м. на дитину).

РЕЖИМ РОБОТИ ПЕРШИХ КЛАСІВ:

8.15-8.30 – прийом дітей
8.30-9.05 – перший урок
9.05-9.25 – перерва
9.25-10.00 – другий урок
10.00-10.25 – перерва
10.25-11.00 – третій урок
11.00-11.20 – обід
11.20-11.55 – четвертий урок
11.55-12.20 – перерва
12.20-12.55 – п'ятий урок
12.55-14.45 – прогулянка
14.45-15.30 – розвивальні ігри
15.30-15.45 – підвечірок
15.45-16.20 – I заняття
16.20-16.30 – перерва
16.30-17.05 – II заняття
17.05-19.00 – прогулянка, повернення дітей додому
17.05-18.00 – прогулянка, повернення дітей додому (середа, п'ятниця)

РЕЖИМ РОБОТИ ДРУГИХ КЛАСІВ:

8.15- 8.30– прийом дітей
8.30- 9.10 – перший урок
9.10- 9.25 – перерва
9.25- 10.05 – другий урок
10.05-10.20– перерва
10.20-11.00– третій урок
11.00-11.20 – обід
11.20-12.00 – четвертий урок
12.00-12.20 – перерва
12.20-13.00 – п'ятий урок
13.00 -14.45 – прогулянка
14.45-15.30 – розвивальні вправи
15.30-15.45 – підвечірок
15.45-16.25 – I заняття
16.25-16.35 – перерва
16.35-17.15 – II заняття

17.15-19.00 – прогулянка, повернення дітей додому

РЕЖИМ РОБОТИ ТРЕТІХ КЛАСІВ

8.15- 8.30– прийом дітей
8.30- 9.10 – перший урок
9.10- 9.25 – перерва
9.25- 10.05 – другий урок
10.05-10.20– перерва
10.20-11.00– третій урок
11.00-11.20 – перерва
11.20-12.00 – четвертий урок
12.00-12.20 – обід
12.20-13.00 – п'ятий урок
13.00 -14.45 – прогулянка (13.15-13.55 – шостий урок 1 раз/тиждень)
14.45-15.45 – самопідготовка
15.45-16.00 – підвечірок
16.00-16.40 – I заняття
16.40-16.50 – перерва
16.50-17.30 – II заняття
17.30-19.00– прогулянка, повернення дітей додому
17.30-20.00– прогулянка, повернення дітей додому (середа)

РЕЖИМ РОБОТИ ЧЕТВЕРТИХ КЛАСІВ

8.15- 8.30– прийом дітей
8.30- 9.10 – перший урок
9.10- 9.25 – перерва
9.25- 10.05 – другий урок
10.05-10.20– перерва
10.25-11.00– третій урок
11.00-11.20 – перерва
11.20-12.00 – четвертий урок
12.00-12.20 – обід
12.20-13.00 – п'ятий урок
13.00-14.45 – прогулянка (13.15-13.55 – шостий урок 1 раз/тиждень)
14.45-15.45 – самопідготовка
15.45-16.00 – підвечірок
16.00-16.40 – I заняття
16.40 -16.50 – перерва
16.50-17.30 – II заняття
17.30-18.15 – прогулянка, повернення дітей додому
17.30-20.00– прогулянка, повернення дітей додому (четвер)

ДОДАТОК 3

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом Тернопільської
початкової школи № 1 ТМР
від 01.09.2025 р. № 75

Мережа класів на 2025/2026 навчальний рік

№	Класи	Кількість учнів	Мова навчання	Іноземна мова
1	1-А	18	Українська	Англійська
2	1-Б	29	Українська	Англійська
3	1-В	29	Українська	Англійська
Усього	3	76		
4	2-А	28	Українська	Англійська
5	2-Б	29	Українська	Англійська
6	2-В	31	Українська	Англійська
Усього	3	88		
7	3-А	28	Українська	Англійська
8	3-Б	29	Українська	Англійська
9	3-В	29	Українська	Англійська
Усього	3	86		
10	4-А	33	Українська	Англійська
11	4-Б	32	Українська	Англійська
12	4-В	30	Українська	Англійська
Усього	3	95		
Загальна кількість	12	345		

**Загальний обсяг навчального навантаження для класів,
які працюють за Програмою на основі науково-педагогічного проєкту
«Інтелект України»**

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік			
	1 клас	2 клас	3 клас	4 клас
Мовно-літературна	280	315	315	315
Математична	105	140	140	140
Мовно-літературна	280	280	280	280
Математична				
Природнича				
Соціальна і здоров'язбережувальна				
Громадянська та історична				
Технологічна				
Мистецька				
Фізкультурна				
Інформатична			35	35
Мистецька	35	35	35	35
Фізкультурна	70	70	70	70
Усього	770	840	875	875
Додаткові години для вивчення предметів, освітніх галузей, вибіркових освітніх компонентів, проведення індивідуальних консультацій, групових занять	35	35	35	35
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету	805	875	910	910
Гранично допустиме річне навантаження учнів	700	770	805	805

Освітні галузі

Мовно-літературна освітня галузь (українська мова та література)

Мова — унікальне явище культури, що є не тільки засобом спілкування, а й засобом засвоєння, зберігання й передачі знань, досвіду поколінь, віддзеркаленням ментальності народу, його душею. У мові виявляється свідомість як окремої людини, так і нації загалом.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти метою мовно-літературної освітньої галузі (українська мова) у Програмі визнано формування в учнів 1–4-х класів системи ключових компетентностей (комунікативної, громадянської, соціальної, культурної, навчання впродовж життя тощо), загальнопредметних (мовленнєвої, мовної, читацької тощо) і предметних (компетентностей у галузі фонетики, орфоепії, орфографії, лексикології, будови слова, морфології, синтаксису, стилістики, культури мовлення, теорії та історії літератури тощо) в органічній єдності всіх компонентів — цінностей і ставлень, знань, умінь і навичок, досвіду діяльності, а також наскрізних умінь (читання з розумінням, висловлення власної думки усно й письмово, критичного та системного мислення, здатності логічно обґрунтовувати позицію, творчості, ініціативності, конструктивного керування емоціями, здатності співпрацювати з іншими людьми).

Згідно з Державним стандартом початкової освіти в результаті опанування змісту мовно-літературної освітньої галузі здобувач освіти:

- 1) взаємодіє з іншими усно, критично сприймає та використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;
- 2) сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її; сприймає художній текст як засіб збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду;
- 3) висловлює думки, почуття та ставлення, обґрунтовує їх, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі онлайн, дотримується норм літературної мови;
- 4) досліджує індивідуальне мовлення — своє та інших осіб, використовує це для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.

З метою реалізації цілей мовно-літературної освітньої галузі (українська мова) та досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання виокремлено такі змістові лінії: «Взаємодію усно», «Читаю», «Взаємодію письмово», «Досліджую мовні

та мовленнєві явища».

До провідних завдань змістової лінії «Взаємодію усно» належить формування в учнів усної комунікативної компетентності як органічної складової соціальної компетентності, а саме: цінностей, ставлень, знань, умінь, навичок і досвіду ефективного усного спілкування (слухання, монологічного та діалогічного мовлення).

Змістова лінія «Читаю» передбачає формування в учнів компетентності в галузі раціонального читання як інтегрованого особистісного утворення, що виявляється в розвитку мотивації до читацької діяльності, розумінні цінності читання в житті людини, наявності знань із теорії літератури і щодо особливостей читацької діяльності та шляхів підвищення її ефективності, здатності читати швидко з повним розумінням прочитаного та запам'ятовувати важливу інформацію, в умінні свідомо обирати тексти для читання, переказувати їх, аналізувати та інтерпретувати як у логічному, так і в емоційно-чуттєвому контекстах, у спроможності до літературної та інших видів творчості з урахуванням ідей, ставлень, міркувань, емоцій, що викликані прочитаним.

Змістова лінія «Взаємодію письмово» спрямована на формування в учнів компетентності в галузі писемного мовлення, що виявляється в їхньому прагненні та здатності створювати письмові висловлення (зокрема, онлайн-повідомлення) відповідно до норм літературної мови та з урахуванням їхньої мети, адресата, особливостей різних типів і жанрів, а також редагувати письмові тексти.

Змістова лінія «Досліджую мовні та мовленнєві явища» спрямована на формування в учнів прагнення та здатності вивчати мовлення як процес використання мови під час спілкування й удосконалювати власне мовлення, аналізуючи здобуту інформацію, а також досліджувати українську мову як засіб людського спілкування і галузь наукового знання, використовуючи результати дослідження у власній мовленнєвій діяльності.

Змістові лінії реалізуються через навчальний предмет «Українська мова» (1–4 класи — 6 год/тижд.) та інтегрований курс «Я пізнаю світ».

На уроках української мови і навчального предмета «Я пізнаю світ» реалізуються інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення, STEM-освіти, раціонального читання, повного засвоєння навчальних одиниць, збагачення освітнього процесу тощо.

**Результати навчання і пропонований
зміст 1–2-й класи**

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1. Змістова лінія «Взаємодію усно»	
Здобувач освіти:	Здобувач освіти:

сприймає усну інформацію; перепитує, виявляючи увагу; доречно реагує [2 МОВ 1.1]	- після одного прослуховування тексту, звучання якого триває 2–3 хв, <i>відповідає</i> на запитання, що відображають складові фактичного змісту тексту (хто? що? де? коли?) та послідовність подій;
	- <i>демонструє</i> навички активного слухання під час діалогічного мовлення [2 МОВ 1.1]
Здобувач освіти: відтворює основний зміст усного повідомлення відповідно до мети; на основі почутого малює/добирає ілюстрації; передає інформацію графічно [2 МОВ 1.2]	Здобувач освіти: - усно <i>переказує</i> сприйняті на слух тексти обсягом 40–50 слів з опорою на допоміжні матеріали (план, ілюстрації, опорні слова, словосполучення); - <i>відтворює</i> після одного прослуховування зміст інструкції, що стосується виконання навчальних дій чи ігрових завдань; - <i>малює</i> та <i>добирає</i> ілюстрації до почутого; - <i>презентує</i> почуту інформацію у вигляді схематичних малюнків і таблиць; - <i>відтворює, розігрує</i> діалоги з аудіовізуальних фрагментів [2 МОВ 1.2]
	-
Здобувач освіти: розпізнає ключові слова і фрази в усному повідомленні, виділяє їх голосом у власному мовленні; пояснює, чому інформація зацікавила; з допомогою вчителя виявляє очевидні ідеї в простих текстах, медіатекстах [2 МОВ 1.4]	Здобувач освіти: - <i>називає</i> ключові слова і фрази в усному висловлюванні, <i>виділяє</i> їх інтонаційно під час відтворення усного повідомлення; - <i>обґрунтовує</i>, чому почута інформація є цікавою; - <i>виокремлює</i> основні ідеї в почутій інформації [2 МОВ 1.4]

Здобувач освіти: висловлює думки щодо усного повідомлення, простого тексту, медіатексту; намагається пояснити свої вподобання; звертається до дорослих за підтвердженням правдивості інформації [2 МОВ 1.5]	Здобувач освіти: - <i>висловлює</i> власну думку про персонажів, факти, події в почутій інформації, <i>обґрунтовує</i> її; - <i>знаходить</i> джерела інформації (зокрема, <i>звертається</i> до авторитетних дорослих), щоб мати змогу критично оцінити почуте [2 МОВ 1.5]
Здобувач освіти: висловлює власні погляди на предмет обговорення; намагається зробити так, щоб висловлювання було зрозуміле і цікаве для інших; правильно вимовляє загальноновживані слова [2 МОВ 1.6]	Здобувач освіти: - <i>висловлює</i> коректній формі власні погляди на предмет обговорення; - <i>дотримується</i> правил наведення аргументів, щоб переконати присутніх; - <i>використовує</i> характерні для розмовного стилю мовні засоби; - правильно <i>вимовляє</i> загальноновживані слова; - правильно <i>називає</i> слова, вимову та правопис яких треба запам'ятати [2 МОВ 1.6]
Здобувач освіти: розпізнає емоції своїх співрозмовників, використовує відомі вербальні та невербальні засоби для передачі емоцій та настрою; розпізнає образні вислови і пояснює, що вони допомагають уявити; створює прості медіатексти [2 МОВ 1.7]	Здобувач освіти: - <i>розпізнає</i> власні емоції та емоції співрозмовників; - <i>демонструє</i> вміння передати емоції та настрої за допомогою вербальних і невербальних засобів; - <i>визначає</i> в медіапродуктах образні вислови й пояснює їх значення; - <i>створює</i> прості медіапродукти [2 МОВ 1.7]
Здобувач освіти: розповідає про власні відчуття та емоції від прослуханого / побаченого; ввічливо спілкується [2 МОВ 1.8]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> про свої відчуття та емоції від побаченого та прослуханого; - <i>дотримується</i> під час спілкування правил мовленнєвого етикету [2 МОВ 1.8]
Пропонований зміст Спілкування в житті людини. Мовлення, мова та мовні одиниці Спілкування як процес передачі інформації. Інформація як сукупність відомостей або повідомлень про щось. Раціональні методи сприйняття, запам'ятовування, розуміння та відтворення інформації. Мовлення як процес використання мови під час спілкування. Види	

мовлення. Мова, мовні одиниці. Слово як основна одиниця мови. Лексичне значення слова.

Речення. Логічний наголос у реченні. Складання речень за малюнками. Текст.

Переказ тексту. Опис, розповідь, міркування, есе.

Усне монологічне мовлення

Сприйняття усного монологічного мовлення: поняття «слухати» й «чути». Правила ефективного сприйняття усного монологічного мовлення (виділення ключових слів; створення піктограм або схематичних малюнків; формулювання основних ідей; аналіз тексту за допомогою технології критичного мислення; обґрунтування особистісного ставлення до сприйнятої інформації).

Говоріння як складова усного монологічного мовлення. Культура мовлення та її складові. Норми української літературної мови. Мовленнєвий етикет. Словесні формули вираження ввічливості. Норми спілкування з людьми різного віку. Форми звертання до знайомих і незнайомих людей.

Риторика — наука про красномовство. Мовні засоби. Прислів'я, фразеологізми й цитати, їх роль в усному мовленні. Невербальні засоби впливу на слухачів. Чіткість і правильність вимови звуків, виразність, інтонація, дихання, сила голосу, темп мовлення.

Культура діалогу

Поняття про діалогічне мовлення. Вербальні та невербальні засоби діалогічного мовлення. Активне (рефлексивне) слухання. Емоційний інтелект і позитивне мислення, їх роль у діалогічному мовленні.

Дискусія. Правила ведення дискусії. Правила наведення аргументів.

Контактне й дистантне спілкування

Контактне спілкування. Вербальні та невербальні засоби контактного спілкування.

«Золоті» правила контактного спілкування.

Дистантне спілкування. Інформація в медіапросторі. Аудіальні й аудіовізуальні медіа.

Етика спілкування телефоном і в інтернеті. Критичне мислення — умова безпеки в медіапросторі. Види медіапродуктів. Умови та засоби створення власних медіапродуктів

Здобувач освіти: передбачає за обкладинкою, заголовком та ілюстраціями, про що йтиметься в дитячій книжці; читає вголос правильно, свідомо, цілими словами нескладні за змістом і формою тексти; розуміє фактичний зміст прочитаного [2 МОВ 2.1]	Здобувач освіти: - <i>передбачає</i> за обкладинкою, заголовком та ілюстраціями, про що йтиметься в дитячій книжці; - <i>читає</i> вголос цілими словами правильно, свідомо та виразно (темп читання — 70 і більше слів/хв); - <i>знаходить</i> у тексті незнайомі слова, <i>пояснює</i> їх значення, використовуючи матеріал відповідних словників; - <i>відповідає</i> на запитання за змістом прочитаного; - <i>ставить</i> запитання за змістом прочитаного; - <i>знаходить</i> відповідні уривки тексту за відеофрагментами, ілюстраціями, піктограмами та ключовими словами й висловами; - <i>відтворює</i> послідовність подій у тексті; - <i>відтворює</i> зміст тексту за планом; - <i>пояснює</i> інформацію, наведену в графічному вигляді [2 МОВ 2.1]
--	---

2. Змістова лінія «Читаю»

Здобувач освіти: пов'язує інформацію з тексту з відповідними життєвими ситуаціями; розрізняє головне і другорядне в тексті; визначає тему художнього твору, а також простого медіатексту [2 МОВ 2.2]	Здобувач освіти: - <i>демонструє</i> знання особливостей окремих фольклорних і літературних творів; - <i>досліджує</i> особливості казки, вірша, оповідання, загадки, скоромовки, забавлянки тощо; - <i>розрізняє</i> головне і другорядне в тексті; - <i>визначає</i> тему художнього твору; - <i>пояснює</i> зв'язок між окремими повідомленнями в тексті; - <i>висловлює</i> та <i>обґрунтовує</i> власне ставлення до твору й літературних персонажів; - <i>розповідає</i> про вчинки персонажів, події, описані в літературному творі, <i>пояснює</i> вчинки персонажів на основі змісту тексту та власного досвіду, <i>доводить</i> коректність власної думки; - <i>наводить</i> приклади з власного життя та життя інших людей, що, на його думку, співзвучні з літературним твором; - словесно <i>моделює</i> власну поведінку на прикладі вчинків персонажів [2 МОВ 2.2]
---	---

Здобувач освіти: розповідає про власні почуття та емоції від прочитаного тексту; відтворює емоції літературних персонажів під час інсценізації [2 МОВ 2.3]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> про свої враження (почуття та емоції) від змісту прочитаного художнього тексту; - <i>зіставляє</i> пережиті під час читання почуття та емоції з власним емоційно-чуттєвим досвідом; - <i>відтворює</i> емоції літературних персонажів під час інсценізації [2 МОВ 2.3]
Здобувач освіти: висловлює власні вподобання щодо змісту прочитаних творів, літературних персонажів,	Здобувач освіти: - <i>пояснює</i>, що у творі подобається, а що ні (вчинки, мовлення персонажа, описи тощо); - <i>пояснює</i> зв'язок тексту із власним досвідом,
намагається пояснити, що подобається, а що ні; висловлює думки з приводу простих медіатекстів [2 МОВ 2.4]	навколишнім світом і раніше прочитаними текстами; - <i>висловлює</i> думку про те, як факти, ідеї прочитаного можуть допомогти в конкретних життєвих ситуаціях; - <i>обирає</i>, до кого з дорослих можна звернутися, аби впевнитися в правдивості прочитаної інформації [2 МОВ 2.4]
Здобувач освіти: обирає книжку для читання; пояснює власний вибір [2 МОВ 2.5]	Здобувач освіти: - <i>обирає</i> тексти (книжки) для читання, <i>може пояснити</i> власний вибір; - <i>розрізняє</i>, з яких елементів складається книжка, та <i>пояснює</i>, яку інформацію вони передають; - <i>описує</i> обкладинки книжок, які подобаються; - <i>добирає</i> тексти на запропоновану тему [2 МОВ 2.5]

Здобувач освіти: на основі тексту малює / добирає ілюстрації, фіксує інформацію графічно [2 МОВ 2.6]	Здобувач освіти: - <i>малює</i> або <i>добирає</i> ілюстрації до художнього тексту, створює аплікації, ліпить (наприклад, персонажів казок тощо); - <i>надає</i> інформацію графічно (схеми, таблиці, діаграми); - <i>добирає</i> відповідні твори мистецтва, співзвучні з текстом [2 МОВ 2.6]
Здобувач освіти: експериментує з текстом (змінює кінцівку, місце подій, імпровізує з репліками під час інсценізації тощо) [2 МОВ 2.7]	Здобувач освіти: - <i>фантазує</i> на основі прочитаного: <i>придумує</i> іншу кінцівку літературного твору, <i>змінює</i> місце подій, <i>додає</i> нових персонажів; - <i>читає</i> за ролями фрагменти літературного твору [2 МОВ 2.7]

Пропонований зміст

Фольклор — світ народної мудрості та фантазії

Поняття «фольклор». Основні ознаки фольклору.

Література та її види

Художня, довідкова, науково-популярна, наукова література.

Характеристика окремих фольклорних і літературних жанрів

Загадка, прислів'я, скоромовка, вірш, акровірш, пісня, літературна і народна казки, побутова казка, казка про тварин, чарівна казка, оповідання, художнє та науково-популярне оповідання.

Тексти зі щоденного життя

Записки від батьків, однокласників, учителя. Електронна пошта, інструкції, анкети, запрошення, привітання, подяки, кулінарні рецепти, оголошення тощо.

Відомості з теорії літератури

Заголовок, тема, основна думка, сюжет, персонажі твору.

Характеристика виучуваних фольклорних і літературних жанрів. Жанрові ознаки твору. Засоби художньої виразності. Епітет, порівняння.

Мова художнього твору. Діалоги, монологи, оповідач, засоби художньої виразності в тексті (епітет, порівняння), пряме й переносне значення слів у художньому тексті.

Слова та вирази, які характеризують персонажа, події.

Віршована мова. Рима, ритм, настрій у вірші. Сила й тон голосу, темпоритм під час читання вірша.

Аналіз художнього тексту

Місце і час подій, персонажі (вчинки, мотиви поведінки, думки, емоції), конфлікт або проблема, розвиток подій, розв'язка конфлікту.

Зв'язок змісту твору з відповідними життєвими ситуаціями. Жанрові ознаки твору. Тема, основна думка.

Роль заголовка.

Автор та оповідач. Аналіз вчинків персонажів (причини й наслідки). Власне ставлення до вчинків персонажів.

Емоційний вплив літературних творів на читача. Настрій, почуття, які виникли під час читання твору; порівняння їх з почуттями, що викликали події власного життя.

Улюблений твір, улюблений персонаж.

Інтерпретація художнього тексту

Виразне читання, театралізація, читання в ролях, творчий переказ, створення власного тексту за аналогією, продовження тексту. Запитання до окремих абзаців і до тексту.

Стратегії вдумливого читання

Перед читанням (визначення мети читання, прогнозування змісту); під час читання (розуміння лексики, створення в уяві картин за змістом, прогнозування розвитку подій, відповідь на запитання, поставлені перед читанням); після читання (зв'язок зображених подій з подіями власного життя, формування власного погляду на твір).

Коло читання

Твори української і зарубіжної літератури, доступні й цікаві учням цієї вікової групи

3. Змістова лінія «Взаємодію письмово»

Здобувач освіти:

пише рукописними буквами, зливо, розбірливо; створює невеликі та нескладні за змістом висловлювання, записує їх; правильно записує слова, які пишуться так, як вимовляються; створює прості медіатексти з допомогою інших осіб

[2 МОВ 3.1]

Здобувач освіти:

- *дотримується* правил гігієни письма;
- *пише* друковані, рукописні рядкові та великі букви українського алфавіту, *зберігає* правильну форму, ширину, висоту букв;
- *поєднує* букви під час написання слів, використовуючи природні способи поєднань (верхнє, нижнє й середнє);
- *пише* зв'язно, ритмічно букви в словах і реченнях, правильно розташовуючи їх у рядку;

	- <i>позначає</i> звуки, що сприйняті на слух, відповідними рукописними буквами; - <i>пише</i> такі розділові знаки: крапку, кому, тире, знак оклику та знак питання; - <i>списує</i> слова й речення, написані рукописним і друкованим шрифтами; - <i>пише</i> під диктування склади, слова, речення; - <i>складає</i> та <i>записує</i> невеликі тексти за малюнком,
	ситуацією в класі; - <i>доповнює</i> 2–3 незакінчені речення зі зв'язного висловлювання, <i>записує</i> доповнені речення; - <i>складає</i> та <i>записує</i> запитання з використанням питальних слів (хто, що, де, куди тощо); - <i>складає</i> письмові повідомлення про реальні чи вигадані епізоди з життя; - <i>складає</i> та <i>записує</i> тексти-описи, тексти-розповіді, тексти-міркування, есе; правильно, охайно та грамотно <i>оформлює</i> письмову роботу (<i>дотримується</i> орфографічних, стилістичних і лексичних норм; правильно <i>розташовує</i> заголовок на рядку; <i>дотримується</i> вертикалі лівого краю, <i>не заходить</i> на поля праворуч під час письма) [2 МОВ 3.1]

Здобувач освіти: обмінюється короткими письмовими повідомленнями [2 МОВ 3.2]	Здобувач освіти: - <i>створює</i> прості тексти за допомогою цифрових пристроїв (запитання, вибачення, подяка, побажання, прохання, поздоровлення, запрошення, порада, згода, відмова тощо); - <i>доречно використовує</i> поширені графічні зображення (смайли); - <i>обмінюється</i> елементарними письмовими повідомленнями (записка, лист, вітальна листівка тощо) [2 МОВ 3.2]
Здобувач освіти: перевіряє написане, виявляє і виправляє недоліки письма самостійно чи з допомогою вчителя; обговорює створений текст і вдосконалює його з допомогою інших осіб [2 МОВ 3.3]	Здобувач освіти: - <i>відновлює</i> деформований текст; - <i>перевіряє</i>, чи є в написаному тексті помилки на вивчені правила, виправляє їх; - <i>удосконалює</i> з допомогою вчителя власний текст (лексика, форми слова, будова речення) [2 МОВ 3.3]

Пропонований зміст

Комунікативна спрямованість процесу письма

Відомості про письмо як засіб спілкування на відстані та в часі. Загальне ознайомлення з історією письма.

Малюнкове письмо давніх народів (на рівні оповідань).

Графіка, орфографія, пунктуація

Буква як знак звука. Алфавіт.

Велика буква в іменах людей, кличках тварин і географічних назвах (зокрема, у назвах країн, міст, річок).

Правила оформлення висловлювання на письмі (велика буква на початку речення, крапка, знак оклику, знак питання в кінці речення, правила переносу слів, окреме написання слів-помічників і слів-назв).

Правила оформлення діалогу на письмі.

Орфографічний словник як джерело для перевірки орфограм.

Будова словника та прийоми роботи з ним.

Друкований текст — зразок орфографічних написань. Редагування як спосіб удосконалення тексту.

Жанри писемного мовлення

Лист, оголошення, подяка тощо як писемні висловлювання. Учасники безпосереднього спілкування та оповідач.

Текст-розповідь.

Текст-опис.

Текст-міркування.

Частини тексту: зачин, основна частина, кінцівка. Тема тексту та його головна думка.

Назва тексту. Назва тексту як відображення теми. Назва тексту як відображення головної думки.

Спілкування за допомогою цифрових пристроїв

Складання записок, адресованих батькам, однокласникам, учителю, що містять певну інформацію, прохання тощо. Використання в них слів увічливості та графічних зображень (смайлів)

4. Змістова лінія «Досліджую мовні та мовленнєві явища»

Здобувач освіти: спостерігає за мовними одиницями та явищами, відкриває деякі закономірності співвідношення звуків і букв, значення слів, їх граматичної форми та ролі в реченні; спостерігає за власним мовленням та мовленням інших осіб, удосконалює власне мовлення з допомогою інших осіб [2 МОВ 4.1]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> про мову як засіб людського спілкування; <i>називає</i> рідну мову та державну; <i>вирізняє</i> українську мову серед інших мов; <i>спостерігає</i> за звучанням і написанням слів у споріднених мовах, виявляючи спільне й відмінне; - <i>виділяє</i> та <i>називає</i> звуки як одиниці мови; <i>розрізняє</i> поняття «буква» і «звук»; <i>пояснює</i> співвідношення між звуками й буквами в складі/слові; - <i>розрізняє</i> голосні й приголосні звуки за способом вимовляння та за звучанням; <i>поєднує</i> окремі звуки в склади; <i>поділяє</i> на склади слова з двох-трьох складів; <i>спостерігає</i> за роботою мовленнєвих органів та правильно <i>вимовляє</i> приголосні звуки [дж], [дз], [дз'], [ц], [ц'], [ч] та [г] і [г]; - <i>розрізняє</i> позиції позначення звуків на письмі буквами <i>я, ю, є</i>; <i>розрізняє</i> дзвінкі та глухі приголосні звуки, правильно їх <i>вимовляє</i> в складах; <i>розрізняє</i> тверді, м'які та пом'якшені приголосні звуки, <i>позначає</i> м'якість приголосних знаком м'якшення на письмі; - <i>пояснює</i> зміну лексичного значення слів за умови заміни звуків; - <i>поділяє</i> слова на склади для переносу та переносить їх; - <i>визначає</i> наголос у словах; - <i>розпізнає</i> слова з апострофом, правильно їх <i>читає</i> та <i>записує</i> під диктування; <i>будує</i> звукову модель слова; <i>відтворює</i> нескладні за написанням слова за фонетичною транскрипцією; <i>характеризує</i> звуки під час фонетичного розбору слова;
---	---

- *передає* назви літер алфавіту в правильному порядку; *розташовує* слова за алфавітом, орієнтуючись на першу літеру; *знаходить* слова за алфавітом у навчальному словнику;
- *виділяє* слово як одиницю мовлення; *пояснює* лексичне значення загальновідомих слів;
- *виокремлює* речення в тексті, *розрізняє* їх види за метою висловлювання та інтонацією; правильно *ставить* розділові знаки в кінці речень і *вживає* велику літеру в першому слові речення; *виділяє* граматичну основу речення, виражену іменником і дієсловом;
- *відтворює* правила написання орфограм «Перенос слів», «Велика літера», «Ненаголошені голосні звуки», «Знак м'якшення», «Апостроф», «Правопис ненаголошених *е, и*», «Власні назви», «Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних», «Подвоєння букв в іменниках жіночого роду на приголосний в орудному відмінку однини», «Написання частки *не* з дієсловами», «Дієслова на *-ться, -шся*», «Правопис префіксів», «Правопис суфіксів»; *знаходить* названі орфограми в тексті; *виправляє* відповідні помилки та *записує* правильно під диктування слова із цими орфограмами;
- *запам'ятовує* та *відтворює* написання словникових слів

[2 МОВ 4.1]

Здобувач освіти: експериментує звуками, словами, фразами в мовних іграх; аналізує з допомогою вчителя мовлення літературних персонажів [2 МОВ 4.2]	Здобувач освіти: - <i>будує</i> модель слова, фонетичну транскрипцію, <i>виконує</i> фонетичний аналіз слова; - <i>визначає</i> наголос у дво-, трискладових словах, <i>розрізняє</i> значення однакових слів з різними наголосами; - <i>утворює</i> нові слова від наведеного слова; - <i>розподіляє</i> ряд слів на тематичні групи, <i>доповнює</i> кожну групу двома-трьома словами; - <i>утворює</i> словосполучення іменників із прикметниками; <i>добирає</i> до відомого предмета відповідні ознаки; - <i>доповнює</i> речення одним-двома словами за змістом; - <i>впізнає</i> в реченні, тексті службові слова, <i>використовує</i> їх у мовленні; - <i>знаходить</i> у тексті художнього твору та мовленні персонажів синоніми, антоніми, слова з переносним значенням; - <i>добирає</i> 1–3 широко вживаних у дитячому мовленні слова із заданим коренем; - <i>самостійно будує</i> власне висловлення за наведеним початком і малюнком (ілюстрацією,
--	--

	на основі прослуханого тексту або випадку з життя; - <i>знаходить і виправляє</i> помилки на вивчені правила у власних висловлюваннях (усних і письмових); - <i>відрізняє</i> на слух загальноживані українські слова від слів споріднених мов з тим самим значенням; - <i>вживає</i> українські формули мовленнєвого етикету в спілкуванні з різними людьми; - <i>пояснює</i>, навіщо потрібна людині мова; - <i>дотримується</i> розстановки розділових знаків у кінці речень під час самостійного складання тексту; - <i>правильно відтворює</i> інтонацію розповідних, питальних і спонукальних речень; речень, у яких виражені сильні почуття (з окличною інтонацією) у монологічному й діалогічному текстах; речень зі звертанням, однорідними членами; - <i>виявляє</i> з допомогою вчителя особливості мовлення літературних персонажів [2 МОВ 4.2]
--	--

Пропонований зміст

Досліджую мову та мовлення

Уявлення про мову як засіб людського спілкування. Рідна мова, державна мова. Українська мова серед інших мов світу. Рідна мова і споріднені мови. Спостереження за звучанням і написанням слів у споріднених мовах.

Досліджую фонетичні, орфоенічні та графічні явища

Звуки як одиниці мовлення. Співвідношення звуків і букв.

Голосні звуки [a], [o], [y], [и], [і], [е]. Спостереження за роботою мовленнєвих

органів під час вимовляння голосних звуків. Букви, що позначають голосні звуки. Позначення голосних звуків на письмі. Позначення буквами *я, ю, є* двох звуків.

Приголосні звуки. Спостереження за роботою мовленнєвих органів (язик, губи, зуби) під час вимовляння приголосних звуків. Позначення приголосних звуків на письмі. Буквосполучення *дж, дз*.

Дзвінкі та глухі приголосні звуки. Практичне засвоєння й удосконалення нормативної (неоглушеної) вимови дзвінких приголосних у кінці слова й складу.

Тверді, пом'якшені та м'які приголосні звуки. Позначення твердості та м'якості приголосних звуків на письмі. Знак м'якшення. Подовжені м'які та пом'якшені приголосні звуки.

Апостроф. Удосконалення вимови слів з апострофом перед *я, ю, є, ї*. Записування слів з апострофом під диктування та правильне їх читання (твердо вимовляючи приголосні звуки [б], [п], [в], [м], [ф], [р] перед сполученнями [йа], [йу], [йе], [йі]).

Склад. Вимовляння слів, «розтягуючи» їх по складах (ба-бу-ся). Перенесення частин слів з рядка в рядок по складах. Правила перенесення слів зі збігом двох і кількох приголосних звуків. Правила перенесення частин слів з літерами *й* та *ь* усередині слів.

Наголос. Вправлення у вимовлянні слів, у яких учні припускаються помилок у наголошуванні. Вимова та правопис ненаголошених *е, и*.

Звукова модель слова. Фонетична транскрипція. Фонетичний розбір слова.

Алфавіт. Алфавітні назви літер. Розташування слів за алфавітом з орієнтацією на першу літеру. Уміння користуватися алфавітом у роботі з навчальним словником.

Досліджую лексичні явища

Слово як одиниця мовлення. Лексика та лексичне значення слова.

Однозначні та багатозначні слова. Старі й нові слова в нашій мові.

Іншомовні слова в українській мові.

«Чарівні» слова. Слова з прямим і переносним значенням. Групи слів за значенням. Синоніми, антоніми, омоніми. Фразеологізми.

Досліджую будову слова

Основа і закінчення слова. Корінь. Спільнокореневі слова. Префікс. Суфікс.

Досліджую морфологічні явища

Морфологія. Поняття про частини мови. Самостійні та службові частини мови.

Іменник як самостійна частина мови. Іменники □ назви істот і неістот.

Іменники □ власні й загальні назви. Відмінювання іменників — зміна за формою. Відмінки іменників. Рід іменників. Число іменників.

Дієслово як самостійна частина мови. Дієслова на *-ться*, *-шся*. Неозначена форма дієслова. Зміна дієслів за числами. Теперішній, майбутній і минулий часи дієслів. Прикметник. Роль прикметника в реченні. Творення прикметників за допомогою суфіксів *-ськ-*, *-цьк-*, *-зьк-*. Змінювання прикметника за родами й числами разом з іменником. Зв'язок прикметника з іменником у словосполученнях і реченнях. ***Досліджую синтаксичні явища***

Речення. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні). Види речень за інтонацією (окличні та неокличні). Розділові знаки в кінці речення (. ? !), велика літера в першому слові речення.

Граматична основа речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення.

Досліджую стилістичні явища

Текст. Заголовок тексту. Будова тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Абзац, його позначення. Удосконалення текстів шляхом заміни в них окремих слів, що повторюються, на близькі за значенням.

Досліджую орфографічні явища

Поняття про орфографію, орфограму. Орфограма «Перенос слів». Орфограма «Велика літера». Орфограма «Ненаголошені голосні звуки». Орфограма «Знак м'якшення». Орфограма «Апостроф». Орфограма «Правопис ненаголошених *е*, *и*». Орфограма «Власні назви». Орфограма «Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних». Орфограма «Подвоєння букв в іменниках жіночого роду на приголосний в орудному відмінку однини». Орфограма «Написання частки *не* з дієсловами». Орфограма «Дієслова на *-ться*, *-шся*». Орфограма «Правопис префіксів». Орфограма «Правопис суфіксів».

Результати навчання і пропонований зміст
3–4-й класи

Обов’язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1. Змістова лінія «Взаємодію усно»	
Здобувач освіти: критично сприймає інформацію для досягнення різних цілей; уточнює інформацію з огляду на ситуацію [4 МОВ 1.1]	Здобувач освіти: - свідомо <i>сприймає</i> усну інформацію; - <i>ставить</i> уточнювальні запитання відповідно до мети слухання; - <i>виконує</i> усні інструкції вчителя щодо навчальних завдань [4 МОВ 1.1]
Здобувач освіти: на основі почутого створює асоціативні схеми, таблиці; стисло і вибірково передає зміст почутого; переказує текст за різними завданнями [4 МОВ 1.2]	Здобувач освіти: - <i>складає</i> за почутим асоціативні схеми, таблиці; - усно <i>переказує</i> текст (стисло, детально або вибірково) науково-популярного чи іншого стилю та одного з типів мовлення (розповідь, опис, міркування) — обсяг початкового матеріалу 70–100 слів [4 МОВ 1.2]
Здобувач освіти: виокремлює необхідну інформацію з різних усних джерел, зокрема медіатекстів, для створення власного висловлювання з конкретною метою [4 МОВ 1.3]	Здобувач освіти: - <i>вибирає</i> з почутого інформацію для створення власного висловлювання з конкретною метою (усне оголошення, усний відгук, усний стислий переказ); - <i>висловлює</i> власну думку про предмети, події, явища, у тому числі мовні, <i>доповнює</i> почуте власними спостереженнями II - <i>бере участь</i> у розігруванні навчального діалогу, у створенні діалогу на задану тему, навчального діалогу під час роботи в парі (5–6 реплік для двох учасників без урахування етикетних реплік початку та завершення діалогу) — одним з учасників

	діалогу може бути вчитель [4 МОВ 1.3]
Здобувач освіти: визначає та обговорює цілі, основні ідеї та окремі деталі усної інформації; пояснює зміст і форму текстів, зокрема медіатекстів, пов'язує, зіставляє із власними спостереженнями, життєвим досвідом, враховує думки інших осіб [4 МОВ 1.4]	Здобувач освіти: - <i>передає</i> зміст почутого творчо (змінює оповідача в тексті-розповіді, послідовність наведених ознак в описі, аргументів у міркуванні, доповнює опис іншими ознаками, а міркування іншими аргументами); - <i>узагальнює і систематизує</i> почуту інформацію; - <i>прогнозує</i> , як отриману інформацію можна використати з користю; - <i>зіставляє</i> тему й головну думку усного повідомлення з власними спостереженнями, поведінкою інших осіб [4 МОВ 1.4]
Здобувач освіти: висловлює своє ставлення до усного повідомлення, простого тексту, медіатексту, обґрунтовує думки, спираючись на власний досвід; визначає позицію	Здобувач освіти: - <i>висловлює</i> власне ставлення до почутого, спираючись на здобуті знання, власний досвід; - <i>висловлює</i> власну думку про предмети, події, явища, зокрема мовні, <i>доповнює</i> почуте, прочитане власними спостереженнями;
співрозмовника, погоджується з нею або заперечує її [4 МОВ 1.5]	- <i>визначає</i> позицію мовця, погоджується з нею чи заперечує її [4 МОВ 1.5]

Здобувач освіти: висловлює власні погляди, підтверджує їх прикладами, враховує думки інших осіб; дотримується найважливіших правил літературної вимови, висловлюючи власні погляди [4 МОВ 1.6]	Здобувач освіти: - <i>висловлює</i> в коректній формі власні погляди на предмет обговорення; - <i>дотримується</i> правил наведення аргументів, щоб переконати присутніх; - <i>використовує</i> характерні для розмовного стилю мовні засоби; - <i>правильно вимовляє та наголошує</i> загальноповжиті слова у своєму висловлюванні; - <i>правильно називає</i> слова, вимову та правопис яких треба запам'ятати [4 МОВ 1.6]
Здобувач освіти: обирає вербальні та невербальні засоби спілкування, доречно використовує їх для спілкування та створення простих медіатекстів відповідно до комунікативної мети; вимовляє з правильною інтонацією різні за метою висловлювання речення; використовує у власному мовленні засоби художньої виразності у творах різних жанрів [4 МОВ 1.7]	Здобувач освіти: - <i>обирає</i> вербальні й невербальні засоби спілкування для досягнення мети; - <i>розпізнає</i> власні емоції та емоції співрозмовників; - <i>демонструє</i> вміння передати емоції та настрої за допомогою вербальних і невербальних засобів; - <i>визначає</i> в медіапродуктах образні вислови й пояснює їх значення; - <i>створює</i> прості медіапродукти за певною комунікативною метою [4 МОВ 1.7]
Здобувач освіти: описує власні емоції та емоції співрозмовника від прослуханого / побаченого; доречно використовує у власному мовленні формули мовленнєвого етикету [4 МОВ 1.8]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> про свої відчуття та емоції від побаченого та прослуханого; - <i>дотримується</i> під час мовлення норм літературної вимови [4 МОВ 1.8]
Пропонований зміст Говоріння	

Регулювання дихання, сили голосу, темпу мовлення.

Фрагменти прозових та віршових творів, зразки усної народної творчості.

Складання діалогу за малюнком, описаною ситуацією — з опорою на допоміжні матеріали та без них, ситуативного діалогу під час роботи в парі.

Дотримання правил мовленнєвого етикету, культури спілкування.

Переказ (детальний або вибірковий) тексту з опорою на наведений або колективно складений план, опорні сполучення слів, а також без опори на допоміжні матеріали. Висловлювання своєї думки про предмет почутого, обґрунтування її, доповнення тексту на основі особистого життєвого досвіду.

Зразки зв'язного висловлювання для наслідування, внесення доповнень, змін до тексту. Складання зв'язного висловлювання (розповідь, опис, міркування, есе) за малюнком, описаною ситуацією, з опорою на допоміжні матеріали (наведений зачин або кінцівку, опорні сполучення слів, наведений або колективно складений план та ін.).

Вираження власне ставлення до предмета висловлювання.

Культура діалогу

Поняття про діалогічне мовлення. Вербальні та невербальні засоби діалогічного мовлення. Активне (рефлексивне) слухання. Емоційний інтелект і позитивне мислення, їх роль у діалогічному мовленні.

Дискусія. Правила ведення дискусії. Правила наведення аргументів. Контактне й дистантне спілкування.

Контактне спілкування. Вербальні та невербальні засоби контактного спілкування.

«Золоті» правила контактного спілкування.

Дистантне спілкування. Інформація в медіапросторі. Аудіальні й аудіовізуальні медіа. Етика спілкування телефоном і в інтернеті. Критичне мислення — умова безпеки в медіапросторі. Види медіапродуктів. Умови та засоби створення власних медіапродуктів

2. Змістова лінія «Читаю»

Здобувач освіти: прогнозує зміст дитячої книжки за обкладинкою, заголовком, ілюстраціями та анотацією; володіє повноцінними навичками читання (вголос і мовчки), що дає змогу зрозуміти тексти різних видів [4 МОВ 2.1]	Здобувач освіти: - <i>розрізняє</i> (практично) дитячі книжки за тематикою та жанрами, прогнозує зміст незнайомого твору за обкладинкою, заголовком, ілюстраціями та анотаціями; - <i>розрізняє</i> основні елементи навчальної книжки; <i>орієнтується</i> на сторінках довідників, енциклопедій, періодичних видань; - <i>володіє</i> повноцінною навичкою читання вголос і мовчки: <i>сприймає, розуміє</i> (під час читання, слухання) зміст творів (текстів) різних видів, <i>виділяє</i> в них суттєву інформацію; <i>читає вголос</i> наприкінці навчального року в темпі, не нижчому 95 сл./хв; усвідомлено й достатньо вільно <i>читає мовчки</i> в темпі, не нижчому 110 сл./хв; - <i>усвідомлено застосовує</i> різні види читання, <i>опрацьовуючи</i> зміст текстів; <i>самостійно готується</i> до виразного читання; <i>добирає</i> та <i>правильно застосовує</i> під час читання, декламування, інсценування різножанрові твори, мовленнєві й позамовні засоби художньої виразності; <i>передає</i> з їх допомогою своє та авторське ставлення до змісту твору [4 МОВ 2.1]
--	--

Здобувач освіти: пов'язує елементи інформації в цілісну картину; розрізняє факти і думки про ці факти; формулює прямі висновки на основі інформації, виявленої в тексті; визначає форму і пояснює зміст простих медіатекстів [4 МОВ 2.2]	Здобувач освіти: - <i>розрізняє</i> міф, легенду, казку; <i>знає</i> напам'ять і <i>використовує</i> в мовленні малі фольклорні жанри; - <i>розрізняє</i> фольклорну й літературну казки; <i>пояснює</i> спільне й відмінне в цих казках; <i>правильно називає</i> прізвища найвідоміших письменників-казкарів та їхні твори; - <i>називає</i> ознаки вірша як жанру; - <i>розрізняє</i> оповідання і повість; має початкові уявлення про роман; - <i>називає</i> основні теми оповідань, повістей, які опрацьовували; - <i>виділяє</i> байку; <i>знає</i> її ознаки, імена відомих байкарів; - <i>має</i> загальні уявлення про п'єсу; - <i>розпізнає</i> наукову, пізнавальну інформацію; - <i>спостерігає</i> за авторським вибором слова для
---	--

	характеристики героя, створення комічних ситуацій у гумористичних творах; - <i>демонструє</i> знання літературознавчих понять (заголовок, тема, основна думка, сюжет, персонажі твору); - <i>розрізняє</i> головне і другорядне в літературному творі; - <i>пояснює</i> зв'язок між окремими повідомленнями в тексті; - <i>усвідомлює</i> і самотійно <i>визначає</i> тему й основну думку твору; розуміє основний смисл описаних фактів, подій, учинків, персонажів; самотійно <i>визначає</i> епізоди; <i>пояснює</i>, хто герої твору, що і як про це сказано в тексті; які події, пригоди трапилися, місце й час подій, як вони пов'язані між собою; - самотійно <i>визначає</i> головних і другорядних персонажів твору; <i>установлює</i> тип персонажа (позитивний, негативний); - <i>характеризує</i> персонажа за його вчинками; <i>визначає</i> мотиви, наслідки його вчинку; <i>співвідносить</i> вчинок із загальноприйнятими нормами людської моралі; - <i>пояснює, обґрунтовує</i> вчинки героїв та їхні мотиви; <i>висловлює</i> до них своє й авторське ставлення; - <i>називає</i> основні теми й жанри творчості письменників, твори яких вивчали; <i>складає</i> невеликі усні розповіді про життєвий шлях письменників, події, які особливо запам'яталися; <i>пояснює</i>, з яких джерел можна одержати біографічні відомості про письменників; - <i>пояснює</i>, які яскраві, влучні слова, словосполучення, вислови допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, учинки, стосунки з іншими героями; - <i>знаходить</i> у тексті засоби художньої виразності (епітет, персоніфікацію, порівняння); <i>з'ясовує</i> їх роль; - <i>наводить</i> приклади з власного життя та життя інших людей, що, на його думку, співзвучні з літературним твором;
--	--

	- словесно <i>моделює</i> власну поведінку на прикладі вчинків персонажів [4 МОВ 2.2]
Здобувач освіти: описує емоційний стан персонажів, співпереживає [4 МОВ 2.3]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> про свої враження (почуття та емоції) від змісту прочитаного художнього тексту; - <i>зіставляє</i> пережиті під час читання почуття та емоції з власним емоційно-чуттєвим досвідом; - <i>уміє висловлювати</i> емоційно-оцінні судження (морально-етичного й естетичного характеру); обґрунтовувати свою думку; <i>виявляти</i> ставлення автора до зображеного [4 МОВ 2.3]
Здобувач освіти: висловлює власне ставлення до творів, літературних персонажів, об'єктів мистецтва	Здобувач освіти: - <i>пояснює</i>, що у творі подобається, а що ні (вчинки, мовлення персонажа, описи тощо); - <i>пояснює</i> зв'язок тексту із власним досвідом,

та навколишнього світу, наводить прості аргументи щодо власних думок, використовуючи текст, власний досвід та інші джерела; описує враження від змісту і форми медіатексту [4 МОВ 2.4]	навколишнім світом і раніше прочитаними текстами; - <i>пояснює</i> роль ілюстрацій, таблиць, графіків, схем для глибшого розуміння змісту тексту; - <i>висловлює</i> думку про те, як факти, ідеї прочитаного можуть допомогти в конкретних життєвих ситуаціях; - <i>обирає</i>, до кого з дорослих можна звернутися, аби впевнитися в правдивості прочитаної інформації [4 МОВ 2.4]
Здобувач освіти: визначає мету читання (для задоволення, розваги, пошуку потрібної інформації) та обирає відповідні тексти [4 МОВ 2.5]	Здобувач освіти: - <i>обирає</i> тексти (книжки) для читання, <i>може пояснити</i> власний вибір; - <i>розрізняє й порівнює</i> твори різних видів мистецтва, знає прізвища найвідоміших митців; - <i>розрізняє</i> основні елементи навчальної книжки; - <i>орієнтується</i> на сторінках довідників, енциклопедій, періодичних видань; <i>користується</i> закладкою; <i>упевнено орієнтується</i> на сторінці зошита з друкованою основою; <i>розрізняє</i> зміст художньої, науково-художньої, науково-популярної дитячої книжок, спираючись на їх ілюстративний та довідково-інформаційний апарат [4 МОВ 2.5]
Здобувач освіти: на основі тексту створює план, таблицю, модель [4 МОВ 2.6]	Здобувач освіти: - <i>малює</i> або <i>добирає</i> ілюстрації до художнього тексту, створює аплікації, ліпить (наприклад, персонажів казок тощо); - <i>надає</i> інформацію графічно (схеми, таблиці, діаграми); - <i>добирає</i> відповідні твори мистецтва, <i>співзвучні</i> з текстом [4 МОВ 2.6]

Здобувач освіти: експериментує з текстом (змінює сюжет, переказує текст з іншої позиції, додає персонажів, імпровізує під час інсценізації) [4 МОВ 2.7]	Здобувач освіти: - <i>уміє</i> (самостійно та з допомогою вчителя) виконувати творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту); - <i>уміє</i> користуватися прийомами казок, загадок, лічилок; складає римовані рядки; <i>бере участь</i> в інсценуванні прочитаних творів; озвучує фільми, мультфільми [4 МОВ 2.7]
--	--

Пропонований зміст

Усна народна творчість

Скоромовки, чистомовки, загадки, прислів'я, приказки, вірші, пісні, притчі, народні казки (побутові, чарівні, казки про тварин), міфи про створення світу й людей, легенди, байки.

Біблія як історично-літературна пам'ятка, біблійні легенди, оповідання.

Прозові твори епічного характеру

Оповідання, літературні казки (повість-казка), уривки з повістей, романів. Історичні твори.

Гумористичні твори (народні, авторські).

Байки.

Драма (п'єса)

П'єса-казка. Письменник-драматург. Поняття драматичного твору.

Поезія

Вірші поетів-класиків та сучасників, акровірші, пісні.

Науково-популярна література

Відомості про авторів, про обставини написання творів, уривки автобіографій, визначення понять з теорії літератури.

Джерела, з яких можна отримати інформацію про письменника та його творчість.

Тексти побутового вжитку

Записки від батьків, однокласників, учителя. Електронна пошта, інструкції, анкети, запрошення, привітання, подяки, кулінарні рецепти, оголошення тощо.

Відомості з теорії літератури

Заголовок та його роль у тексті, тема, основна думка, сюжет, мораль, персонажі твору, дійові особи, ремарки.

Характеристика виучуваних фольклорних і літературних жанрів.

Жанрові ознаки твору. Засоби художньої виразності. Епітет, порівняння, персоніфікація, алегорія.

Мова художнього твору. Діалоги, монологи, оповідач, пряме й переносне значення слів у художньому тексті, засоби художньої виразності в тексті

(епітет, порівняння, персоніфікація, алегорія). Висловлювання, які характеризують персонажа, події.

Віршова мова. Рима, ритм, настрій у вірші. Сила й тон голосу, темпоритм під час читання вірша як засоби емоційного впливу.

Елементи аналізу художнього тексту

Місце і час подій, персонажі (вчинки, мотиви поведінки, думки, емоції), конфлікт або проблема, розвиток подій, розв'язка конфлікту.

Зв'язок змісту твору з відповідними життєвими ситуаціями. Аналіз вчинків персонажів (причини й наслідки).

Автобіографічні мотиви у творчості. Авторська позиція у творі.

Автор та оповідач. Власне ставлення до вчинків персонажів.

Емоційний вплив літературних творів на читача. Настрій, почуття, які виникли під час читання твору; порівняння їх з почуттями, що викликали події власного життя.

Улюблений твір, улюблений персонаж.

Інтерпретація художнього тексту

Виразне читання, театралізація, читання за ролями, творчий переказ, створення власного тексту за аналогією, продовження тексту, ілюстрація.

Запитання до окремих абзаців і до тексту, складання за текстом плану, таблиці, анотації.

Стратегії вдумливого читання

Перед читанням (визначення мети читання, прогнозування змісту); під час читання (розуміння лексики, створення в уяві картин за змістом, прогнозування розвитку подій, відповідь на запитання, поставлені перед читанням); після читання (зв'язок зображених подій з подіями власного життя, формування власного погляду на твір).

Коло читання

Твори української і світової літератури, доступні й цікаві учням цієї вікової групи

3. Змістова лінія «Взаємодію письмово»

Здобувач освіти: пише рукописними буквами розбірливо в темпі, який дає змогу записати власну думку та інформацію з різних джерел; створює висловлювання, записує їх, ураховуючи мету та адресата і дотримуючись норм літературної мови, користується орфографічним словником; створює тексти різних типів і жанрів (казка, розповідь, опис, міркування); створює прості медіатексти, використовує різні форми їх презентації [4 МОВ 3.1]	Здобувач освіти: - <i>пише</i> рукописними буквами розбірливо в темпі, що дозволяє записати інформацію під диктовку, з паперових носіїв та інших джерел, викласти власну думку, дотримуючись правил гігієни письма, основ правопису та культури запису; - <i>складає й записує</i> зв'язані між собою речення, які описують зміст малюнка, частину інтер'єру класу, навчальну ситуацію на уроці тощо; <i>складає й записує</i> 3–4 запитання на задану тему та відповіді на запитання вчителя (однокласників); - <i>упорядковує</i> деформований текст: виділяє абзаци, переставляє частини тексту, вилучає речення, які не відповідають темі, додає кінцівку, замінює недоречно повторювані слова, забезпечує зв'язок між реченнями та абзацами тексту; - <i>пише</i> детальний та вибірковий <i>перекази</i> за колективно й самостійно складеним планом, з опорою на допоміжні матеріали, дотримуючись структури висловлювання; - <i>складає</i> самостійне <i>письмове висловлення</i> (60–80 слів) типу розповіді, опису, міркування, есе на добре знайомі учням теми: за прочитаним твором, епізодом з переглянутого фільму, ситуацією з життя класу, родини і т. ін. II - <i>використовує</i> виражальні засоби мови; записує свою думку про предмет висловлювання; - <i>складає записку</i> з поясненням певного факту, привітання, запрошення, загадку, коротку казку тощо з орієнтацією на читача [4 МОВ 3.1]
---	---

Здобувач освіти: створює короткі дописи для захищених ресурсів, зокрема вебсайту закладу загальної середньої освіти [4 МОВ 3.2]	Здобувач освіти: - <i>створює</i> простий допис для захищених медіаресурсів, пише коректний відгук на пост учителя, однокласника; <i>оформлює</i> просту презентацію [4 МОВ 3.2]
Здобувач освіти: знаходить і виправляє орфографічні помилки, зокрема із застосуванням знань про будову слова; аналізує та вдосконалює створений текст відповідно до мети спілкування, перевіряє грамотність написаного [4 МОВ 3.3]	Здобувач освіти: - <i>бере участь</i> в обговоренні письмових робіт (навчальних або учнівських) у парах, групах, відзначає позитивне; висловлює поради щодо можливого вдосконалення тексту, спираючись на пам'ятку, підготовлену вчителем II - <i>удосконалює</i> письмовий <i>текст</i> : знаходить і виправляє орфографічні, пунктуаційні помилки на вивчені правила, уміє користуватися орфографічним словником, аналізує та корегує створений текст відповідно до мети спілкування, до норм літературної мови [4 МОВ 3.3]

Пропонований зміст

Комунікативна спрямованість процесу письма

Взаємозв'язок почерку та характеру людини (загальне знайомство).

Сім'ї алфавітів, ієрогліфічне письмо (загальні поняття).

Графіка, орфографія, пунктуація

Буква як знак звуку. Алфавіт.

Велика буква в іменах людей, кличках тварин, географічних та астрономічних назвах, у назвах підприємств, літературних та музичних творів, пам'яток архітектури тощо. Правила оформлення висловлювання на письмі (велика буква на початку речення, крапка, знак оклику, знак питання в кінці речення, коми при однорідних членах речення, при звертанні, у складному реченні, правила переносу слів, окреме написання службових слів). Правила оформлення діалогу на письмі.

Орфограми «Перенос слів», «Ненаголошені голосні звуки», «Знак м'якшення», «Апостроф», «Власні назви», «Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних», «Подвоєння букв в іменниках жіночого роду на приголосний в орудному відмінку однини», «Подвоєння букв при збігові приголосних», «Не з дієсловами», «Дієслова на *-ться, -ися*», «Правопис дієслівних закінчень», «Правопис префіксів *з-(с-), роз-, без-*», «Правопис суфіксів» (прикметникових, іменникових); основні орфограми в числівнику, правопис найуживаніших прислівників, уживання особових займенників у непрямих відмінках з прийменниками.

Орфограми в словникових словах. Найпоширеніші чергування в коренях слів.

Орфографічний словник як джерело для перевірки орфограм.

Будова словника та прийоми роботи з ним.

Редагування як спосіб удосконалення тексту.

Жанри писемного мовлення

Лист, оголошення, подяка, запрошення, привітання, інструкція (рецепт) тощо як письмові висловлювання.

Розповідь, опис, міркування як типи тексту. Есе.

Поняття про стилі тексту.

Частини тексту: зачин, основна частина, кінцівка.

Зв'язок між частинами тексту.

Тема тексту та його головна думка. Ключові слова в тексті.

Назва тексту. Назва тексту як відображення теми. Назва тексту як відображення головної думки.

Спілкування за допомогою цифрових пристроїв

Складання записок, адресованих батькам, однокласникам, учителю, що містять якусь інформацію, прохання тощо. Використання в них слів увічливості та графічних зображень (смайлів).

Створення дописів у захищеному медіапросторі, оформлення простої презентації

4. Змістова лінія «Досліджую мовні та мовленнєві явища»

Здобувач освіти:

аналізує значення слів

з урахуванням контексту, будови

слова, перевіряє власне розуміння

значення слова за словниками;

Здобувач освіти:

- *пояснює* поняття «рідна мова» та «державна мова»;

- *виділяє слово* як одиницю мовлення, сприймає його

як об'єкт вивчення різними розділами мовознавчої

науки;

використовує у власному мовленні слова з переносним значенням, синоніми та антоніми, фразеологізми для досягнення мети спілкування; правильно вживає граматичні форми частин мови; правильно записує різні види речень за метою висловлювання [4 МОВ 4.1]	- <i>пояснює</i> лексичне значення слів, за потреби користується тлумачним словником; - <i>розпізнає</i> пряме й переносне значення слів та <i>вживає</i> їх практично; - <i>знаходить</i> у тексті художнього твору та мовленні персонажів синоніми, антоніми, слова з переносним значенням; - <i>розпізнає і тлумачить</i> найбільш поширені фразеологізми; - <i>уживає</i> синоніми, антоніми, фразеологізми у мовленні; - <i>розрізняє</i> граматичні форми слова та правильно їх <i>уживає</i>; - <i>знаходить і добирає</i> спільнокореневі слова, <i>аналізує</i> слова з прозорою будовою (основа й закінчення; корінь, префікс і суфікс); - <i>розрізняє</i> слова як частини мови: самостійні (іменники, дієслова, прикметники, займенники, числівники, прислівники) та службові (прийменники, сполучники, окремі частки); - <i>визначає</i> граматичні категорії іменників, дієслів; - <i>пояснює</i> роль прикметника в тексті та <i>добирає</i> прикметники за певним значенням; - <i>виокремлює</i> в тексті речення, <i>розрізняючи</i> їх види за метою висловлювання та інтонацією; <i>правильно будує</i> речення; <i>правильно користується</i> ними у мовленні
Здобувач освіти: створює прості мовні ігри, кросворди, ребуси, експериментуючи звуками, словами, фразами; виокремлює характерні риси свого мовлення (улюблені слова, фрази); спостерігає за їх впливом на співрозмовників; коригує своє мовлення [4 МОВ	Здобувач освіти: - <i>створює</i> прості мовні ігри за аналогією: зміна звука — зміна лексичного значення: <i>зуб</i> — <i>суп</i> тощо; - <i>правильно наголошує</i> слова, <i>розрізняє</i> значення однакових слів з різними наголосами, <i>складає</i> загадку з такими словами; - <i>утворює</i> нові слова від наведеного; - <i>самостійно будує</i> власне висловлювання за поставленою метою на основі сприйнятої інформації або випадку з життя;

	- <i>удосконалює</i> власне мовлення, уживаючи різні засоби виразності у своїх висловлюваннях; - <i>аналізує</i> власні та чужі висловлювання на предмет їх змісту (розкриття теми, основної думки), ужитих мовних засобів та вдосконалює їх; - <i>виявляє</i> особливості мовлення літературних персонажів, оцінює їх та порівнює з особливостями власного мовлення;
	- спостерігає та аналізує, як впливає на співрозмовника сказане, з метою вдосконалення власного мовлення [4 МОВ 4.2]

Пропонований зміст

Досліджую загальні поняття про мову та мовлення

Мова як засіб людського спілкування і пізнання. Мова людини, тваринні мови та формальні. Рідна мова, державна мова. Українська мова серед інших мов світу. Рідна мова і споріднені мови. Спостереження за звучанням і написанням слів у споріднених мовах.

Досліджую фонетичні, орфоенічні та графічні явища

Звуки як одиниці мовлення. Співвідношення звуків і букв. Звукова модель. Фонетична транскрипція. Звуковий розбір слова.

Голосні звуки та приголосні звуки. Спостереження за роботою мовленнєвих органів (язик, губи, зуби) під час вимовляння звуків. Характеристика приголосних звуків за місцем творення (зокрема, губні), характером звучання (шиплячі), співвідношення голосу й шуму (сонорні, дзвінкі, глухі). Позначення звуків буквами. Апостроф як графічний знак.

Практичне засвоєння й удосконалення нормативної (без оглушення) вимови дзвінких приголосних у кінці слова й складу.

Тверді, пом'якшені та м'які приголосні звуки. Позначення твердості та м'якості приголосних звуків на письмі. Знак м'якшення. Подовжені м'які та пом'якшені приголосні звуки.

Удосконалення вимови та правопису слів з апострофом перед *я, ю, є, ї*, апостроф після префіксів, у деяких складних словах.

Склад. Перенесення частин слів з рядка в рядок по складах, зокрема слів зі збігом двох і кількох приголосних звуків. Правила перенесення частин слів з літерами *й, ь* та апострофом усередині слів.

Наголос. Вправлення у вимовлянні слів, у яких учні припускаються помилок у наголошуванні, зокрема тих, що пропонують у завданнях ЗНО.

Вимова та правопис ненаголошених *е, и*.

Правопис словникових слів.

Алфавіт. Алфавітні назви літер. Розташування слів за алфавітом з орієнтацією на першу літеру. Уміння користуватися алфавітом у роботі зі словниками.

Досліджую лексичні явища

Слово як одиниця мовлення. Лексика та лексичне значення слова. Що таке лексикологія та лексикографія. Тлумачний словник.

Однозначні та багатозначні слова. Старі й нові слова в нашій мові. Іншомовні слова в українській мові. «Чарівні» слова. Слова з прямим і переносним значенням. Групи слів за значенням. Синоніми, антоніми, омоніми. Фразеологізми. Походження окремих фразеологізмів. Найуживаніші синонімічні та антонімічні фразеологізми.

Досліджую будову слова

Основа і закінчення слова. Корінь. Найпоширеніші чергування в коренях слів. Спільнокореневі слова. Префікс. Суфікс. Розбір прозорих за будовою слів.

Що таке словотвір. Вправлення у творенні слів.

Математична освітня галузь

Домінантою змін у системі початкової освіти України є її модернізація на засадах компетентнісного підходу. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти (зі змінами, внесеними постановою КМУ від 24.07.2019 р. № 688) метою математичної початкової освіти в Програмі визнано формування в учнів математичної компетентності як ключової в єдності взаємопов'язаних компонентів (знань, умінь і навичок, цінностей і ставлень), інших ключових компетентностей і наскрізних умінь; розвиток математичних здібностей, логічного мислення, креативності, здатності розпізнавати і моделювати процеси та ситуації з повсякденного життя, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, а також здатності робити усвідомлений вибір і використовувати здобуті знання в повсякденному житті.

Згідно з Державним стандартом початкової освіти в результаті опанування змістом математичної освітньої галузі здобувач освіти:

- 1) досліджує ситуації і визначає проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів;
- 2) моделює процеси і ситуації, розробляє стратегії (плани) дій для розв'язування різноманітних задач;

3) критично оцінює дані, процес та результат розв'язування навчальних і практичних задач;

4) застосовує досвід математичної діяльності для пізнання навколишнього світу.

З метою реалізації цілей математичної освітньої галузі та досягнення здобувачами освіти загальних результатів навчання виокремлено такі змістові лінії: **«Математика навколо мене»**, **«Вивчаю математичні процеси та явища»**, **«Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність»**, **«Досліджую навколишній світ засобами математики»**.

Згідно з Державним стандартом початкової освіти провідними цілями змістової лінії *«Математика навколо мене»* визнано: формування в учнів 1–4-х класів стійкого інтересу до математики, уявлення про математику як частину загальнолюдської культури, як метод пізнання навколишнього світу, розуміння значущості математики для подальшого суспільного прогресу; створення умов для формування логічного й абстрактного мислення дітей, забезпечення їхнього інтелектуального розвитку. Досягнення цих цілей виявляється, зокрема, у здатності дітей розпізнавати серед ситуацій зі свого життя ті, які потребують перелічування об'єктів, вимірювання величин, обчислення; аналізувати проблемні ситуації зі свого життя; визначати групу пов'язаних між собою величин для розв'язування повсякденних проблем математичного змісту; прогнозувати результат виконання арифметичних дій.

Основною метою змістової лінії *«Вивчаю математичні процеси та явища»* відповідно до Державного стандарту початкової освіти визнано міцне і свідоме опанування учнями системи математичних знань, умінь і навичок, необхідних для продовження математичної освіти в основній школі та вивчення суміжних дисциплін. Показниками досягнення цієї мети є сформована у випускників 4-го класу здатність перетворювати отриману інформацію на схему, таблицю, схематичний рисунок; обирати послідовність дій для розв'язування проблемної ситуації та числові дані, необхідні й достатні для відповіді на конкретне запитання; визначати дію/дії для розв'язування проблемної ситуації та виконувати її/їх.

Змістова лінія *«Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність»* передбачає формування в учнів 1–4-х класів критичного й логічного мислення, що виявляється у сформованості у випускників 4-го класу здатності визначати, чи достатньо даних для розв'язування проблемної ситуації; з'ясовувати, чи існує інший шлях розв'язування проблемної ситуації; перевіряти правильність результату арифметичної дії; знаходити помилки та виправляти їх.

Реалізація ключової мети змістової лінії **«Досліджую навколишній світ засобами математики»** — створення умов для розвитку математичних здібностей учнів — вимагає розв'язування таких взаємопов'язаних завдань, визначених Державним стандартом початкової освіти: формування в дітей здатності визначати істотні, спільні й відмінні ознаки об'єктів навколишнього світу; порівнювати, об'єднувати їх у групу і розподіляти на групи за спільною ознакою; лічити об'єкти, позначати числом результат лічби; порівнювати числа та

впорядковувати їх; конструювати площинні та об'ємні фігури з підручного матеріалу, створювати макети реальних та уявних об'єктів; вимірювати величини за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів.

Змістові лінії реалізуються через навчальний предмет «Математика» (1 клас — 3 год/тижд.; 2–4 класи — 4 год/тижд.) та інтегрований курс «Я пізнаю світ». На уроках математики та навчального предмета «Я пізнаю світ» реалізуються інтерактивні освітні технології та технології критичного мислення, STEM-освіти, раціонального читання, повного засвоєння навчальних одиниць, збагачення освітнього процесу.

Результати навчання і пропонований зміст 1–2-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1. Змістова лінія «Математика навколо мене»	
Здобувач освіти: розпізнає серед ситуацій зі свого життя, що потребують перелічування об'єктів, вимірювання величин, обчислення [2 МАО 1.1]	Здобувач освіти: - <i>складає</i> задачі певного виду (прості, складені, обернені) на основі ситуацій зі свого життя; <i>обґрунтовує</i> свою думку; - <i>називає</i> вид і структурні елементи задачі — умову й запитання, числові дані та шукане; <i>пояснює</i>, що в умові задачі містяться числові дані, а запитання вказує на шукане; - <i>читає</i> задачу з відповідною інтонацією (робить паузу між умовою й запитанням); - <i>знаходить</i> серед ситуацій зі свого життя ті, що пов'язані з лічбою об'єктів; <i>доводить</i> правильність своєї думки; - <i>розкриває</i> зміст поняття «величина», «іменоване число»; <i>знаходить</i> серед ситуацій зі свого життя ті, що пов'язані з величинами та іменованими числами; <i>доводить</i> правильність своєї думки; - <i>знаходить</i> серед ситуацій зі свого життя ті, що вимагають обчислення; <i>пояснює</i> відмінність між числом і цифрою; - <i>розповідає</i> про натуральне число як результат лічби; <i>визначає</i> склад чисел 2–10; - <i>знаходить</i> попереднє й наступне числа для наведеного, «сусідів числа»; - <i>утворює</i> число додаванням одиниці до попереднього й відніманням одиниці від наступного до нього числа; - <i>порівнює</i> числа різними способами — за місцем чисел у числовому ряді, за складом чисел;

	- <i>записує</i> результат порівняння за допомогою відповідних знаків; - <i>обґрунтовує</i> вибір знака під час порівняння чисел; - <i>розкриває</i> позиційний принцип запису чисел; - <i>перелічує</i> назви розрядів і класів; <i>визначає</i> розрядний склад чисел; - <i>надає</i> число у вигляді суми розрядних доданків; - <i>розуміє</i> позиційне значення цифри в записі числа; - <i>розкриває</i> зміст дій додавання й віднімання, множення та ділення; - <i>називає</i> компоненти та результати дій додавання й віднімання, множення та ділення; - <i>називає</i> та <i>позначає</i> на письмі знаки дій додавання й віднімання, множення та ділення, порівняння; - <i>розуміє</i> число «нуль» як кількісну характеристику порожньої множини, як результат віднімання рівних чисел;
	- <i>знає</i> таблиці додавання та віднімання одноцифрових чисел з переходом та без переходу через десяток, множення чисел 2–10, таблиці ділення на числа 2–10; - <i>перелічує</i> властивості дій множення й ділення на 1, 10, 100, множення на нуль, множення нуля на число, ділення нуля на число, ділення рівних чисел; <i>розуміє</i>, що ділення на нуль неможливе; - <i>пояснює</i> сутність ділення на вміщення й ділення на рівні частини; - <i>розрізняє</i> числові рівності й нерівності; <i>читає</i> й <i>записує</i> числові рівності, числові нерівності; <i>пояснює</i>, що рівності й нерівності можуть бути істинними та хибними; - <i>розповідає</i> про числові та буквені вирази; <i>пояснює</i> можливість позначення числа буквою; - <i>пояснює</i>, що таке рівняння [2 МАО 1.1]

Здобувач освіти: аналізує проблемні ситуації свого життя; визначає групу пов'язаних між собою величин для розв'язування повсякденних проблем математичного змісту	Здобувач освіти: - <i>аналізує</i> проблемні ситуації свого життя, які можна розв'язати математичними методами; <i>доводить</i> правильність власної позиції; - <i>розуміє</i>, що числове значення виразу зі змінною залежить від значень, яких набуває змінна [2 MAO 1.2]
Здобувач освіти: прогнозує результат виконання арифметичних дій [2 MAO 1.3]	Здобувач освіти: - <i>прогнозує</i> результат додавання й віднімання, множення та ділення; - <i>зіставляє</i> одержаний результат лічби об'єктів з прогнозованим [2 MAO 1.3]
Пропонований зміст Задачі Поняття «задача». Структурні елементи задачі: дані й шукане. Зв'язок умови й запитання. Прості задачі на знаходження суми, різниці двох чисел, збільшення та зменшення числа на кілька одиниць, різницеve порівняння, знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, на розкриття змісту множення, ділення, на збільшення або зменшення числа в кілька разів, на кратне порівняння чисел. Задачі на знаходження ціни, кількості та вартості товару. Задачі на знаходження маси. Задачі на ділення на рівні частини та на вміщення. Ознайомлення зі складеною задачею як такою, яку не можна розв'язати однією арифметичною дією. Задачі на знаходження третього доданка, на знаходження числа за сумою двох інших, на знаходження суми трьох доданків. Обернена задача. Задачі з логічним навантаженням. Компетентнісно зорієнтовані задачі.	

Величини

Довжина, маса, місткість, час і грошові одиниці як властивості предметів навколишнього світу.

Іменовані числа.

Лічба предметів. Натуральні числа й нуль

Лічба предметів. Натуральні числа й нуль. Склад чисел 2–10.

Нумерація чисел

Число та цифра. Натуральні числа. Число «нуль» як кількісна характеристика порожньої множини.

Попереднє та наступне числа для наведеного, «сусіди числа».

Позиційний принцип запису чисел. Назви розрядів і класів. Розряди та класи.

Розрядний склад числа. Розрядні доданки. Нумерація чисел у межах 1 000.

Арифметичні дії

Зміст дій додавання й віднімання, множення та ділення. Знаки арифметичних дій.

Назви компонентів і результатів дій додавання, віднімання, множення й ділення.

Таблиці додавання та віднімання одноцифрових чисел з переходом і без переходу через десяток, множення чисел 2–10, таблиці ділення на числа 2–10.

Закони додавання та множення.

Властивості множення й ділення на 1, 10, 100; множення на нуль, множення нуля на число; ділення нуля на число. Неможливість ділення на нуль. Ділення рівних чисел.

Сутність ділення на вміщення й ділення на рівні частини.

Вирази, рівняння, нерівності

Числові рівності й нерівності: істинні та хибні.

Математичні вирази. Числові та буквені вирази. Порівняння математичних виразів. Рівняння. Нерівності

2. Змістова лінія «Вивчаю математичні процеси та явища»

Здобувач освіти:

перетворює інформацію (почуту, побачену, прочитану) у схему, таблицю, схематичний рисунок [2 МАО 2.1]

Здобувач освіти:

- *моделює* наведену інформацію за допомогою відрізків, графів, таблиць, схематичних рисунків;
- *складає* сюжетні задачі за рисунками, схемами, виразами;
- *ілюструє* відношення різницевого та кратного порівняння за допомогою рисунків, схем;
- *розуміє* операції додавання й віднімання, множення та ділення

за допомогою рисунків, схем [2 МАО 2.1]

Здобувач освіти: обирає послідовність дій для розв'язування проблемної ситуації [2 МАО 2.2]	Здобувач освіти: - <i>знає</i> порядок роботи над задачею, зміст її окремих етапів; - <i>застосовує</i> взаємозв'язок між діями додавання та віднімання, множення й ділення в обчисленнях; - <i>застосовує</i> в обчисленнях переставний закон додавання/множення; - <i>застосовує</i> правило порядку виконання дій у виразах без дужок і з дужками; - <i>розкриває</i> сутність порозрядного додавання й віднімання багатоцифрових чисел без переходу та з переходом через розряд [2 МАО 2.2]
Здобувач освіти: обирає числові дані, необхідні й достатні для відповіді на конкретне запитання; визначає дію/дії для розв'язування проблемної ситуації, виконує її/їх [2 МАО 2.3]	Здобувач освіти: - <i>визначає</i> числові й буквені дані, необхідні й достатні для відповіді на запитання задачі; - <i>розв'язує</i> прості задачі на знаходження суми, різниці двох чисел; на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць, різницеве порівняння; на знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника; на розкриття змісту множення, ділення; на збільшення або зменшення числа в кілька разів, на кратне порівняння чисел; задачі в непрямій формі; - <i>розв'язує</i> обернені задачі; задачі на 2–3 дії (додавання й віднімання), що є комбінаціями простих задач тих видів, які вже вивчили; - <i>усно формулює</i> повну відповідь на запитання задачі; - <i>записує</i> розв'язування задачі: умову задачі в стислому вигляді, розв'язування задачі, коротку відповідь; - <i>обчислює</i> значення виразів (з дужками та без них) на 2–3 дії одного або різних ступенів; <i>порівнює</i> математичні вирази на основі порівняння їх значень; - <i>обґрунтовує</i> вибір дії, за допомогою якої розв'язується задача; - <i>застосовує</i> в обчисленнях правила знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, множника, діленого, дільника; - <i>обґрунтовує</i> сутність розв'язування рівняння,

	знаходження коренів рівняння; <i>пояснює</i> , що рівняння може мати один корінь, безліч коренів або не мати коренів [2 MAO 2.3]
Пропонований зміст Задачі Етапи роботи над задачею: ознайомлення з текстом задачі, виділення з нього умови та запитання, числових даних і шуканого, об'єкта (об'єктів) задачі. Аналіз задачі. Допоміжна модель задачі: короткий запис, моделювання ситуації, що описана, за допомогою схематичних рисунків, підбір і обґрунтування арифметичної дії для розв'язування задачі, запис розв'язування, формулювання й запис відповіді задачі. Арифметичні дії Переставний, розподільний, сполучний закони додавання та множення. Взаємозв'язок дій додавання й віднімання, множення та ділення. Прийоми додавання й віднімання в межах 1 000. Додавання суми до числа. Віднімання суми від числа. Правила знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, множника, діленого, дільника. Вирази, нерівності, рівняння Порядок виконання дій у виразах без дужок і з дужками. Обчислення значень виразів зі змінною на одну та дві дії. Рівняння та його розв'язування. Знаходження коренів рівняння. Кількість розв'язків рівняння: один, безліч, жодного	
3. Змістова лінія «Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність»	
Здобувач освіти: Визначає достатність	Здобувач освіти: - <i>аналізує</i> текст задачі з метою визначення наявності всіх даних
даних для розв'язування проблемної ситуації [2 MAO 3.1]	для її розв'язування; - <i>розуміє</i> , що для відповіді на запитання задачі може бракувати числових даних; - <i>моделює</i> відношення кратного порівняння чисел; - <i>перетворює</i> хибні числові рівності та нерівності на істинні; - <i>розкриває</i> суть алгоритму розв'язування винахідницької задачі, виявляє суперечності [2 MAO 3.1]

Здобувач освіти: визначає шляхи розв’язування проблемної ситуації [2 MAO 3.2]	Здобувач освіти: - <i>розв’язує</i> складені задачі за планом, за діями з поясненням, за допомогою виразу; - <i>використовує</i>, якщо можливо, різні способи розв’язування задач; - <i>обирає</i> доцільний спосіб обчислення для конкретного випадку; - <i>порівнює</i> математичні вирази різними способами, зокрема на основі перетворення суми однакових доданків на добуток, переставного та сполучного законів додавання/множення; - <i>застосовує</i> метод міркувань без виконання арифметичних дій, метод добору для розв’язування нестандартних задач; - <i>застосовує</i> метод організованого перебору варіантів, табличний метод, метод графів, метод міркувань, метод міркувань від супротивного, метод схематичного малюнка для розв’язування комбінаторних задач [2 MAO 3.2]
Здобувач освіти: зіставляє одержаний результат з прогнозованим [2 MAO 3.3]	Здобувач освіти: - <i>передбачає</i> приблизний результат розв’язування задачі; - <i>добирає</i> доцільний спосіб обчислення для конкретного випадку; - <i>визначає</i> та <i>моделює</i> ідеальний кінцевий результат [2 MAO 3.3]
Здобувач освіти: перевіряє правильність результату арифметичної дії; виявляє та виправляє помилки [2 MAO 3.4]	Здобувач освіти: - <i>перевіряє</i> різні способи розв’язування задачі; - <i>перевіряє</i> додавання відніманням, а віднімання — додаванням; множення — діленням, а ділення — множенням; - <i>знаходить</i> помилки в математичних обчисленнях, усуває їх, виконуючи необхідні дії [2 MAO 3.4]

Пропонований зміст	
Задачі Розв’язування простих та складених задач, комбінаторних задач і задач із логічним навантаженням різними способами. Перевірка правильності розв’язування задач. Розв’язування нестандартних задач методом організованого перебору варіантів, табличним методом, методом графів, міркувань, схематичного малюнка тощо. Арифметичні дії, вирази, рівняння Залежність результатів арифметичних дій від зміни одного з компонентів за сталого іншого компонента. Перевірка правильності виконання дій додавання й віднімання, множення та ділення.	
Перевірка правильності розв’язування рівняння, знаходження розв’язків нерівності	
4. Змістова лінія «Досліджую навколишній світ засобами математики»	
Здобувач освіти: визначає істотні, спільні й відмінні ознаки об’єктів навколишнього світу; порівнює, об’єднує в групу й розподіляє на групи за спільною ознакою [2 МАО 4.1]	Здобувач освіти: - <i>визначає</i> множину як сукупність предметів, що мають спільну ознаку; - <i>розпізнає</i> предмети за розміром, формою, призначенням, кольором тощо; - <i>визначає</i> спільні та відмінні ознаки об’єктів навколишнього світу; - <i>уживає</i> в мовленні слова «кожний», «крім», «один із», «хоча б один», «усі», «деякі»; <i>порівнює</i> предмети за вказаними ознаками; - <i>пояснює</i> зміст сполучників «і» та «або»; <i>будує</i> судження з використанням відповідних сполучників «і», «або», «якщо..., то...»; - <i>визначає</i> розташування предметів, чисел відносно вказаного («стоїть перед», «стоїть після», «стоїть між», «поперед», «позаду»); - <i>встановлює</i> відповідні відношення між предметами: більший, ніж; менший, ніж; найбільший; найменший; однакові; коротший, ніж; довший за; найдовший; найкоротший; однакові за довжиною тощо; - <i>порівнює й упорядковує</i> предмети за розміром, довжиною, висотою, товщиною та кількістю; - <i>знає</i> слова-ознаки відношень різницевого порівняння; - <i>розуміє</i> сутність відношення між числами «більше

	на...», «менше на...»; - виконує практичні дії для утворення множин і підмножин; - виконує практичні дії для обчислення відстані між об'єктами, периметра об'єкта [2 МАО 4.1]
Здобувач освіти: рахує об'єкти, позначає числом результат лічби; порівнює числа в межах сотні та впорядковує їх [2 МАО 4.2]	Здобувач освіти: - рахує за правилами лічби предмети в просторі (розташовані послідовно, хаотично, по колу); - зіставляє предметні множини за кількістю елементів способом складання пар; - пояснює сутність кількісної та порядкової лічби; визначає кількість елементів сукупності (множини); - установлює порядковий номер об'єкта в заданому напрямку лічби; вживає в мовленні відповідні кількісні й порядкові числівники; - називає числа в прямому й зворотному порядку в межах 1 000; - розуміє десяток як лічильну одиницю; лічить десятками в межах мільйона [2 МАО 4.2]
Здобувач освіти: обчислює усно зручним для себе способом у	Здобувач освіти: - застосовує прийоми обчислення в межах 1 000 на основі знання нумерації чисел: додає й віднімає багатоцифрові числа;
навчальних і практичних ситуаціях [2 МАО 4.3]	- пояснює сутність прийомів усного додавання й віднімання чисел частинами, порозрядного, способом округлення; - застосовує правила додавання числа до суми, віднімання числа від суми в обчисленнях у межах 1 000; - володіє обчислювальними навичками додавання й віднімання, множення та ділення [2 МАО 4.3]

Здобувач освіти: орієнтується на площині і в просторі; описує або зображує схематично розміщення, напрямки і рух об'єктів [2 МАО 4.4]	Здобувач освіти: - <i>орієнтується</i> на площині та в просторі (на аркуші паперу, на класній дошці, у класній кімнаті, на подвір'ї тощо); <i>установлює</i> відношення між предметами, що розміщені на площині та в просторі (лівіше, правіше, вище, нижче тощо); - <i>розміщує</i> та <i>переміщує</i> предмети в заданих напрямках; <i>визначає</i> взаємне розміщення предметів; - <i>креслить</i> точку, пряму, криву, промінь, відрізок, багатокутники, коло; - <i>будує</i> прямі лінії, промені, відрізки за допомогою лінійки; кути за допомогою косинця, транспортира; - <i>позначає</i> точки й відрізки буквами [2 МАО 4.4]
Здобувач освіти: розпізнає знайомі геометричні площинні та об'ємні фігури серед об'єктів навколишнього світу, на рисунках [2 МАО 4.5]	Здобувач освіти: - <i>визначає</i> форму предметів; <i>розпізнає</i> й <i>описує</i> предмети за формою; - <i>розрізняє</i> геометричні фігури на площині: пряму, криву, промінь, відрізок, коло, круг, багатокутники; у просторі: куб, куля, конус, піраміда, циліндр; - <i>позначає</i> й <i>називає</i> геометричні фігури буквами латинського алфавіту; - <i>називає</i> вершини та сторони багатокутників; - <i>виділяє</i> геометричні фігури на кресленні; <i>пояснює</i> належність геометричної фігури до певного виду багатокутників; - <i>визначає</i> криві та прямі лінії; паралельні та перпендикулярні прямі; види кутів: прямі, гострі, тупі та розгорнуті; рівні відрізки; - <i>знаходить</i> точку перетину прямих; - <i>перелічує</i> види багатокутників та їхні елементи; - <i>розрізняє</i> замкнену та незамкнену ламану лінії; - <i>знаходить</i> ланки ламаної; <i>визначає</i> довжину ламаної; - <i>пояснює</i>, що коло — це замкнена крива; круг — це частина площини, обмежена колом; - <i>визначає</i> за рисунком елементи кола, круга; - <i>розрізняє</i> коло і круг за істотними ознаками; - <i>пояснює</i>, що квадрат — це прямокутник, у якого всі сторони рівні [2 МАО 4.5]

Здобувач освіти: конструює площинні та об'ємні фігури з	Здобувач освіти: - <i>моделює</i> геометричні фігури з підручного матеріалу; - <i>конструює</i> геометричну фігуру з інших фігур — трикутників,
підручного матеріалу, створює макети реальних та уявних об'єктів [2 МАО 4.6]	чотирикутників тощо [2 МАО 4.6]
Здобувач освіти: вимірює величини за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів [2 МАО 4.7]	Здобувач освіти: - <i>визначає</i> одиниці вимірювання довжини (сантиметр, дециметр, метр, кілометр), одиниці вимірювання маси (грам, кілограм, центнер, тонна), місткості (літр), грошові одиниці (копійка, гривня), час (секунда, хвилина, година, доба, тиждень, місяць, сезон, квартал, рік, століття) і співвідношення між ними; - <i>записує</i> результати вимірювання величин; - <i>перетворює</i> складені іменовані числа на прості та прості на складені; - <i>порівнює</i> іменовані числа; - <i>виконує</i> дії додавання, віднімання, множення й ділення з іменованими числами; - <i>вимірює</i> довжину предметів; довжину відрізка за допомогою лінійки II градусну міру кута за допомогою транспортира; - <i>порівнює</i> довжини відрізків «на око», накладанням; за результатами їх вимірювання; предмети за масою «на руку»; об'єкти за місткістю; - <i>визначає</i> час за годинником; - <i>виконує</i> найпростіші розрахунки з використанням монет і купюр; - <i>застосовує</i> правила знаходження довжини ламаної, периметра багатокутника [2 МАО 4.7]
Здобувач освіти: установлює залежність між компонентами і результатом арифметичної дії	Здобувач освіти: - <i>застосовує</i> взаємозв'язок між діями додавання й віднімання під час віднімання з переходом через десяток; - <i>пояснює</i> залежність результатів дій додавання й

[2 МАО 4.8]	віднімання від зміни одного з компонентів; залежність значення добутку від зміни одного з множників; залежність значення частки від зміни діленого або дільника [2 МАО 4.8]
Пропонований зміст Лічба предметів Об'єднання предметів у групу за спільною ознакою або розбиття групи предметів на підгрупи за спільною ознакою. Сукупність предметів зі спільною ознакою (множина). Кількість елементів сукупності (множини). Лічба. Правила лічби. Назви чисел у межах 1 000. Лічба в межах мільйона. Порівняння предметних множин за кількістю елементів. Практичні дії з предметними множинами — об'єднання, вилучення. Порядкова лічба. Порядкові відношення.	

Результати навчання і пропонований зміст
3–4-й класи

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1. Змістова лінія «Математика навколо мене»	
Здобувач освіти: розпізнає серед	Здобувач освіти: - <i>читає</i> задачу з відповідною інтонацією (робить паузу між умовою
життєвих ситуацій ті, що стосуються кількісних відношень/форм об'єктів навколишнього світу [4 МАО 1.1]	й запитанням); - <i>знаходить</i> серед ситуацій зі свого життя ті, що пов'язані з лічбою об'єктів; із величинами та іменованими числами; - <i>доводить</i> правильність своєї думки; - <i>називає</i> вид і структурні елементи задачі — умову й запитання, числові дані та шукане; <i>пояснює</i> , що в умові задачі містяться числові дані, а запитання вказує на шукане; - <i>розповідає</i> про натуральне число як результат лічби; - <i>розкриває</i> позиційний принцип запису чисел; - <i>перелічує</i> назви класів і розрядів багатоцифрових чисел; - <i>знає</i> назви розрядних чисел (круглих тисяч); - <i>називає</i> розрядні (круглі) числа в прямому й зворотному порядку від будь-якого числа до вказаного;

- *визначає розрядний склад чисел;*
- *визначає загальну кількість одиниць певного розряду та класу в числі;*
- *записує багатоцифрове число у вигляді суми розрядних доданків;*
- *записує арабські цифри римськими;*
- *записує результат порівняння чисел за допомогою відповідних знаків; обґрунтовує вибір знака під час порівняння чисел;*
- *називає додатні та від'ємні числа, наводить приклади цих чисел серед життєвих ситуацій;*
- *розкриває зміст поняття «величина», «іменоване число»;*
- *знає назви одиниць вимірювання довжини, маси, часу, вартості, площі, об'єму; називає одиниці вимірювання швидкості;*
- *розкриває зміст дій додавання й віднімання, множення та ділення, піднесення до степеня;*
- *називає та позначає на письмі знаки дій додавання й віднімання, множення та ділення, порівняння;*
- *називає компоненти та результати дій додавання й віднімання, множення та ділення, піднесення до степеня;*
- *розуміє спосіб одержання дробу та дріб як частку двох натуральних чисел;*
- *знає означення чисельника й знаменника дробу; читає й записує дробу;*
- *розрізняє дробу, які дорівнюють 1; мішані числа;*
- *розуміє число «нуль» як кількісну характеристику порожньої множини, як результат віднімання рівних чисел;*
- *перелічує властивості дій множення й ділення на 1, 10, 100, множення на нуль, множення нуля на число, ділення нуля на число, ділення рівних чисел;*
- *розуміє, що ділення на нуль неможливе;*
- *пояснює, що таке дріб, рівняння, вираз, числова нерівність;*
- *розрізняє числові рівності й нерівності; читає й записує числові рівності, числові нерівності; пояснює, що рівності й нерівності можуть бути істинними або хибними;*

	- <i>розповідає</i> про числові та буквені вирази; <i>пояснює</i> можливість позначення числа буквою [4 MAO 1.1]
Здобувач освіти: аналізує проблемні ситуації, що виникають у житті; описує проблемні життєві ситуації за допомогою групи величин, які пов'язані між собою [4 MAO 1.2]	Здобувач освіти: - <i>аналізує</i> проблемні життєві ситуації, які можна розв'язати математичними методами; <i>доводить</i> правильність власної позиції; <i>здійснює</i> аналіз змісту задачі; - <i>називає</i> особливості прямолінійного руху двох тіл в одному напрямку, назустріч одне одному та в протилежних напрямках; - <i>застосовує</i> співвідношення між одиницями вимірювання величин під час розв'язування пізнавальних і практично зорієнтованих задач; - <i>установлює</i> залежність результатів арифметичних дій від зміни одного з компонентів; - <i>установлює</i> співвідношення між розрядними одиницями кожного класу багатоцифрового числа; - <i>розуміє</i>, що числове значення виразу зі змінною залежить від значень, яких набуває змінна; - <i>розуміє</i>, що нерівність зі змінною (рівняння) може не мати розв'язків, мати один, кілька або безліч розв'язків [4 MAO 1.2]
Здобувач освіти: прогнозує результат розв'язування проблемної ситуації з урахуванням власного досвіду [4 MAO 1.3]	Здобувач освіти: - <i>прогнозує</i> результат додавання й віднімання, множення та ділення; ділення з остачею; - <i>прогнозує</i> кількість цифр у сумі, різниці, добутку, частці; - <i>прогнозує</i> результати зміни відстані між тілами за одиницю часу; - <i>прогнозує</i> очікуваний результат задачі; - <i>прогнозує</i> результати спостережень/дослідів [4 MAO 1.3]
2. Змістова лінія «Вивчаю математичні процеси та явища»	

Здобувач освіти: перетворює інформацію (почуту, побачену, прочитану) різними способами в схему, таблицю, схематичний рисунок [4 МАО 2.1]	Здобувач освіти: - <i>розуміє й використовує</i> в різних життєвих ситуаціях інформацію з таблиць та лінійних діаграм; <i>упорядковує</i> дані описаних подій; - <i>обирає</i> дані, необхідні й достатні для розв'язування проблемної ситуації; <i>користується</i> даними під час розв'язування сюжетних задач; - <i>моделює</i> наведену інформацію за допомогою відрізків, графів, таблиць, схематичних рисунків; - <i>складає</i> сюжетні задачі за рисунками, схемами, виразами; - <i>використовує</i> схематичні рисунки, різні варіанти короткого запису задач (схеми, таблиці, креслення); - <i>моделює</i> прямолінійний рух двох тіл; - <i>розуміє</i> операції додавання й віднімання, множення та ділення за допомогою рисунків, схем; - <i>розрізняє</i> типи діаграм: кругові, стовпчасті та лінійні; - <i>читає</i> таблиці, лінійні, кругові та стовпчасті діаграми; - <i>добудовує</i> лінійні, кругові та стовпчасті діаграми; - <i>порівнює й узагальнює</i> дані, уміщені в таблицях, на діаграмах;
	- <i>обирає</i> дані, необхідні й достатні для розв'язання проблемної ситуації; <i>користується</i> даними під час розв'язування сюжетних задач; - <i>читає й записує</i> правильні та неправильні дроби за наведеними рисунками, діаграмами [4 МАО 2.1]
Здобувач освіти: обирає спосіб (способи) розв'язування проблемної ситуації [2 МАО 2.2]	Здобувач освіти: - <i>розпізнає</i> типову задачу й <i>актуалізує</i> спосіб її розв'язування; <i>знає</i> порядок роботи над задачею, зміст її окремих етапів; - <i>розв'язує</i> задачі різними способами: знаходженням однакової величини, способом відношень; - <i>розкриває</i> сутність порозрядного додавання й віднімання багатоцифрових чисел без переходу та з переходом через розряд; <i>знає</i> спосіб заміни числа сумою розрядних доданків; - <i>порівнює</i> багатоцифрові числа різними способами (спосіб порозрядного або покласового порівняння, на основі слідування

	чисел у натуральному ряді); - <i>застосовує</i> до обчислень правило знаходження невідомого компонента арифметичної дії; алгоритм ділення з остачею; правила порядку виконання дій у виразах без дужок і з дужками; - <i>застосовує</i> в обчисленнях переставний, розподільний і сполучний закони додавання та множення [2 МАО 2.2]
Здобувач освіти: обирає дані, необхідні й достатні для розв'язування проблемної ситуації; обґрунтовує вибір дій для розв'язування проблемної ситуації; розв'язує проблемну ситуацію різними способами [4 МАО 2.3]	Здобувач освіти: - <i>визначає</i> числові й буквені дані, необхідні й достатні для відповіді на запитання задачі; усно <i>формулює</i> повну відповідь на запитання задачі; - <i>записує</i> розв'язування задачі: умову задачі в стислому вигляді, розв'язування задачі, коротку відповідь; - <i>розв'язує</i> задачі різними способами; <i>обґрунтовує</i> вибір дії, за допомогою якої розв'язується задача; - <i>розв'язує</i> обернені задачі; задачі на 2–4 дії (додавання й віднімання, множення та ділення), що є комбінаціями простих задач тих видів, які вже вивчили; - <i>розв'язує</i> задачі з буквеними даними способом складання виразу; - <i>обчислює</i> значення виразів (з дужками та без них) на 2–4 дії одного або різних ступенів; - <i>застосовує</i> в обчисленнях правила знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, множника, діленого, дільника; - <i>обґрунтовує</i> сутність розв'язування рівняння, знаходження коренів рівняння; <i>пояснює</i>, що рівняння може мати один корінь, безліч коренів або не мати коренів; - <i>розв'язує</i> рівняння з однією змінною, у яких права частина є числовим виразом, один компонент є числовим виразом;

- *розуміє*, що складена задача може бути розв'язана за допомогою рівняння [4 МАО 2.3]

Пропонований зміст

Задачі

Етапи роботи над задачею: ознайомлення з текстом задачі, виділення з нього умови та запитання, числових даних і шуканого, об'єкта (об'єктів) задачі. Аналіз задачі. Допоміжна модель задачі: короткий запис, моделювання ситуації, що описана, за допомогою схематичних рисунків, підбір і обґрунтування арифметичної дії для розв'язування задачі, запис розв'язування, формулювання й запис відповіді задачі.

Арифметичні дії

Взаємозв'язок дій додавання й віднімання, множення та ділення. Переставний, розподільний, сполучний закони додавання та множення.

Прийоми усного додавання й віднімання, множення й ділення в межах мільйона. Знаходження невідомого доданка, зменшуваного, від'ємника, множника, діленого, дільника. Додавання й віднімання на основі нумерації багатоцифрових чисел.

Письмове додавання й віднімання багатоцифрових чисел з переходом через розряд. Письмове додавання трьох доданків.

Письмове множення й ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове; на розрядні одиниці 1, 10, 100; на кругле число; на багатоцифрове число.

Письмове ділення з остачею. Ознаки подільності на 2, 5, 10.

Піднесення до степеня.

Знаходження дробу від числа. Знаходження числа за величиною його дробу. Додавання й віднімання дробів з однаковими знаменниками.

Раціональні прийоми обчислень.

Вирази, нерівності, рівняння

Порядок виконання дій у виразах без дужок і з дужками. Обчислення значень виразів зі змінною на одну та дві дії.

Рівняння та його розв'язування. Знаходження коренів рівняння. Кількість розв'язків рівняння: один, безліч, жодного.

Рівняння, у яких один із компонентів дії є виразом зі змінною (ознайомлення). Нерівності з однією змінною.

Робота з даними

Виділення та впорядкування даних за певною ознакою. Задачі міжпредметного змісту на роботу з даними.

Діаграми. Типи діаграм: кругові, стовпчасті та лінійні. Читання діаграм.

Добудова лінійних

та стовпчастих діаграм

3. Змістова лінія «Критично оцінюю дані та власну математичну діяльність»

Здобувач

освіти:

використовує відомі засоби добору необхідних даних для розв'язування проблемної ситуації [4 МАО 3.1]

Здобувач освіти:

- *аналізує* текст задачі з метою визначення наявності всіх даних для її розв'язування;
- *розуміє*, що для відповіді на запитання задачі може бракувати числових даних;
- *використовує* різні форми запису розв'язування задачі (за діями, виразом або рівнянням);
- *перетворює* хибні числові рівності та нерівності на істинні;
- *розкриває* суть алгоритму розв'язування винахідницької задачі, виявляє суперечності [4 МАО 3.1]

Здобувач освіти:

досліджує різні шляхи розв'язування проблемної ситуації, обирає раціональний шлях її розв'язування [4 МАО 3.2]

Здобувач освіти:

- *розв'язує* складені задачі за планом, за діями з поясненням, за допомогою виразу;
- *використовує*, якщо можливо, різні способи розв'язування задач;
- *обирає* доцільний спосіб обчислення для конкретного випадку;
- *порівнює* математичні вирази різними способами, зокрема на основі перетворення суми однакових доданків на добуток, переставного та сполучного законів додавання/множення; за місцем чисел у числовому ряді, за складом чисел;
- *порівнює* математичні вирази на основі порівняння їх значень;
- *застосовує* метод міркувань без виконання арифметичних дій, метод добору, метод організованого перебору варіантів, табличний метод, метод графів, метод міркувань від супротивного, метод схематичного малюнка для розв'язування нестандартних задач [4 МАО 3.2]

Здобувач освіти: зіставляє одержаний результат 3 прогнозовани м [4 МАО 3.3]	Здобувач освіти: - <i>передбачає</i> приблизний результат розв'язування задачі; - <i>установлює</i> послідовність розв'язування задачі; - <i>визначає</i> та <i>моделює</i> ідеальний кінцевий результат під час розв'язування винахідницьких задач; - <i>планує</i> послідовність виконання дій у письмових та усних обчисленнях [4 МАО 3.3]
Здобувач освіти: перевіряє правильність розв'язування проблемної ситуації різними способами; виявляє та виправляє помилки [4 МАО 3.4]	Здобувач освіти: - <i>перевіряє</i> різні способи розв'язування задачі; <i>добирає</i> доцільний спосіб обчислення для конкретного випадку; - <i>перевіряє</i> додавання відніманням, а віднімання — додаванням; множення — діленням, а ділення — множенням; - <i>перевіряє</i> правильність виконання ділення з остачею; - <i>обґрунтовує</i> результат порівняння чисел і величин; - <i>визначає</i> істинні та хибні рівності й нерівності; - <i>складає</i> істинні рівності й нерівності за предметними множинами; - <i>перевіряє</i> корінь рівняння; правильність розв'язку задачі різними способами (складанням і розв'язуванням обернених задач, розв'язуванням іншим способом, на основі відповідності одержаного результату прикидки) [4 МАО 3.4]
Пропонований зміст Задачі Розв'язування простих та складених задач, комбінаторних задач і задач із логічним навантаженням різними способами. Методи міркувань, добору, метод організованого перебору варіантів, табличний метод, метод графів, метод міркувань від супротивного, метод схематичного малюнка. Перевірка правильності розв'язування задачі різними способами (складанням і розв'язуванням обернених задач, розв'язуванням іншим способом, на основі відповідності одержаного результату прикидки). Арифметичні дії, вирази, рівняння Залежність результатів арифметичних дій від зміни одного з компонентів за сталого іншого компонента. Перевірка правильності виконання дій додавання й віднімання, множення та ділення. Перевірка правильності розв'язування рівняння, знаходження розв'язків нерівності. Істинні та хибні нерівності/рівності	
4. Змістова лінія «Досліджую навколишній світ засобами	

математики»	
Здобувач освіти: визначає істотні спільні та відмінні ознаки математичних об'єктів; порівнює, узагальнює і класифікує об'єкти за суттєвою ознакою [4 МАО 4.1]	Здобувач освіти: - <i>класифікує</i> числа на одноцифрові, двоцифрові, трицифрові, чотирицифрові, п'ятицифрові, шестицифрові; - <i>порівнює</i> багатоцифрові числа; дробі з однаковими знаменниками; мішані числа; іменовані числа (величини); - <i>порівнює</i> предмети за площею способом накладання, «на око», вимірюванням; - <i>виконує</i> аналітичні, синтетичні міркування в процесі розв'язування задачі; - <i>класифікує</i> кути (прямі, гострі, тупі, розгорнуті); - <i>класифікує</i> трикутники (за кутами: гострі, прямі та тупокутні; за сторонами: рівносторонні, рівнобедрені, різносторонні); - <i>здійснює</i> практичні дії для обчислення відстані між об'єктами, периметра та об'єму предмета [4 МАО 4.1]
Здобувач освіти: установлює кількість об'єктів; позначає результат лічби числом; порівнює числа в межах мільйона та впорядковує їх [4 МАО 4.2]	Здобувач освіти: - <i>рачує</i> за правилами лічби предмети в просторі (розташовані послідовно, хаотично, по колу); - <i>пояснює</i> сутність кількісної та порядкової лічби; - <i>установлює</i> послідовність чисел у межах мільйона; <i>порівнює</i> числа в межах мільйона; - <i>розуміє</i> десятків, сотню, тисячу як лічильну одиницю; - <i>називає</i> числа в прямому й зворотному порядку в межах 10 000; - <i>утворює</i> багатоцифрові числа шляхом прилічування/відлічування по 1 до/від попереднього/наступного числа [4 МАО 4.2]

Здобувач освіти: обчислює усно й письмово в різних життєвих ситуаціях [4 МАО 4.3]	Здобувач освіти: - виконує дії додавання й віднімання багатоцифрових чисел на основі нумерації; - володіє навичкою табличного множення та ділення; - володіє навичкою позатабличного множення та ділення чисел у межах мільйона; - виконує ділення з остачею; розуміє, що остача має бути меншою за дільник; - володіє навичками усного додавання й віднімання, множення й ділення в межах мільйона; - застосовує алгоритм письмового множення двоцифрового й трицифрового числа на одноцифрове з розгорнутим поясненням; алгоритм письмового ділення на одноцифрове число з розгорнутим поясненням; - володіє прийомами множення й ділення чисел на розрядні одиниці; на кругле число;
	- застосовує прийоми раціональних обчислень; - знаходить число, яке в кілька разів більше/менше за наведене; - застосовує в обчисленнях правило знаходження дробу від числа та числа за величиною його дробу під час розв'язування практично зорієнтованих завдань; - володіє обчислювальними навичками письмового множення та ділення багатоцифрового числа на одноцифрове; на двоцифрове число; на трицифрове число; - виконує арифметичні дії з іменованими числами; - виконує множення круглих (розрядних) чисел на одноцифрове число на основі укрупнення розрядних одиниць або за допомогою правила множення добутку на число; - виконує ділення круглих чисел на одноцифрове число на основі укрупнення розрядних одиниць або за допомогою правила ділення добутку на число; - застосовує правила додавання й віднімання дробів з однаковими знаменниками [4 МАО 4.3]
Здобувач освіти: орієнтується на	Здобувач освіти: - орієнтується на площині та в просторі (на аркуші паперу, на

площині та в просторі, рухається за визначеним маршрутом; планує маршрути пересування [4 МАО 4.4]	класній дошці, у класній кімнаті, на подвір'ї тощо); - <i>розміщує</i> та <i>переміщує</i> предмети в заданих напрямках; <i>рухається</i> за визначеним маршрутом; планує маршрут пересування; - <i>установлює</i> відношення між предметами, що розміщені на площині та в просторі [4 МАО 4.4]
Здобувач освіти: розпізнає знайомі геометричні фігури у фігурах складної форми [4 МАО 4.5]	Здобувач освіти: - <i>розрізняє</i> геометричні фігури — пряму, криву, промінь, відрізок, круг, многокутники; <i>позначає</i> й <i>називає</i> геометричні фігури буквами латинського алфавіту II - <i>називає</i> елементи геометричних фігур на площині та в просторі II - <i>визначає</i> криві та прямі лінії; паралельні та перпендикулярні прямі; види кутів: прямі, гострі, тупі та розгорнуті; рівні відрізки II - <i>розрізняє</i> замкнену та незамкнену ламану лінію II - <i>знаходить</i> ланки ламаної; <i>визначає</i> довжину ламаної II - <i>перелічує</i> види многокутників та їхні елементи II - <i>називає</i> істотні ознаки прямокутника (квадрата) II - <i>пояснює</i>, що квадрат — це прямокутник, у якого всі сторони рівні II - <i>пояснює</i>, що коло — це замкнена крива; круг — це частина площини, обмежена колом; <i>визначає</i> за рисунком елементи кола, круга II - <i>розрізняє</i> коло і круг за істотними ознаками II - <i>використовує</i> властивості протилежних сторін прямокутника під час розв'язування практичних задач; - <i>розпізнає</i> елементи прямокутного паралелепіпеда, куба — ребро, бічну грань, основу, вершину [4 МАО 4.5]
Здобувач освіти: створює з геометричних фігур різні конструкції;	Здобувач освіти: - <i>моделює</i> геометричні фігури II - <i>конструює</i> геометричну фігуру з інших фігур — трикутників, чотирикутників тощо;

будує площинні фігури за заданими розмірами [4 MAO 4.6]	- будує пряму, криву, промінь, відрізок, ламану, коло, прямокутник/квадрат; - <i>креслить</i> кути за допомогою транспортира, прямі кути за допомогою косинця II - <i>проводить</i> за допомогою транспортира бісектрису кута; - будує коло, круг за заданими значеннями радіуса, діаметра [4 MAO 4.6]
Здобувач освіти: визначає спільну властивість об'єктів навколишнього світу та інтерпретує її як величину для вимірювання та порівняння [4 MAO 4.7]	Здобувач освіти: - <i>визначає</i> одиниці вимірювання довжини (сантиметр, дециметр, метр, кілометр), маси (грам, кілограм, центнер, тонна), місткості (літр), грошові одиниці (копійка, гривня), часу (секунда, хвилина, година, доба, тиждень, місяць, сезон, квартал, рік, століття) і співвідношення між ними II - <i>перетворює</i> більші одиниці вимірювання величин на менші й навпаки; складені іменовані числа на прості та прості на складені II - <i>вимірює</i> та <i>порівнює</i> величини: довжину, масу, місткість, час II - <i>виконує</i> додавання й віднімання іменованих чисел, множення й ділення іменованих чисел, наведених в одиницях вимірювання довжини, маси, на одноцифрове число II - <i>знає</i> назви й позначення одиниць вимірювання швидкості $\frac{\text{км}}{\text{год}}; \frac{\text{км}}{\text{хв}}; \frac{\text{км}}{\text{с}}; \frac{\text{м}}{\text{год}}; \frac{\text{м}}{\text{хв}}; \frac{\text{м}}{\text{с}} \quad \text{II}$ $\text{год} \quad \text{хв} \quad \text{с} \quad \text{год} \quad \text{хв} \quad \text{с} \quad \text{II}$ - <i>розуміє</i> швидкість рухомого тіла як шлях, пройдений ним за одиницю часу II - <i>розуміє</i>, що рух тіл описується за допомогою трійки взаємопов'язаних величин: шлях, швидкість і час II - <i>застосовує</i> формули знаходження швидкості, часу, шляху під час розв'язування практично зорієнтованих задач; - <i>розуміє</i> площу як властивість плоских фігур;

	- <i>знає</i> одиниці вимірювання площі (мм^2, см^2, дм^2, м^2, км^2, а, га) та співвідношення між ними; - <i>визначає</i> площу плоскої фігури за допомогою палетки; - <i>користується</i> в життєвих ситуаціях формулою обчислення площі прямокутника (квадрата); - <i>знаходить</i> довжину однієї сторони прямокутника за відомими площею та іншою стороною; - <i>розв'язує</i> практично зорієнтовані задачі на знаходження площі об'єкта прямокутної форми; - <i>має уявлення</i> про симетрію та симетричні фігури; <i>будує</i> симетричні фігури; - <i>має уявлення</i> про шкалу, ціну ділення шкали, види шкал; - <i>має уявлення</i> про координатну площину; <i>знаходить</i> координати
	точки; - <i>розпізнає</i> паралельні, перпендикулярні прямі; - <i>класифікує</i> трикутники на прямокутні, гострокутні, тупокутні; різносторонні, рівнобедрені та рівносторонні; - <i>має уявлення</i> про катет і гіпотенузу прямокутного трикутника; - <i>обчислює</i> суму кутів трикутника [4 МАО 4.7]
Здобувач освіти: використовує залежність між компонентами і результатом арифметичної дії для розв'язування проблемної ситуації; використовує буквену символіку для запису математичних тверджень	Здобувач освіти: - <i>застосовує</i> взаємозв'язок між діями додавання й віднімання під час віднімання з переходом через десяток; - <i>застосовує</i> взаємозв'язок між діями множення й ділення під час перевірки дії ділення та множення; - <i>пояснює</i> залежність результатів дій додавання й віднімання від зміни одного з компонентів; значення добутку від зміни одного з множників; значення частки від зміни діленого або дільника [4 МАО 4.8]

Пропонований зміст***Лічба предметів***

Натуральні числа та

нуль.

Нумерація чисел першого мільйона.

Величини

Величини. Арифметичні дії з величинами. Групи взаємопов'язаних величин, залежність між величинами.

Одиниці вимірювання довжини: міліметр, сантиметр, дециметр, метр, кілометр. Одиниці вимірювання маси: грам, кілограм, центнер, тонна.

Одиниці вимірювання часу: секунда, хвилина, година, доба; проміжки часу: місяць, рік, століття.

Розв'язування задач на обчислення тривалості події, дати початку, закінчення події. Одиниці вартості: гривня, копійка.

Швидкість об'єктів у прямолінійному рівномірному русі. Одиниці вимірювання швидкості. Площа. Порівняння об'єктів за площею. Одиниці вимірювання площі — квадратний міліметр, квадратний сантиметр, квадратний дециметр, квадратний метр, квадратний кілометр, ар (сотка), гектар.

Формула площі прямокутника. Задачі на знаходження площі прямокутника та обернені до них.

Об'єм. Одиниці вимірювання об'єму. Задачі на знаходження об'єму прямокутного паралелепіпеда (куба).

Просторові відношення. Геометричні фігури

Геометричні фігури на площині та в просторі.

Площина. Симетрія. Симетричні фігури. Побудова симетричних фігур. Поняття «шкала», «ціна поділки», види шкал.

Природнича освітня галузь

Реалізація компетентнісної моделі початкової освіти в Програмі на засадах STEM-освіти як аксіологічного імперативу розвитку національних освітніх систем у світі вимагає суттєвого осучаснення змісту природничої освітньої галузі, удосконалення методів, форм і засобів навчання здобувачів освіти.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти метою природничої освітньої галузі в початковій школі визнано формування компетентностей у галузі природничих наук, техніки й технологій, екологічної та інших ключових компетентностей на основі опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою; формування основ наукового світогляду й критичного мислення; становлення відповідальної, безпечної і природоохоронної поведінки учнів у навколишньому світі завдяки усвідомленню ними принципів сталого розвитку.

Згідно з Державним стандартом початкової освіти в результаті опанування змістом природничої освітньої галузі здобувач освіти:

- 1) відкриває світ природи, набуває досвіду її дослідження, шукає відповіді на запитання, спостерігає, експериментує й моделює, виявляє допитливість і отримує радість від пізнання природи;
- 2) опрацьовує та систематизує інформацію природничого змісту, що отримана з доступних джерел, і подає її в різних формах;
- 3) усвідомлює розмаїття природи, взаємозв'язки її об'єктів та явищ, пояснює роль природничих наук і техніки в житті людини, значення відповідальної діяльності в природі;
- 4) критично оцінює факти, поєднує новий досвід з набутим раніше і творчо його використовує для розв'язання проблем природничого характеру.

З метою реалізації цілей природничої освітньої галузі та досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання виокремлено такі змістові лінії: **«Я — дослідник», «Я у світі», «Я — винахідник».**

Змістові лінії *«Я — дослідник»* і *«Я — винахідник»* спрямовані на реалізацію одного з основних завдань STEM-освіти — формування в учнів дослідницької компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій як єдності концептуальної (розуміння природничо-наукових і математичних концепцій, операцій та відношень), стратегічної

(здатність формулювати й розв'язувати наукові, технічні та технологічні проблеми), когнітивної (здатність логічно мислити, пояснювати, аргументувати, а також здатність до рефлексії), операційної (здатність охайно та гнучко виконувати операції), аксіологічної (здатність розглядати об'єкт як корисний одночасно зі спроможністю вірити у власну ефективність).

Робота з формування в учнів дослідницької та винахідницької компетентностей розпочинається з 1-го класу й спрямовується на забезпечення здатності здобувачів освіти формулювати запитання наукового характеру та інженерні завдання; створювати й використовувати моделі; планувати й проводити дослідження; аналізувати й інтерпретувати дані; використовувати математичний апарат; конструювати наукові пояснення та проєктувати інженерні рішення; будувати аргументи на основі фактів; отримувати, оцінювати й коректно інтерпретувати інформацію.

Визначаючи цілі, зміст, методи, форми й засоби змістової лінії *«Я у світі»*, ми враховували те, що характерною особливістю STEM-освіти є фундаменталізація освіти, що виявляється в поглибленому вивченні учнями предметів природничо-математичного циклу, починаючи з 1-го класу, та формуванні в них знань про такі узагальнювальні (наскрізні) поняття, як закономірності, масштаб, пропорційність, величини, системи, моделі систем, матерія, енергія, структура і функції, стабільність і змінність тощо.

Змістові лінії реалізуються в повному обсязі через інтегрований навчальний предмет *«Я пізнаю світ»*, у якому на природничу, технологічну, соціальну і здоров'язбережувальну, громадянську історичну, технологічну, фізкультурну і мистецьку освітні галузі, в яких взаємопов'язані складові цілісної картини світу відводиться в 1–4 класах 8 год/тижд. При цьому використовуються технології. Головна **мета** навчання іноземної мови у початковій школі полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями молодших школярів.

Початковий етап навчання іноземної мови у сучасному загальноосвітньому навчальному закладі надзвичайно важливий, оскільки в цей період закладаються психолінгвістичні основи іншомовної комунікативної компетенції, необхідні та достатні для подальшого її розвитку й удосконалення. Тут відбувається становлення засад для формування іншомовних фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок, а також умінь сприймати на слух, говорити, читати й писати у межах визначених програмою результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Зміст навчання іноземної мови у початковій школі добирається відповідно до психофізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку.

У початковій школі важливо зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивувати необхідність володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування.

Технологічна освітня галузь

Зміст технологічної освітньої галузі реалізовується через інтегрований курс **«Я пізнаю світ»**.

Метою навчання дизайну і технологій є розвиток особистості дитини засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та проєктно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво;
- виховання естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці, декоративно-ужитковому мистецтві;
- набуття досвіду поетапного створення корисних і естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення в матеріалах;
- вироблення навичок раціонального використання матеріалів, безпечного застосування традиційних та сучасних технологій;
- формування культури праці, прагнення удосконалювати процес і результати проєктно-технологічної діяльності, свій життєвий простір.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за такими змістовими лініями: **«Інформаційно-комунікаційне середовище»**, **«Середовище проєктування»**, **«Середовище техніки і технологій»**, **«Середовище соціалізації»**.

Змістова лінія *«Інформаційно-комунікаційне середовище»* охоплює вивчення питань гармонійного поєднання функціональності та естетичності у виробах; пошук та опрацювання тематичної інформації у взаємодії з іншими; дослідження природних, штучних і синтетичних матеріалів; розрізнення та читання графічних зображень; конструювання виробів з готових деталей.

Змістова лінія *«Середовище проєктування»* спрямована на реалізацію творчого потенціалу учнів, створення умов для продукування ідей, вибору особисто привабливих об'єктів праці; проєктування — моделювання і конструювання; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів за їхніми властивостями; читання інструкційних карток із зображеннями для поетапного виготовлення виробу.

Змістова лінія *«Середовище техніки і технологій»* передбачає формування навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними інструментами та пристосуваннями; поетапне виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій; раціональне використання матеріалів.

Змістова лінія *«Середовище соціалізації»* спрямована на формування здатності

оцінювати та презентувати результати проєктно-технологічної діяльності, обговорювати їх з іншими; ефективно використовувати створені вироби; долучатися до благодійної діяльності; виконувати трудові дії в побуті для самообслуговування та якісного облаштування життєвого простору.

Навчальний матеріал вибудовується навколо актуальних освітніх тем, розв'язання життєвих проблем, встановлення взаємозв'язків з іншими освітніми галузями. Розподіл навчальних годин за темами, добір об'єктів праці вчитель визначає самостійно, враховуючи умови навчання та педагогічну доцільність.

Обов'язковою умовою проведення занять є виготовлення корисного й естетичного виробу — індивідуально, у парі або групі, оцінювання і презентація результатів навчання. Увага акцентується на організації робочого місця, правилах внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм.

Громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна освітні галузі «Я пізнаю світ»

Зазначені освітні галузі можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; у межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, у процесі проєктної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язування учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Метою навчальної програми є особистісний розвиток учнів початкових класів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують
датність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язування таких завдань:

- формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, установлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), установлення зв'язків і залежностей у природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки);
- виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;
- розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та

її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;

- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості.

Тематична основа курсу реалізується завдяки змістовим лініям, які визначені Державним стандартом початкової освіти:

- **«Людина»** (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);
- **«Людина серед людей»** (стандарти поведінки в сім'ї, у суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);
- **«Людина в суспільстві»** (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);
- **«Людина і світ»** (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв).

Типова навчальна програма дає змогу вчителю самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Педагогічна стратегія, яка спиралась на наслідувальні механізми у розвитку пізнавальних процесів учнів початкових класів і передбачала пріоритетне використання зразків, алгоритмів, поетапного контролю й корекції, збагачується полісенсорним підходом, що зумовлює дослідницьку поведінку учнів, сприйняття ними властивостей і якостей предметів і явищ природного і соціального оточення, спрямовується у сферу пошукової діяльності.

На основі Типової програми вчитель може створювати різні варіанти інтегрованої програми за таким алгоритмом:

- визначення цілей навчання;
- створення картки понять з інших предметів (асоціативної павутинки, курсів, галузей, які допоможуть досягти цілей);
- структурування програми за темами;
- вибір діяльності учнів, яка забезпечить інтегроване навчання;
- розроблення показників досягнення очікуваних результатів.

Можливі засоби інтеграції в процесі реалізації програми «Я пізнаю світ» передбачають включення учнів у практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру,

ЯК-ОТ:

- дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне — відмінне, до якого цілого воно належить);
- дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого призначене?);
- дослідження-пошук (запитування, передбачення, установлення часової і логічної послідовності явищ, подій; установлення причинно-наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов'язано?), догадка, висновок-узагальнення).

**Результати навчання і пропонований зміст
1–2-й класи**

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1. Змістова лінія «Я — дослідник»	
Здобувач освіти: обирає у найближчому оточенні те, що цікаво дослідити [2 ПРО 1.1]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> про наукові методи дослідження природи; - <i>розповідає</i> про роль органів чуття в пізнанні навколишнього світу (зір, слух, нюх, смак, дотик), обмеженість можливостей органів чуття; - <i>розповідає</i> про вимірювальні прилади; - <i>відтворює</i> інформацію про наукове дослідження в природничій галузі, його етапи; - <i>обирає</i> та <i>пояснює</i> дії для спостережень; - <i>описує</i> результати спостережень за об'єктами природи; - <i>називає</i> факти стосовно об'єктів природи, які вимагають пояснення; - <i>формулює</i> пізнавальні запитання, що дозволяють пояснити накопичені факти; - <i>наводить</i> приклади проблем у навколишньому світі, що пов'язані з діяльністю людини [2 ПРО 1.1]
Здобувач освіти: обирає та пояснює дії для дослідження об'єктів природи; визначає можливі результати	Здобувач освіти: - <i>здійснює</i> пошук відповіді на поставлене запитання в наукових джерелах; - <i>визначає</i> мету дослідження; - <i>прогнозує</i> результати

спостережень/дослідів [2 ПРО 1.2]	спостережень/дослідів [2 ПРО 1.2]
Здобувач освіти: пропонує/обирає послідовність кроків під час спостереження/ експерименту [2 ПРО 1.3]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> , що таке експеримент у природничій галузі; - <i>пропонує/обирає</i> послідовність кроків у спостере- женні/експерименті [2 ПРО 1.3]
Здобувач освіти: досліджує обрані природні явища та об'єкти; використовуючи надані прилади, моделі [2 ПРО 1.4]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> , що таке моделювання; - <i>створює</i> найпростіші моделі явищ і процесів, що досліджуються; - <i>проводить</i> власні дослідження в природничій галузі відповідно до етапів наукового дослідження [2 ПРО 1.4]
Здобувач освіти: описує, що нового дізнався, спостерігаючи та експериментуючи [2 ПРО 1.5]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> , що нового дізнався, здійснюючи дослідження [2 ПРО 1.5]
Здобувач освіти: описує та пояснює те, про що дізнався; радіючи пізнанню нового, розуміє, що помилки є невід'ємною частиною пізнання [2 ПРО 1.6]	Здобувач освіти: - <i>виявляє</i> розуміння того, що помилки — невід'ємна частина пізнання [2 ПРО 1.6]

Пропонований зміст

Наукове дослідження в природничій галузі

Наукові методи дослідження природи (спостереження, дослід, вимірювання, експеримент). Роль органів чуття в пізнанні навколишнього світу (зір, слух, нюх, смак, дотик). Обмеженість можливостей органів чуття. Лупа, мікроскоп, бінокль, телескоп.

Етапи наукового дослідження в природничій галузі:

1. Спостереження й накопичення фактів. Формулювання запитань.
2. Пошук відповіді на запитання в наукових джерелах. Формулювання гіпотези.
3. Експеримент.
4. Формулювання висновків/власної наукової теорії або формулювання нової гіпотези.

Здійснюю власні дослідження

Матеріальні та нематеріальні об'єкти навколо мене. Речовини та фізичні тіла.

Якісні властивості речовин. Кількісні властивості речовин. Вимірювання власного зросту. Вимірювання об'єму. Одиниці вимірювання. Вимірювання об'єму твердих та рідких тіл. Мірний посуд та його виготовлення. Вимірювання маси. Одиниці вимірювання маси. Терези. Правила зважування. Із чого складаються речовини? Створення з пластиліну моделі будови атома. Скільки речовин існує у світі? Які бувають агрегатні стани речовини? Визначення властивостей води. Як охороняти воду? Що таке кругообіг води в природі? Розділення сумішей. Із чого складається повітря? Чому вітер дме? Що в центрі

Землі? Чи виживе людство без корисних копалин? Що таке ґрунт? Як підвищити родючість ґрунту?

2. Змістова лінія «Я у світі»

Здобувач освіти:

знаходить інформацію про природу [2 ПРО 2.1]

Здобувач освіти:

- *презентує* в систематизованому вигляді інформацію щодо уявлення стародавніх людей про Землю, її форму та природу, а також про відображення їхніх поглядів у казках, міфах і легендах;
- *презентує* в систематизованому вигляді інформацію про Землю як планету Сонячної системи, небесні тіла, Сонце як найближчу до нас зірку, про обертання Землі навколо своєї осі, рух Землі навколо Сонця, Місяць, його фази, календар;
- *презентує* в систематизованому вигляді інформацію про розподіл суші та води на Землі, Світовий океан і його частини, материки

	(континенти), півострови й острови; - <i>презентує</i> в систематизованому вигляді інформацію про адміністративно-територіальний устрій України та її столицю [2 ПРО 2.1]
Здобувач освіти: зображує інформацію про навколишній світ у вигляді малюнка, таблиці [2 ПРО 2.2]	Здобувач освіти: - <i>розмальовує</i> на контурній карті суходіл та об'єкти гідросфери; - <i>малює</i> в зошиті контури Атлантичного, Тихого, Індійського, Північного Льодовитого океанів, материків, <i>показує</i> їх на карті та <i>позначає</i> на контурній карті; - <i>малює</i> в зошиті контури України, <i>позначає</i> на малюнку Чорне й Азовське моря, річки Дніпро, Дністер, Сіверський Донець, Карпати й Кримські гори, <i>показує</i> їх на глобусі й карті, <i>позначає</i> на контурній карті; - <i>показує</i> на глобусі та карті й <i>позначає</i> на контурній карті Київ, область, у якій проживає, та обласний центр; - <i>малює</i> в зошиті контури Європи, <i>позначає</i> на малюнку європейські країни (сусідів України; Німеччину, Францію тощо), <i>показує</i> їх на глобусі та карті й <i>позначає</i> на контурній карті; - <i>подає</i> в таблиці інформацію про вивчені географічні об'єкти [2 ПРО 2.2]
Здобувач освіти: виявляє та описує очевидні зв'язки у природі; пояснює необхідність їх урахування у життєдіяльності людини [2 ПРО 3.1]	Здобувач освіти: - <i>наводить</i> докази кулястої форми Землі (фотографії з космосу, навколосвітні подорожі); - <i>розповідає</i> про значення Сонця для живої природи; - <i>обґрунтовує</i> зміну пір року, чергування дня і ночі; - <i>характеризує</i> ознаки пір року; сезонні зміни в природі, пояснює їх причини; - <i>розповідає</i> про природні явища та <i>обґрунтовує</i> причини їх повторюваності; - <i>установлює</i> найпростіші взаємозв'язки в неживій

	і живій природі, між організмами й навколишнім середовищем, між природними умовами на певній території та господарською діяльністю людини; - <i>наводить</i> приклади зв'язків між рослинами і тваринами, рослинами і неживою природою, тваринами і живою природою; - <i>називає</i> умови, необхідні для життя тварин [2 ПРО 3.1]
Здобувач освіти: дбає про чистоту навколишнього світу, доглядає за рослинами і тваринами [2 ПРО 3.2]	Здобувач освіти: - <i>визначає</i> час, користуючись годинником зі стрілками; - <i>відтворює</i> одиниці вимірювання часу; - <i>визначає</i> дні та числа, користуючись календарем; - <i>наводить</i> приклади подій, тривалість яких вимірюється роками, місяцями, добами, хвилинами; - <i>демонструє</i> вміння користуватися календарем; - <i>доглядає</i> в живому куточку в класі за рослинами і тваринами [2 ПРО 3.2]
Здобувач освіти: наводить приклади використання винаходів людства в побуті [2 ПРО 3.3]	Здобувач освіти: - <i>здійснює</i> пошук інформації, яка б допомогла досягти ідеального кінцевого результату, у різних джерелах; - <i>визначає</i> інформацію, яка б допомогла досягти ідеального кінцевого результату; - <i>визначає</i> евристичні методи, які б дозволили розв'язати винахідницьку задачу; обґрунтовує свій вибір; - <i>розповідає</i>, що таке винахід та яке його значення в житті людини; - <i>наводить</i> приклади використання винаходів у життєдіяльності людини [2 ПРО 3.3]
Здобувач освіти: пояснює необхідність збереження природних ресурсів і намагається це робити [2 ПРО 3.4]	Здобувач освіти: - <i>пояснює</i> необхідність охорони об'єктів неживої та живої природи; - <i>відтворює</i> правила поведінки в лісі, парку, поблизу водоймищ, у заповідниках рідного краю; - <i>відповідально та ощадливо використовує</i> природні ресурси; - <i>пояснює</i>, чому потрібно берегти природні ресурси [2 ПРО 3.4]

Пропонований зміст

Мій дім — Земля

Уявлення давніх людей про Землю та її природу. Казки, міфи, легенди. Уявлення давніх і сучасних людей про форму Землі. Земля — планета Сонячної системи. Небесні тіла (зірки, планети, супутники, комети, астероїди, метеорити, сузір'я, галактики). Сонце — найближча до нас зірка. Сонячна система. Обертання Землі навколо своєї осі. Рух Землі навколо Сонця. Зміна пір року. Місяць — природний супутник Землі. Фази Місяця. Календар. Одиниці вимірювання часу: рік, місяць, тиждень, доба, година, хвилина, секунда. Природні явища та причини їх повторюваності.

Карта і глобус як моделі Землі. Розподіл суші та води на Землі. Світовий океан. Атлантичний, Тихий, Індійський і Північний Льодовитий океани. Моря, затоки, протоки.

Материки (континенти), півострови та острови.

Земля — єдина планета Сонячної системи, на якій існує життя. Жива та нежива природа. Суттєві ознаки живого. Взаємозв'язок живої та неживої природи. Різноманіття живої природи.

Групи організмів. Тварини — частина живої природи. Суттєві ознаки тварин. Походження свійських тварин. Значення диких і свійських тварин у природі та житті людини. Класи тварин (земноводні, комахи, риби, птахи, плазуни, ссавці), їх основні ознаки. Пристосування тварин до різних умов життя.

Людина і природа. Ознаки людини як живої істоти. Чим людина відрізняється від тварини. Біологічне, психічне та соціальне в людині.

Рослини та їх суттєві ознаки. Різноманіття рослинного світу. Дерева, кущі, трав'янисті рослини. Дикорослі та культурні рослини. Кімнатні рослини. Умови, що необхідні для нормального росту та розвитку рослин (світло, тепло, вода, повітря, ґрунт). Квіткові рослини, їх будова.

Гриби, їх суттєві ознаки. Їстівні та отруйні гриби.

Бактерії, їх суттєві ознаки. Корисні та шкідливі бактерії. Віруси, їх суттєві ознаки.

Я — українець

Фізико-географічне положення України (розташована на заході Євразії, у центрально-східній частині Європи; вихід до Чорного й Азовського морів, через Чорне море — вихід до Атлантичного океану). Україна на фізичній карті світу. Рельєф України (українські Карпати і Кримські гори). Річки України (Дніпро, Дністер, Сіверський Донець). Адміністративно-територіальний устрій України. Київ — столиця України. Україна — європейська держава. Сусіди України. Мандрівка політичною картою з України до країн Південної, Північної, Західної та Центральної Європи

3. Змістова лінія «Я — винахідник»

Здобувач освіти: розрізняє проблеми в навколишньому світі, пов'язані з діяльністю людини [2 ПРО 4.1]	Здобувач освіти: - <i>аналізує</i> та <i>формулює</i> проблему винахідницької задачі; - <i>наводить</i> приклади проблем у навколишньому світі, пов'язані з діяльністю людини [2 ПРО 4.1]
Здобувач освіти: розуміє проблему в навколишньому світі; розмірковує, що відомо про цю проблему, як її розв'язати [2 ПРО 4.2]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i>, що таке суперечності, <i>наводить</i> приклади; - <i>формулює</i> суперечності за схемою Г. Альтшулера; на основі теорії розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера <i>визначає</i> ідеальний кінцевий результат [2 ПРО 4.2]
Здобувач освіти: знаходить спільні і відмінні ознаки об'єктів; групує об'єкти навколишнього світу за однією або кількома ознаками [2 ПРО 4.3]	Здобувач освіти: - <i>називає</i> ознаки груп організмів; ознаки подібності людини до тварин, ознаки відмінності людини від тварин; - <i>порівнює</i> об'єкти (тіла) неживої та живої природи; - <i>пояснює</i> належність рослин, тварин, грибів і бактерій до організмів; - <i>розповідає</i> про суттєві ознаки тварин, <i>наводить</i> приклади; - <i>розповідає</i> про диких і свійських тварин, класи тварин (комахи, риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці), їх основні ознаки, <i>наводить</i> приклади; - <i>пояснює</i>, як тварини пристосовуються до різних умов життя; - <i>називає</i> умови, необхідні для нормального росту та розвитку рослин; - <i>розрізняє</i> органи квіткових рослин; - <i>наводить</i> приклади рослин, що занесені до Червоної книги України, найпоширеніших листяних і хвойних дерев, кущів, трав'янистих рослин своєї місцевості; - <i>порівнює</i> дерева, кущі, трав'янисті рослини; - <i>розповідає</i> про значення рослин для природи та життя людини; - <i>розповідає</i> про гриби, їх суттєві ознаки, показує на світлинах та називає їстівні й отруйні

	гриби; - <i>розповідає</i> про бактерії, їх суттєві ознаки, наводить приклади корисних і шкідливих бактерій; - <i>розповідає</i> про віруси, їх суттєві ознаки, наводить приклади захворювань людини, що спричинені вірусами [2 ПРО 4.3]
Здобувач освіти: пропонує різні способи використання об'єктів навколишнього світу [2 ПРО 4.4]	Здобувач освіти: - <i>формулює</i> гіпотези досягнення ідеального кінцевого результату; - <i>відтворює</i> алгоритм розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера; - <i>застосовує</i> алгоритм розв'язання винахідницьких задач під час розв'язування задач природознавчого характеру; - <i>виявляє</i> раціональні способи розв'язування винахідницьких задач; - <i>пропонує</i> різні способи використання об'єктів навколишнього світу в життєдіяльності людини [2 ПРО 4.4]
Пропонований зміст Поняття про винахідництво. Теорія розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера. Методи розв'язання винахідницьких задач. Алгоритм розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера: 1. Аналіз винахідницької задачі, усвідомлення проблеми.	

**Результати навчання і пропонований зміст
3–4-й класи**

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1. Змістова лінія «Я — дослідник»	

Здобувач освіти: обирає в навколишньому світі або із запропонованих запитань такі проблеми, що можна розв'язати дослідницьким способом [4 ПРО 1.1]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> про наукові методи дослідження природи; - <i>розповідає</i> про роль органів чуття в пізнанні навколишнього світу (зір, слух, нюх, смак, дотик), обмеженість можливостей органів чуття; - <i>відтворює</i> інформацію про наукове дослідження в природничій галузі, його етапи; - <i>обирає</i> та <i>пояснює</i> дії для спостережень; - <i>описує</i> результати спостережень за об'єктами природи; - <i>називає</i> факти стосовно об'єктів природи, які вимагають пояснення; - <i>формулює</i> пізнавальні запитання, що дозволяють пояснити накопичені факти; - <i>наводить</i> приклади проблем у навколишньому світі, що пов'язані з діяльністю людини, використання джерел енергії та природних ресурсів [4 ПРО 1.1]
Здобувач освіти: визначає мету спостережень/досліджень; прогнозує можливі результати спостережень/досліджень [4 ПРО 1.2]	Здобувач освіти: - <i>здійснює</i> пошук відповіді на поставлене запитання в наукових джерелах; - <i>розповідає</i>, що таке мета дослідження; - <i>визначає</i> мету дослідження; - <i>прогнозує</i> результати спостережень/досліджень [4 ПРО 1.2]
Здобувач освіти: визначає послідовність кроків під час спостереження/експерименту; обирає необхідні умови дослідження [4 ПРО 1.3]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i>, що таке експеримент у природничій галузі; - <i>пропонує/обирає</i> послідовність кроків у спостереженні/експерименті [4 ПРО 1.3]
Здобувач освіти: проводить спостереження за обраними або запропонованими природними явищами та об'єктами, проводить дослі-	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i>, що таке моделювання; - <i>створює</i> найпростіші моделі явищ і процесів, що досліджуються; - <i>проводить</i> власні дослідження в природничій

	галузі
--	--------

дження, створює навчальні моделі [4 ПРО 1.4]	відповідно до етапів наукового дослідження [4 ПРО 1.4]
Здобувач освіти: встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи; робить висновки із спостережень та досліджень разом з учителем або самостійно [4 ПРО 1.5]	Здобувач освіти: - <i>розповідає</i> , що нового дізнався, здійснюючи дослідження [4 ПРО 1.5]
Здобувач освіти: визначає фактори успіху, аналізує помилки, які виникають під час дослідження, змінює умови чи послідовність дій під час дослідження [4 ПРО 1.6]	Здобувач освіти: - <i>виявляє</i> розуміння того, що помилки — невід'ємна частина пізнання [4 ПРО 1.6]

Пропонований зміст

Наукове дослідження в природничій галузі

Наукові методи дослідження природи (спостереження, дослід, вимірювання, експеримент). Роль органів чуття в пізнанні навколишнього світу (зір, слух, нюх, смак, дотик). Обмеженість можливостей органів чуття. Лупа, мікроскоп, бінокль, телескоп.

Етапи наукового дослідження в природничій галузі:

1. Спостереження й накопичення фактів. Формулювання запитань.
2. Пошук відповіді на запитання в наукових джерелах. Формулювання гіпотези.
3. Експеримент.
4. Формулювання висновків/власної наукової теорії або формулювання нової гіпотези.

Здійснюю власні дослідження

Визначення сторін горизонту за компасом у приміщеннях класу, школи, удома, на подвір'ї. Робота з атласами, настінними та контурними картами. Спостереження за Місяцем. Моделювання руху Місяця та Землі. Надання першої допомоги при різних ушкодженнях шкіри, переломах, у разі різних ушкоджень кровоносних судин. Перевірка власної постави. Визначення залежності розмірів зіниці ока від яскравості освітлення. Дослідження частоти пульсу, будови шкіри за допомогою лупи. Спостереження за погодою, щоб одягатися відповідно.

Охорона природи та збереження тепла й електроенергії в побуті. Нагрівання й охолодження тіл. Дослідження властивостей ґрунту та життя в ґрунті. Властивості повітря та його склад. Спостереження за діючою моделлю вітряка. Поняття про використання енергії вітру людиною. Прогноз погоди та його значення. Передбачення погоди за народними прикметами. Метеорологічні прилади (термометр, опадомір, флюгер, барометр). Моделювання життєвих ситуацій, вибір припустимих форм поведінки, що не шкодять природі: Як охороняти воду? Із чого складається повітря? Чи виживе людство без корисних копалин? Що таке ґрунт? Як підвищити родючість ґрунту?

2. Змістова лінія «Я у світі»

Здобувач освіти: знаходить, систематизує (згідно з планом) інформацію про навколишній світ; використовує технічні прилади і пристрої для пошуку інформації [4 ПРО 2.1]	Здобувач освіти: - <i>презентує</i> в систематизованому вигляді інформацію щодо уявлення стародавніх людей про зірки, Сонце й Місяць, про Землю, її форму та природу, а також про відображення їхніх поглядів у казках, міфах і легендах; - <i>презентує</i> в систематизованому вигляді інформацію про Землю як планету Сонячної системи, небесні тіла, Сонце як найближчу до нас зірку, про обертання Землі навколо своєї осі, рух Землі навколо Сонця, Місяць, його фази, календар; - <i>презентує</i> в систематизованому вигляді інформацію про розподіл суші та води на Землі, Світовий океан і його частини, материки (континенти), півострови й острови; - <i>презентує</i> в систематизованому вигляді інформацію про адміністративно-територіальний устрій України та її столицю; про природні багатства, історичні пам'ятки, культуру й традиції рідного краю [4 ПРО 2.1]
--	---

Здобувач освіти:

представляє інформацію у вигляді малюнка, схеми, графіка, тексту, презентації тощо [4 ПРО 2.2]

Здобувач освіти:

- *розмальовує* на контурній карті суходіл та об'єкти гідросфери;
- *малює* в зошиті контури Атлантичного, Тихого, Індійського, Північного Льодовитого океанів, материків, *показує* їх на карті та *позначає* на контурній карті; *визначає* температуру поверхневих вод, припливи, течії, підземні води;
- *малює* в зошиті контури України, *позначає* на малюнку Чорне й Азовське моря, річки Дніпро, Дністер, Сіверський Донець, Карпати та Кримські гори, *показує* їх на глобусі й карті, *позначає* на контурній карті;
- *показує* на глобусі й карті та *позначає* на контурній карті Київ, область, у якій проживає, та обласний центр;
- *показує* на карті родовища мінерально-сировинних ресурсів України; *визначає* родючість ґрунтів, природоохоронні території України;
- *малює* в зошиті контури Європи, *позначає* на малюнку європейські країни (сусідів України; Німеччину, Францію тощо), *показує* їх на глобусі й карті та *позначає* на контурній карті; *визначає* густоту населення світу, раси;
- *показує* на карті та *позначає* на контурній карті географічні об'єкти світу; гірські системи, височини, низовини, рівнини; межі природних зон світу; *визначає* екологічні проблеми світу, об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;
- *подає* інформацію про вивчені географічні об'єкти в таблиці [4 ПРО 2.2]

Здобувач освіти: діє у навколишньому світі з урахуванням взаємозв'язків між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 3.1]	Здобувач освіти: - <i>пояснює</i> значення Сонця для життя на Землі; зміну дня і ночі обертанням Землі навколо осі; зміну пір року; зміна висоти Сонця над горизонтом протягом року; - <i>має уявлення</i> про розміри, стан Сонця, температуру його поверхні, відстань від Сонця до Землі; про горизонт та лінію горизонту; - <i>характеризує</i> Сонце як одну із зірок у Всесвіті; напрямок обертання Землі (із заходу на схід); форму та рух Місяця; - <i>установлює</i> закономірності між умовами на планетах та їхньою відстанню до Сонця; - <i>наводить</i> докази кулястої форми Землі (фотографії з космосу, навколосвітні подорожі); - <i>розповідає</i> про значення Сонця для живої природи; - <i>обґрунтовує</i> зміну пір року, чергування дня і ночі; - <i>характеризує</i> ознаки пір року; сезонні зміни в природі, пояснює їх причини; - <i>установлює</i> найпростіші взаємозв'язки в неживій і живій природі, між організмами й навколишнім середовищем, між природними умовами на певній території та господарською діяльністю людини; - <i>наводить</i> приклади зв'язків між рослинами й тваринами, рослинами й неживою природою, тваринами й живою природою; - <i>називає</i> умови, що потрібні для життя рослин і тварин [4 ПРО 3.1]
Здобувач освіти: встановлює зв'язки між діяльністю людини і станом навколишнього світу; складає правила поведінки в навколишньому світі і дотримується їх [4 ПРО 3.2]	Здобувач освіти: - <i>має уявлення</i> про цінність природи для життя людей, залежність життя людей від стану навколишнього світу, про охорону об'єктів живої і неживої природи; - <i>розуміє</i> значення заповідних територій; - <i>бере участь</i> у природоохоронній діяльності; - <i>дотримується</i> народних традицій у ставленні людини до природи; - <i>доглядає</i> в живому куточку в класі за рослинами

	і тваринами [4 ПРО 3.2]
Здобувач освіти: пояснює значущість винаходів у повсякденному житті, збереженні навколишнього світу [4 ПРО 3.3]	Здобувач освіти: - здійснює пошук інформації, яка б допомогла досягти ідеального кінцевого результату, у різних джерелах; - визначає інформацію, яка б допомогла досягти ідеального кінцевого результату; - визначає евристичні методи, які б дозволили розв'язати винахідницьку задачу; обґрунтовує свій вибір; - розповідає, що таке винахід та яке його значення в житті людини; - наводить приклади використання винаходів у житті людини [4 ПРО 3.3]
Здобувач освіти: визначає приблизні витрати природних ресурсів, що використовуються в родині, шляхи їх зменшення [4 ПРО 3.4]	Здобувач освіти: - пояснює необхідність охорони об'єктів неживої та живої природи; - відтворює правила поведінки в лісі, парку, поблизу водоймищ, у заповідниках рідного краю; - пояснює, чому слід берегти природні ресурси [4 ПРО 3.4]
Пропонований зміст Мій дім — Земля <i>Астрономія — наука про небесні тіла.</i> Земля — планета Сонячної системи. Небесні тіла. Сонце — найближча до нас зірка. Сонячна система. Обертання Землі навколо своєї осі. Рух Землі навколо Сонця. Зміна пір року. Місяць — природний супутник Землі. Фази Місяця. <i>Календар. Матерія. Речовина й поле.</i> Магнітне поле. <i>Географічне положення об'єктів та орієнтування на місцевості. Рельєф.</i> Гори. Зміна природних умов з висотою. Рослинний і тваринний світ гір. Найвідоміші у світі гори. Рівнини світу. <i>Поняття про гірські породи й мінерали, їхнє утворення та різноманітність.</i> Способи їх видобування, корисні копалини та їх види. Значення корисних копалин для життя людини. Охорона корисних копалин. <i>Різнорманітність ґрунтів.</i> Склад ґрунту. Взаємодія живого і неживого в ґрунті. Значення ґрунту в природі та для життя людей. <i>Склад повітря, його властивості.</i> Атмосфера. Охорона атмосфери. Рух повітря, виникнення вітрів. Використання енергії вітру людиною. Охорона повітря від забруднення. <i>Погода.</i> Прогноз погоди та його значення. Демонстрація метеорологічних	

приладів (термометр, опадомір, флюгер, барометр). Календар погоди.

Клімат. Екваторіальний, тропічний, помірний, арктичний та антарктичний кліматичні пояси. Пустелі. Типи пустель, їхній рослинний і тваринний світ. Природні зони Середземномор'я, рослинність. Природа субтропіків на різних материках. Географічне положення і клімат степу, лісостепу, лісової зони, їхній рослинний і тваринний світ. Тундра, полярні пустелі. Арктика. Органічний світ Антарктиди.

Земля — планета людей. Чисельність і розміщення людей на Землі. Раси й народи.

Материки та океани на Землі. Євразія — найбільший материк. Африка — найжаркіший материк Землі. Північна Америка. Південна Америка. Австралія — найсухіший материк. Антарктида — найхолодніший материк.

Біологія — наука про живу природу. Клітина та її будова. Одно- й багатоклітинні організми. *Рослини.* Будова квіткових рослин. Розмноження насінням, розмноження іншими органами. Водорості. Мохи. Хвощі, папороті. Хвойні рослини. Культурні рослини. Декоративні рослини. Лікарські рослини. Сезонні зміни в житті рослин. Охорона рослин.

Тварини. Живлення тварин. Розмноження. Сезонні зміни. Охорона тварин.

Гриби. Віруси. Дроб'янки.

Організм людини. Основні системи органів тіла людини та їхнє значення в житті людини. Шкіра. Будова шкіри та її значення для організму людини. Правила гігієни. Рух людини. Кістки. Основні частини скелета, їхнє призначення. Перша допомога при переломах.

М'язи. Їхнє призначення. Травлення. Харчування і склад їжі. Органи травлення.

Попередження захворювань органів травлення. Органи дихання. Попередження захворювань органів дихання. Кров, її значення для організму. Органи кровообігу. Бережне ставлення до серця та його тренування. Перша допомога при кровотечах. Мозок — орган управління. Нервова система. Що шкодить нервовій системі та як її берегти. Органи чуття. Око — орган зору. Вуха — органи слуху. Ніс — орган нюху. Язик — орган смаку. Шкіра — орган дотику. Гігієна органів чуття; попередження їх захворювань.

Я — українець

Фізико-географічне положення України (розташована на заході Євразії, у центральній-східній частині Європи; вихід до Чорного й Азовського морів, через Чорне море — вихід до Атлантичного океану). Україна на фізичній карті світу. Рельєф України (Карпати й Кримські гори, рівнини, степи, ліси). Ґрунти України. Річки України (Дніпро, Дністер, Сіверський Донець). Червона книга України та її природні багатства. Адміністративно-територіальний устрій України. Київ — столиця України.

3. Змістова лінія «Я — винахідник»

Здобувач освіти:

пояснює важливість того, що вивчає, для власного життя, розрізняє в ньому головне і другорядне [4 ПРО 4.1]

Здобувач освіти:

- *аналізує та формулює* проблему винахідницької задачі;
- *наводить* приклади проблем у навколишньому світі, що пов'язані з діяльністю людини [4 ПРО 4.1]

Здобувач освіти:

визначає відоме і невідоме у проблемі, висловлює докази правильності суджень [4 ПРО 4.2]

Здобувач освіти:

- *розповідає*, що таке суперечності, *наводить* приклади;
- *формулює* суперечності за схемою Г. Альтшулера; на основі теорії розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера *визначає* ідеальний кінцевий результат;
- *розв'язує* логічні задачі за принципом Діріхле [4 ПРО 4.2]

Здобувач освіти:

класифікує об'єкти навколишнього світу за кількома ознаками та властивостями [4 ПРО 4.3]

Здобувач освіти:

- *називає* ознаки організмів; ознаки подібності людини й тварин, ознаки відмінності людини від тварин;
- *порівнює* об'єкти (тіла) живої і неживої природи;
- *розповідає* про організм людини; *пояснює* значення гігієни в житті людини, збереження здоров'я;
- *пояснює* належність рослин, тварин, грибів і бактерій до організмів;
- *розповідає* про суттєві ознаки тварин і рослин, *наводить* приклади;
- *розповідає* про диких і свійських тварин, класи тварин (комахи, риби, земноводні, плазуни, птахи, ссавці), їх основні ознаки, *наводить* приклади;
- *пояснює*, як тварини пристосовуються до різних умов життя;
- *називає* умови, необхідні для нормального росту та розвитку рослин, і *розрізняє* органи квіткових рослин;
- *наводить* приклади рослин і тварин, що занесені до Червоної книги України, найпоширеніших рослин

	і тварин своєї місцевості; - <i>порівнює</i> дерева, кущі, трав'янисті рослини; - <i>розповідає</i> про значення рослин для природи та життя людини; - <i>розповідає</i> про гриби, їх суттєві ознаки, показує на світлинах і називає їстівні та отруйні гриби; - <i>розповідає</i> про бактерії, їх суттєві ознаки, наводить приклади корисних і шкідливих бактерій; - <i>розповідає</i> про віруси, їх суттєві ознаки, наводить приклади захворювань людини, що спричинені вірусами [4 ПРО 4.3]
Здобувач освіти: пропонує власний спосіб розв'язання обраної або запропонованої проблеми [4 ПРО 4.4]	Здобувач освіти: - <i>формулює</i> гіпотези досягнення ідеального кінцевого результату; - <i>відтворює</i> алгоритм розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера; - <i>застосовує</i> алгоритм розв'язання винахідницьких задач під час розв'язування задач природознавчого характеру; - <i>виявляє</i> раціональні способи розв'язування винахідницьких задач; - <i>застосовує</i> метод організованого перебору варіантів, табличний метод, метод графів, метод міркувань, метод міркувань від супротивного, метод схематичного малюнка; - <i>застосовує</i> принцип Діріхле під час розв'язання логічних задач; - <i>розв'язує</i> задачі з теорії імовірності та задачі на відповідність; - <i>пропонує</i> різні способи використання об'єктів навколишнього світу в життєдіяльності людини [4 ПРО 4.4]

Пропонований зміст

Поняття про винахідництво. Теорія розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера. Методи розв'язання винахідницьких задач.

Алгоритм розв'язання винахідницьких задач Г. Альтшулера

1. Аналіз винахідницької задачі, усвідомлення проблеми.
 2. Формулювання суперечностей.
 3. Визначення ідеального кінцевого результату.
 4. Висування гіпотез подолання суперечностей.
 5. Визначення оптимального розв'язання винахідницької задачі
- Принцип Діріхле. Задачі на відповідність.

Загальні прийоми розв'язування задач з теорії імовірності

Іноземна мова (англійська мова)

Освітня програма, розроблена за Типовою освітньою програмою під керівництвом Савченко О. Я. (Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22).

Навчальна програма є рамковою, а відтак не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатись інтегровано, наприклад, Я, моя родина і друзі + Свята й традиції, Я, моя родина і друзі + Помешкання.

Мовний інвентар є орієнтовним і добирається відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі лексичні або граматичні теми.

Розпочинаючи вивчення іноземної мови, учні початкової школи ще не достатньо володіють лінгвістичними поняттями рідної мови. Тому граматичні структури засвоюються імпліцитним шляхом сприймання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях. Більшість граматичного матеріалу вивчається на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища у мовленнєвих зразках, і їм не потрібно пояснювати морфологічні та синтаксичні зв'язки між частинами мови або структурними одиницями, що входять до зразка.

1-ий клас

Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	члени родини числа від 1 до 10 вік молодших членів сім'ї	привітатися попрощатися вибачитися подякувати

Дозвілля	кольориіграшки її дні тижня	представити себе/когось називати/описувати когось/щось
Природа	домашні улюбленці	ставити запитання і
Свята (в Україні та у країні виучуваної мови)	назви святвітання	відповідати на них розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди
Харчування	просте меню	розуміти прості
Школа	шкільне приладдяшкільні меблі	інформаційнізнаки вітати зі святот виражати настрій

Мовний інвентар – граматика

Категорія	Структура
Clause	'have' in the present tense 'be' in the present tense

Determiner	'this is' for an introduction 'a/an' with single countable nouns possessive adjectives 'my, your, his, her, its, our, their' 'how' questions for time, measurement, size and quantity
Modality	'can' for ability
Noun	regular nouns – singular and plural
Phrase	'be' + adjective (size, colour, emotional state)
Pronoun	personal pronouns 'I, you, he, she, it, we, they' wh-questions
Verb	Imperatives

2 клас

Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	члени родиничисла до 20 вік молодших членів родини і друзів щоденні справи	привітатися попрощатися вибачитися подякувати
Відпочинок і дозвілля	прогулянка хобі	представити себе/когось; називати/описувати когось/щось
Природа	пори року дикі та свійські тварини	ставити запитання і відповідати на них

Людина	частини тіла предмети одягу	розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди
Свята та традиції	день народження час (години) святкове меню	розуміти прості інформаційні знаки вітати зі
Харчування	фрукти овочі напої ціна	святком виражати настрій
Школа	моя класна кімната	

Мовний інвентар – граматика

Категорія	Структура
Clause	agreement between nouns and verb 'be'
Conjunction	'and' to link nouns and noun phrases basic 'but' to link clauses and sentences
Determiner	'this'/'these' and 'that'/'those' as determiners (general) 'how' questions for time, measurement, size and quantity 'the' for specific examples and back reference
Noun	regular nouns – singular and plural
Phrase	'be' + adjective 'it' + 'be'
Preposition	basic prepositions of place and movement basic time expressions with 'o'clock'
Pronoun	wh-questions
Verb	'have got' in the present tense imperatives negative imperatives present simple for opinions, likes and dislikes present continuous for time of speaking tag responses (short answers to present simple yes/no questions)
<i>наводить приклади виробів, які допомагають людині у побуті [2 ПРО 3.3]; розповідає про використання матеріалів на основі їх властивостей [2 ПРО 3.4]; знаходить інформацію про найважливіші винаходи людства, використовуючи різноманітні джерела [2 ПРО 2.1]; робить висновок: природа потребує охорони [2 ПРО 2.2]; бере посильну участь в природоохоронній діяльності [2 ПРО 3.4]</i>	

3 клас

Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	члени родини числа до 100 вік старших членів родини місце проживання щоденні обов'язки	● привітатися ● попрощатися ● вибачитися ● подякувати ● представити себе/когось; ● називати/описувати когось/щось ● ставити запитання і відповідати на них ● розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди ● вітати зі святом
Відпочинок і дозвілля	захоплення розваги	
Людина	зовнішність людини професії	
Помешкання	дім квартира моя кімната	
	умеблювання	● виражати настрій ● висловлювати уподобання ● розуміти інформаційні вказівники
Харчування	посуд назви продуктів	
Природа та навколишнє середовище України та країн виучуваної мови	погода та вибір одягу природні явища	
Свята та традиції України та країн виучуваної мови	місяці місце, дата, час проведення свята, події	
Школа	навчальні предмети розклад улюблений предмет	

Мовний інвентар – граматика

Категорія	Структура
Clause	there is(n't)/are(n't)
Conjunction	basic connectors 'but/and/or'
Determiner	'a/an' with jobs 'some' and 'any' in questions and negative statements 'how' questions for time, measurement, size and quantity
Noun	irregular nouns – plural 's' for possession
Preposition	basic prepositions of place and direction
Pronoun	object personal pronoun
Verb	present simple for daily routines, facts and states regular/irregular past simple for finished time was/were with complement

3 клас

Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	місцепроживання населені пункти	- привітатися - попрощатися - вибачитися
Помешкання	види помешкань умеблювання	

Відпочинок і дозвілля	спорт улюблені дитячі герої магазини і покупки	- подякувати - представити себе/когось; - називати/описувати когось/щось - ставити запитання і відповідати на них - розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/ком
Людина	гігієна стан здоров'я	
Природа і навколишнє середовище України та країн виучуваної мови	довкілля природні явища	

Подорож по Україні та до країн виучуваної мови	поїздка на канікулах види транспорту назви столиць, населених пунктів	анд и ● вітати зі святом ● виражати настрій ● висловлювати уподобання
Свята та традиції	святкування в кафе	
Шкільне життя	шкільні події	

Мовний інвентар – граматика

Категорія	Структура
Adjective	comparative and superlative forms of adjectives
Adverb	adverbs and adverbials of frequency and movement
Clause	statements with subject + verb + object
Conjunction	basic connectors 'but/and/or'
	'because' for causes and reasons
Determiner	'how' questions for time, measurement, size and quantity 'a/an' with jobs
Modality	'would like to' + infinitive
Verb	Present Continuous, Future Simple for plans and intentions

Інтегровані змістові лінії

Змістова лінія **«Екологічна безпека та сталий розвиток»** спрямована на формування основ соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля й розвитку суспільства.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- сприймання природи як цілісної системи;
- взаємозв'язок людини й навколишнього середовища;
- готовність обговорювати питання, пов'язані зі збереженням навколишнього середовища.

Реалізація змістової лінії **«Громадянська відповідальність»** сприяє формуванню основ відповідального ставлення до громади і суспільства.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- усвідомлення дитиною власних прав і обов'язків;

- формування толерантного ставлення до інших;
- уміння співпрацювати та ухвалювати спільні рішення.

Реалізація змістової лінії **«Здоров'я і безпека»** сприяє формуванню безпечного життєвого середовища та основ здорового способу життя.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- розуміння правил безпечної поведінки;
- усвідомлення впливу шкідливих звичок на здоров'я людини;
- дотримання здорового способу життя.

Змістова лінія **«Підприємливість та фінансова грамотність»** спрямована на розуміння практичних аспектів фінансових питань.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- усвідомлення власних фінансових потреб;
- продукування ідей та їх реалізацію;
- уміння визначати пріоритети та планувати дії.

Інформатична освітня галузь

Метою інформатичної освітньої галузі є формування у здобувача освіти інформаційно-комунікаційної та інших ключових компетентностей, здатності до розв'язання завдань з використанням цифрових пристроїв та інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку критичного, аналітичного, синтетичного, логічного мислення, реалізації творчого потенціалу, формування активної, відповідальної, безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві.

Головними завданнями є формування умінь

- знаходити та опрацьовувати інформацію із використанням пошукових систем;
- створювати інформаційні об'єкти та опрацьовувати їх у програмних середовищах;
- здійснювати індивідуальну й колективну діяльність в інформаційному середовищі;
- критично оцінювати інформацію для розв'язання життєвих проблем;
- дотримуватися етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії;
- дотримуватися правил безпечної роботи з комп'ютерними пристроями. Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за змістовими лініями «Інформація. Дії з інформацією», «Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією», «Об'єкт. Властивості об'єкта», «Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання» «Алгоритми»

Змістова лінія **«Інформація. Дії з інформацією»** базується на розумінні дитиною поняття «інформація». Здобувачі освіти мають уміти наводити

приклади інформації, властивостей інформації, форм подання та дій з інформацією з повсякденного застосування, ефективно використовувати інформацію. Поняття інформації, її властивостей, форм подання та використання у навчальному процесі розширюється і доповнюється на кожному етапі навчання. Таким чином забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення.

Змістова лінія **«Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією»** передбачає формування уявлення про те, що людина в житті постійно зустрічається з інформацією, працює з нею та може використовувати при цьому сучасні засоби ІТ з умінням захистити свій інформаційний простір. Для практичних робіт використовуються програми (онлайн-середовища Інтернету, додатки для мобільних пристроїв).

У ході реалізації змістової лінії **«Об'єкт. Властивості об'єкта»** розглядаються поняття об'єкта, властивостей об'єктів і значень цих властивостей. Діти мають наводити із власного життя приклади різних об'єктів, їхніх властивостей і значень цих властивостей, впорядковувати та групувати об'єкти на основі значень властивостей, мати уявлення про вплив значень властивостей об'єктів на подальше їх використання та опрацювання. Вчать будувати складні об'єкти із запропонованих частин, в тому числі самостійно доповнюючи з відсутніх компонентів, представляти інформацію про них різними способами - у вигляді чисел, тексту, зображень, схем, таблиць, презентацій; змінювати значення властивостей текстових та графічних об'єктів; досліджувати об'єкти за допомогою створених моделей. Об'єктний підхід має пронизувати навчання теоретичного та практичного матеріалу всіх змістових ліній курсу.

Змістова лінія **«Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання»** забезпечує розвиток навичок створення інформаційної моделі в різних програмних середовищах, зокрема у табличній формі; початкових навичок використання різноманітних засобів інформаційних технологій для вирішення навчальних завдань; сприймати та представляти інформацію у вигляді тексту: читати та змінювати тексти, визначати ключові слова в тексті, створювати та опрацьовувати текст; сприймати різноманіття графічних даних; створювати власні зображення у вигляді малюнків та творчо опрацьовувати готові зображення; презентувати інформацію у вигляді слайдів.

Змістова лінія **«Алгоритми»** спрямована на розвиток розуміння поняття виконавця, його середовища, команди, системи команд виконавця алгоритму, основних алгоритмічних структур, зокрема, слідування, розгалуження та повторення; умінь виконувати готові алгоритми, а також складати прості алгоритми для виконавців, які працюють у певному зрозумілому для відповідної вікової категорії середовищі, використовуючи просту систему їхніх команд;

навичок шукати помилки в послідовності команд, аналізувати зміст завдань на складання алгоритму для виконавців; вміння розв'язувати задачі з повсякденного життя, застосовуючи алгоритмічний підхід: уміння планувати послідовність дій для досягнення мети, передбачати можливі наслідки.

Курс розрахований на 105 годин: по 35 годин у кожному класі з розрахунку 1 година на тиждень

Програма побудована лінійно-концентрично. Зміст понять поступово розширюється і доповнюється. Забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення.

Учитель може змінювати порядок вивчення тем та самостійно визначає обсяг (кількість годин) на вивчення кожної теми курсу, а також на повторення, узагальнення та систематизацію під час вивчення кожної теми, вибудовуючи найбільш доречну для конкретного класу траєкторію навчання.

Важливо щоб здобувачі освіти зрозуміли головні особливості безпечної роботи з інформаційними джерелами та почали використовувати відповідні навички та знання при вивченні інших навчальних предметів. Важливим є задоволення пізнавальних інтересів здобувачів освіти, підтримка їх творчої ініціативи та прагнення до освоєння нових інформаційно-комунікаційних технологій, що створюватиме відчуття доступності в постійному оновленні своїх компетентностей.

Особливості організації навчально-виховного процесу: для дотримання норм безпеки дитини рекомендується організовувати навчання у закритому захищеному інформаційному середовищі. Облікові записи для електронного листування та співпраці в мережі створює адміністратор навчального закладу.

Оцінювання якості підготовки здобувачів освіти з предмету здійснюється в таких аспектах: 1) рівень володіння теоретичними знаннями; 2) здатність до застосування вивченого матеріалу у практичній діяльності; 3) свідоме та відповідальне ставлення до етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії; 4) вміння співпрацювати; 5) використання матеріалу із повсякденного життя, навчальних предметів; 6) свідоме знання правил безпечної праці.

3 клас

Програмне забезпечення, яке використовується: графічний редактор (офлайн та онлайн версії), текстовий редактор.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Інформація. Дії з інформацією	
<i>пояснює</i> значення інформації для життя людини, наводить приклади із власного досвіду [3 ІФО 1.1]; <i>розрізняє</i> види інформації за способом подання [3 ІФО 1.1]; <i>уміє</i> перетворювати одну форму подання інформації в іншу: (текстове – в графічне, числове – в текстове тощо) [3 ІФО 1.2]; <i>створює</i> папку та документи в ній [3 ІФО 1.2]; <i>пояснює</i> поняття «комп'ютерна мережа» [3 ІФО 1.1]; <i>розуміє</i> призначення програми-браузера [3 ІФО 3.2]; <i>вміє</i> використовувати гіперпосилання [3 ІФО 3.2]; <i>використовує</i> мережі для отримання достовірної інформації та спілкування [3 ІФО 3.3]; <i>висловлює</i> припущення про достовірність інформації, отриманої з цифрових та інших джерел [3 ІФО 1.4]; <i>дотримується</i> правил використання власних і чужих творів [3 ІФО 4.3]; <i>виявляє</i> повагу до авторства інших осіб [3 ІФО 4.3]	Роль інформації в житті людини. Перетворення інформації з одного виду в інший. Способи подання повідомлень, носії повідомлень, символи, кодування і декодування. Структурування інформації. Поняття про мережу Інтернет, програма-браузер, веб-сторінка, веб-сайт, гіперпосилання. Авторське право. Безпечна робота в Інтернеті
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	

розповідає про історію виникнення пристроїв для роботиз інформацією [3 ІФО 1.1]; називає носії інформації [3 ІФО 1.1]; розрізняє технічні засоби для передавання, зберігання інформації [3 ІФО 1.1]; використовує пристрої для передавання інформації [3 ІФО 1.2]; наводить приклади пристроїв для введення та виведення інформації [3 ІФО 1.1]; висловлює припущення про достовірність інформації [3 ІФО 1.4]; пояснює наслідки для власного здоров'я надмірного використання цифрових пристроїв [3 ІФО 4.1], [3 СЗО 1.1]	Історія виникнення пристроїв для роботи з інформацією. Джерело інформації. Носії інформації. Пристрої введення та виведення інформації. Введення текстових даних. Правила введення та редагування текстових даних
---	---

Об'єкт. Властивості об'єкта

описує текстові і графічні об'єкти [3 ІФО 1.3]; порівнює властивості текстових і графічних об'єктів за спільними і відмінними ознаками [3 ІФО 1.3]; визначає об'єкти, які відповідають заданим властивостям [3 ІФО 1.3]; вміє змінювати значення властивостей текстових та графічних об'єктів [3 ІФО 1.3]; досліджує об'єкти за допомогою створених моделей [3 ІФО 1.3]	Види об'єктів: текстові, графічні. Інформаційний об'єкт. Властивості об'єкта. Створення моделі об'єкта за заданими властивостями. Зміна значень властивостей об'єкта (колір тексту, шрифт, накреслення)
---	--

Комп'ютерні програми. Меню та інструменти

розрізняє сучасні пристрої для роботи з інформацією [3 ІФО 1.1]; уміє увімкнути та вимкнути комп'ютер та інші пристрої (за умови їх використання) [3 ІФО 1.2]; використовує необхідні значки на Робочому столі для запуску і роботи в програмах [3 ІФО 1.2]; орієнтується в середовищах для перегляду зображень, читання текстів, слухання музики, завершує роботу з ними [3	Текстові редактори. Середовища для читання текстів. Закладки текстів, цитати тощо. Віртуальні бібліотеки, довідники, енциклопедії, словники. Основні команди редагування: вирізати, копіювати, вставити,
---	--

ІФО 3.2]; <i>створює</i> зображення освітніх об'єктів [3 ІФО 2.4]	видалити. Уведення символів за допомогою клавіатури. Доповнення текстів зображеннями
Створення інформаційних моделей. Змінювання готових. Використання	
<i>створює</i> інформаційні продукти, поєднуючи текст, зображення, звук тощо для представлення ідей та/або результатів діяльності [3 ІФО 2.4]; <i>створює</i> та <i>змінює</i> прості зображення; <i>опрацьовує</i> та <i>використовує</i> інформацію з різних джерел [3 ІФО 2.4]; <i>вміє</i> заповнювати таблицю ознак для предметів з однієї групи (класу) [3 ІФО 1.3]; <i>розробляє</i> презентацію за логічною послідовністю [3 ІФО 2.4]; <i>доповнює</i> презентацію текстом, зображенням, схемою [3 ІФО 2.4]; <i>редагує</i> і <i>форматує</i> презентацію залежно від її призначення, <i>змінює</i> фон слайду; <i>застосовує</i> режим показу презентацій [3 ІФО 2.4]	Етапи створення інформаційної моделі в різних програмних середовищах. Створення текстових інформаційних моделей, зокрема у табличні формі. Комп'ютерні презентації, редагування презентацій. Утворення нового слайду, текстового вікна/поля. Доповнення презентації текстом, зображенням, схемою. Форматування презентації. Режим показу презентації
Алгоритми	
<i>визначає</i> алгоритмічні структури [3 ІФО 2.1]; <i>виконує</i> , <i>створює</i> та <i>записує</i> алгоритми [3 ІФО 2.1]; <i>вміє</i> діяти за інструкцією [3 ІФО 1.3]; <i>впорядковує</i> об'єкти за певними ознаками [3 ІФО 1.3]; <i>пояснює</i> наслідки порушення плану, алгоритму послідовності дій у близькому середовищі, готових програмах, іграх [3 ІФО 1.2]; <i>розрізняє</i> істинні та хибні висловлювання [3 ІФО 1.4]	Команди і виконавці, алгоритми, способи подання алгоритму. Запис лінійних алгоритмів. Створення зображень за власними алгоритмами. Знаходження та виправлення помилок у алгоритмах. Логічні висловлювання
4 клас	
Програмне забезпечення, яке використовується – середовище програмування.	

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Інформація. Дії з інформацією	
<i>вміє</i> здійснювати простий пошук інформації у мережі Інтернет [4 ІФО 1.2]; <i>знає</i> адреси деяких сайтів, зокрема електронних бібліотек, сайтів з навчальним контентом [4 ІФО 3.1]; <i>висловлює</i> припущення про достовірність інформації, отриманої з різноманітних джерел [4 ІФО 1.4]; <i>розрізняє</i> факти і судження; [4 ІФО 1.4] <i>добирає</i> належні засоби для спілкування з іншими особами, зокрема з людьми з особливими потребами безпосередньо та через Інтернет [4 ІФО 4.2]; <i>пояснює</i> наслідки використання інформаційних технологій, відповідальність за свою діяльність в Інтернеті [4 ІФО 4.1]; <i>дотримується</i> правил використання власних і чужих творів [4 ІФО 4.3]	Пошук інформації у мережі Інтернет. Інформаційна взаємодія. Критичне оцінювання інформації
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	
<i>наводить</i> приклади сучасних різновидів комп'ютерних пристроїв [4 ІФО 1.1]; <i>зберігає</i> дані на цифрових носіях[4 ІФО 1.2]; <i>пояснює</i>, як організована робота з даними у будь-якому цифровому пристрої [4 ІФО 1.2]; <i>має</i> уявлення про процес створення робіт [4 ІФО 1.1]; <i>контролює</i> час використання цифрових пристроїв [4 ІФО 4.1]	Сучасні носії інформації. Організація роботи цифрового пристрою(введення, збереження, опрацювання, збереження або виведення даних). Збереження інформації. Пам'ять комп'ютера (внутрішня та зовнішня)Огляд конструкторів з робототехніки
Об'єкт. Властивості об'єкта	
<i>класифікує</i> об'єкти за їх властивостями; <i>зіставляє</i> ознаки моделей реального і цифрового світу [4ІФО 1.3]; <i>аналізує</i> вплив подій на властивості об'єкта [4 ІФО 1.3]; <i>досліджує</i> об'єкти за допомогою створених моделей [4 ІФО 1.3]; <i>вміє</i> створювати просту анімацію[4 ІФО 2.4]	Об'єкти для створення моделей. Форматування та редагування об'єктів.Додавання анімаційних ефектів до об'єктів
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти	

вміє відкривати та завершувати роботу у знайомих середовищах для програмування (офлайн та онлайн)[4 ІФО 1.2]; називає інструментисередовища та пояснює їх призначення [4 ІФО 3.2]; описує порядок створення проєктів[4 ІФО 2.3]; вміє відкривати готові та зберігати створені проєкти [4 ІФО 2.4]	Середовище програмування. Команди та інструменти. Проєкти
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання	
називає складові об'єкта [4 ІФО 1.3]; називає які дії можна виконувати над об'єктом, які дії може виконувати об'єкт [4 ІФО 1.3]; наводить приклади необхідності моделювання для розв'язування конкретних задач [4 ІФО 1.3]; називає етапи створення інформаційної моделі [4 ІФО 1.3]; створює математичні моделі [4 ІФО 1.3];	Складові частини об'єктів. Дії об'єктів. Математичні моделі. Розв'язування задач використанням математичного моделювання
прогнозує та формулює очікуваний результат [4 ІФО 2.2]; коментує успішні та невдалі кроки у процесі роботи [4 ІФО 2.5]	
Алгоритми	
визначає алгоритмічні структури [4 ІФО 2.1]; створює алгоритми з розгалуженням у середовищі програмування [4 ІФО 2.1]; розробляє алгоритми (зокрема, для власної чи групової діяльності) з послідовних дій, умов, повторень [4 ІФО 2.1]; аналізує та впорядковує послідовності [4 ІФО 1.2]; знаходить помилки в алгоритмах та виправляє їх [4 ІФО 2.2]; вміє розробляти спільний із однокласниками проєкт під керівництвом вчителя [4 ІФО 2.5];	Середовище виконання алгоритму. Алгоритми з розгалуженням, складання алгоритмів з повторенням. Створення програмованих проєктів, зокрема анімаційних історій. Ігри та стратегії перемоги
наводить приклади ігор та стратегій перемоги [4 ІФО 2.5]; оцінює результати своїх навчальних досягнень та результати своїх однокласників [4 ІФО 1.4]	

Освітня програма, розроблена за Типовою освітньою програмою під керівництвом Савченко О. Я.(Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22).

Метою навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- розвиток почуттєвої сфери учнів, набуття ними досвіду емоційно-естетичних переживань;
- пробудження інтересу до пізнання творів різних видів мистецтва; виховання гордості за здобутки рідного мистецтва й поваги до творчості інших етносів та народів;
- формування умінь художнього сприймання, аналізу художньої мови та оцінювання творів мистецтва відповідно до вікових можливостей з використанням мистецької термінології;
- оволодіння способами художньо-творчої діяльності в різних видах мистецтва, комунікації з іншими в художній творчості;
- формування елементарних умінь застосування цифрових технологій у мистецькій творчості і презентації здобутів;
- розвиток мистецьких здібностей, здатності самовираження й керування власними емоційними станами через мистецтво та різні види художньої творчості;
- формування здатності встановлювати асоціації між видами мистецтва; між мистецтвом і явищами довкілля;
- досягнення усвідомлення значення мистецтва в житті людини;
- виховання культури глядача-слухача;
- формування здатності об'єктивно оцінювати творчі здобутки свої та інших.

Реалізація поставленої мети і завдань здійснюється за **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та

естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей*, зокрема, у процесі:

- усного висловлювання своїх вражень від мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності (*вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною*).
- здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для встановлення пропорцій, визначення метру, запису ритму тощо) (*математична компетентність*).
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва (*компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність*);
- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення (*інформаційно-комунікаційна компетентність*);
- формування умінь визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (*навчання впродовж життя*);
- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан) (*громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей*);
- опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів (*культурна*

компетентність)

- проявів творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень (*підприємливість та фінансова грамотність*);
- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї (*інноваційність*).

Мистецька освітня галузь може реалізовуватися через інтегровані курси або предмети вивчення за окремими видами мистецтва: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Художньо-творча діяльність	
<i>співає</i> вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері; [1 МІО 1.1]; <i>дотримується</i> правил співу (постава, дихання) [1 МІО 3.1]; <i>відтворює</i> прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертних та восьмих тривалостей); [1 МІО 1.1]; <i>виконує</i> пісні «в ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою рухів; [1 МІО 1.1]; [1МІО 1.2]; [1 МІО 2.1]; <i>створює</i> елементарний ритмічний супровід до пісні; [1 МІО 1.1]; [1 МІО 1.2]; <i>добирає</i> тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу; [1 МІО 1.1]; [1 МІО 1.2]; <i>грає</i> в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни,	Спів. Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах. Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики. Інсценізація пісень, створення театралізованих образів. Гра на музичних інструментах (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо): створення елементарного ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо. Знайомство з нотним записом (нотний стан, скрипковий

барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон тощо); [1МІО 1.1]; [1МІО 1.2]; <i>імпровізує</i> голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах; [1МІО 1.2]; <i>орієнтується</i> в поняттях музичної грамоти (нота, нотний стан, звук, тривалості (ціла, половинна, чверть, восьма), метр, розмір), має уявлення про запис нотного тексту); [1МІО 2.2]; <i>відтворює</i> прості форми предметів і об'єктів довкілля фарбами (акварель, гуаш), графічними та пластичними матеріалами; [1 МІО 1.1]; <i>розміщує</i> пропорційно зображення, використовуючи всю площину аркуша; [1МІО 1.1]; [1МІО 1.2]; <i>компоує</i> (з допомогою учителя) зображення у форматі (вертикальний, горизонтальний); [1МІО 1.1];	ключ, ноти в межах І октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма). Використання музичної діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану. Використання різних ліній, плям, форм, кольорів і їх відтінків для створення візуальних образів. Організація робочого місця. Створення зображень графічними матеріалами,
---	--

<i>створює</i> елементарний стрічковий візерунок, прості декоративні розписи; [1МІО 1.2]; <i>використовує</i> в роботі основні, похідні, теплі й холодні кольори; [1МІО 1.1]; <i>змішує</i> фарби для отримання нових кольорів [1МІО 1.1]; отримує насичені та ненасичені відтінки, розбавляючи фарбу водою [1МІО 1.1]; <i>користується фарбами</i> (акварель, гуаш), олівцями (кольоровими, восковими),	фарбами. Елементарне компоновання елементів композиції (площинної, об'ємної). Вирізування, конструювання з паперу. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм
--	--

пластиліном, фломастерами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо; [1МІО1.1]; <i>спостерігає</i> різноманітність і красу природних форм, рослин, птахів, тварин у навколишньому середовищі; [1МІО 1.3] <i>досліджує</i> і виявляє цікаве, незвичайне у довкіллі; [1 МІО 1.3]; <i>наводить приклади</i> геометричної подібності природних та штучних об'єктів; [1 МІО 1.3]; <i>працює</i> (вирізує, конструює) з папером, з природнім матеріалом; [1 МІО 1.2]; <i>дотримується</i> правил техніки безпеки; <i>експериментує</i> з кольорами, лініями, формами тощо; [1МІО 1.2]; <i>прикрашає</i> (за допомогою дорослого) середовище, в якому живе і навчається; [1МІО 1.3]; <i>виконує</i> нескладні ролі, етюди-наслідування; [1МІО 1.1]; [1МІО 1.2]; <i>вправляється</i> над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жести, перевтілюючись у різних персонажів; [1МІО1.1]; [1МІО 3.3]; <i>рухається</i> в ритмі і темпі музики, <i>узгоджує</i> свої рухи з музичним супроводом (співом); <i>орієнтується</i> у просторі; [1МІО 1.1]; <i>придумує</i> образи і <i>створює</i> їх знайомими засобами мистецької виразності; [1МІО 1.2]; <i>імпровізує</i> засобами пантоміми (міміка, жести);	оздоблювальних елементів різних видів декоративно- прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Ліплення з пластичних матеріалів. Дотримання охайності та правил техніки безпеки. Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Прикрашання місця, де навчається, живе. Використання образотворчої діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану. Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-
---	--

[1МІО 1.2]; <i>виконує</i> твори мистецтва (співає, малює, танцює, декламує тощо), які подобаються; [1МІО 3.4] ; <i>називає</i> свої уподобання у мистецтві [1МІО3.4] ; <i>розуміє</i> правила поведінки в театрі; [1МІО3.3]	наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми(міміка, жести).
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
<i>сприймає</i> твір мистецтва та <i>висловлює</i> враження, добирає із запропонованих слів співзвучні особистим емоціям; [1МІО2.1]; <i>визначає</i> темп (повільно, помірно, швидко); регістр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру), характеризує мелодію; [1МІО2.2] <i>визначає</i> колорит (теплий, холодний) творів мистецтва таучнівських робіт; [1МІО 2.2] <i>порівнює</i> музичні та візуальні образи; [1МІО2.2]	Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що суголосні з особистими емоціями та враженнями. Визначення засобів виразності твору мистецтва.
<i>помічає</i> красу в довкіллі; [1МІО 1.3] <i>орієнтується</i> у видах театру (ляльковий, музичний) та кін [1МІО 2.1]; [1МІО2.2] <i>називає</i> твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій [1МІО 3.4]	Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням. Знайомство з деякими видами театрута кіномистецтва. Використання творів різних видівмистецтва для задоволення
Комунікація через мистецтво	

<i>презентує</i> результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо); [1МІО 3.2]; <i>бере участь</i> у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва, зокрема, змісту анімаційних фільмів, театральних вистав тощо; [1МІО 3.3]; <i>дотримується</i> правил творчої співпраці [1МІО 3.2]; <i>вербально описує</i> свій творчий задум; <i>визначає</i>, що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано [1МІО3.1];	Презентація та характеристика власних творчих досягнень. Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій тощо). Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо). Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.
---	--

2 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Художньо-творча діяльність	
<i>співає</i> вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері, темпі, динаміці; [2 МІО 1.1]; <i>дотримується</i> правил співу (постава, дихання, інтонація) [2 МІО 3.1]; <i>створює</i> варіанти ритмічного супроводу до пісні; [2 МІО1.1]; [2 МІО 1.2]; <i>відтворює</i> прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертних та восьмих тривалостей), зокрема у різних темпах; [2 МІО 1.1]; <i>добирає</i> тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу; [2 МІО 1.1]; [2 МІО 1.2]; <i>грає</i> в ансамблі прості композиції (трикутники,	Спів (співацька постава, дихання, інтонація, дикція). Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо. мпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики. Інсценізація пісень, створення

бубни, барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон тощо); [2 МИО 1.1]; [2 МИО 1.2]; <i>придумує</i> образи і <i>створює</i> їх знайомими засобами музичної виразності; [2 МИО 1.1];	театралізованих образів. Знайомство з нотною грамотою (нотний стан, скрипковий ключ, ноти в межах I октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть, восьма). Малювання графічними матеріалами, фарбами.
<i>імпровізує</i> голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах; [2 МИО 1.2]; <i>виконує</i> пісні «у ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою, виразним інтонуюванням; добирає реквізит; [2 МИО 1.1]; [2 МИО 1.2]; [2 МИО 2.1]; <i>орієнтується</i> в поняттях музичної грамоти (нота, нотний стан, звук, тривалості (ціла, половинна, чверть, восьма), метр, розмір), має уявлення про запис нотного тексту); [2 МИО 2.2] <i>виконує</i> прості живописні, графічні, декоративні, пластичні композиції; [2 МИО 1.1]; <i>складає</i> та розташовує на площині (в просторі) окремі елементи зображень (форм) в просту композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну, просторову); [2 МИО 1.2]; відповідно задуму <i>обирає</i> формат для зображення (вертикальний, горизонтальний) композиції; <i>використовує</i> всю площину аркуша [2 МИО 1.1]; <i>використовує</i> основні, похідні, теплі й холодні кольори; <i>утворює</i> відтінки кольорів; [2 МИО 1.2]; <i>експериментує</i> з кольорами, лініями, формами тощо; [2 МИО 1.2]; <i>користується</i> художніми та природними матеріалами, палітрою, пензлями, стеками,	Розміщення зображень на аркуші, у просторі, компонування елементів композиції (площинна, об'ємна). Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Використання різних ліній, плям, форм, кольорів та їх відтінків для створення візуальних образів. Вирізування, конструювання з паперу. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів. різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Ліплення з пластичних матеріалів різними прийомами і способами. Прикрашання місця, де навчається, живе. Організація робочого місця. Дотримання охайності та

ножицями тощо втілення задуму; [2 МІО 1.2]; працює (вирізує, конструює) з папером, з природними матеріалами; [2 МІО 1.2]; дотримується правил техніки безпеки; [2МІО1.1]; бере участь у прикрашанні середовища, в якому живе і навчається; [2 МІО 1.3]; виконує нескладні ролі, етюди-наслідування; [2МІО 1.1]; вправляється над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жести, перевтілюючись у різних персонажів; [2 МІО 1.2]; рухається в ритмі і темпі музики, узгоджує свої рухи з музичним супроводом (співом); орієнтується у просторі; [2 МІО 1.1]; дотримується правил поведінки в театрі; [2 МІО 3.3]; імпровізує засобами пантоміми (міміка, жести);[2 МІО 1.2]; вирізняє види мистецької діяльності, звернення до яких поліпшує його/ її настрій [2 МІО 3.4]	правил техніки безпеки. Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести). Використання видів мистецької діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану.
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
сприймає твір мистецтва та висловлює враження, добираючи із запропонованих слова, які співзвучні особистим емоціям; [2 МІО 2.1]; визначає темп (повільно, помірно, швидко); реєстр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру, окремих	Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні
музичних інструментів (сопілка, бубон, барабан, скрипка, бандура, фортепіано тощо)), характеризує мелодію; [2 МІО 2.2]	особистим емоціям та враженням. Визначення засобів виразності твору.

<i>визначає</i> колорит (теплий, холодний) творів мистецтва та учнівських робіт; [2 МИО 1.1]; [2 МИО 2.1]; <i>порівнює</i> музичні та візуальні образи, твори мистецтва таявища докільля; [2 МИО 2.2] [2 МИО 1.3] <i>розрізняє</i> види театру (ляльковий, музичний, драматичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм);[2 МИО 2.2]; <i>використовує</i> театральну термінологію (сцена, актор, костюм, декорація); [2 МИО 2.1]; [2 МИО 2.2]; <i>виявляє</i> твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій [2 МИО 3.4]	Порівняння природних форм, образів докільля з їх художнім (декоративним) трактуванням. Знайомство з деякими видами театру (ляльковий, музичний, драматичний), кіномистецтва (кінофільм, мультфільм (графічна, пластична, ляльковаанімація). Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення та поліпшення емоційного стану.
Комунікація через мистецтво	
<i>виявляє</i> (з допомогою вчителя) та бере участь в обговореннях інформації, здобутої з творів мистецтва; [2 МИО 3.3]; <i>презентує</i> результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо); [2 МИО 3.2]; <i>вербально описує</i> свій творчий задум; <i>визначає</i>, що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано; [2 МИО 3.1]; [2 МИО 3.2]; <i>готовий / -а</i> до того, що може не вийти з першого разу так, як задумав / -ла; [2 МИО 3.1]; <i>виявляє</i> досягнення у художньо-творчій діяльності однолітків; [2 МИО 3.3]; <i>бере участь</i> у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва; [2 МИО 3.3]; <i>обговорює</i> з однолітками свої враження від творів різних видів мистецтва відомих митців, від дитячої творчості; [2 МИО 3.3];	Виховні ситуації: обговорення (з допомогою вчителя) інформації – сюжетів, характерів персонажів тощо, отриманої з творів мистецтва. Презентація та характеристика власних творчих досягнень. Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій, флеш-моби тощо); Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо) Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

дотримується правил взаємодії і творчої співпраці. [2 МИО 3.3];

3 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Художньо-творча діяльність	
<i>виконує</i> дитячі пісні (зокрема, музичний фольклор); [3 МИО 1.1]; <i>добирає</i> засоби музичної виразності (темп, динаміку), необхідні для створення настрою, характеру; [3 МИО 1.1]; [3 МИО 1.2]; <i>розуміє</i> значення вокальних вправ для правильного виконання; <i>стежить</i> за точністю і виразністю інтонування, чіткістю дикції, співацькою поставою, диханням; [3 МИО 3.1];	Спів (співацька постава, дихання, інтонація, фразування, дикція). Оперування засобами виразності та способами створення вокального і вокально-ансамблевого / хорового художнього образу.
<i>виконує</i> в ансамблі нескладні композиції (трикутник, бубон, маракас, дзвіночки, барабан, тріскавки, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон, металофон, синтезатор тощо); [3 МИО 1.1]; <i>самостійно добирає</i> тембр музичного інструменту для передачі відповідного образу; [3 МИО 1.1]; [3 МИО 2.1]; <i>імпровізує</i> голосом (музичні, мовленнєві інтонації) та на музичних інструментах; [3 МИО 1.2] <i>створює</i> варіанти ритмічного супроводу до пісні	Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, гра в ансамблі зі створенням ритмічного супроводу до пісні тощо. Правила гігієни у користуванні музичними інструментами.

на музичному інструменті за вибором; [3 МИО 1.2];	
<i>орієнтується</i> в поняттях музичної грамоти (звук, мелодія, акомпанемент, музична форма, динаміка, схеми диригування (на 2/4); [3МИО 2.2]	Оволодіння музичною грамотою (за необхідністю для художньо-творчої діяльності).
<i>орієнтується</i> в нотному записі (за доцільності для виконання); <i>читає</i> запис найпростіших ритмів; [3МИО 2.2]	Ознайомлення з елементарною нотною грамотою, необхідною для виконання творів. Відтворення запису найпростіших ритмічних послідовностей.
<i>організовує</i> самостійно робоче місце для занять різними видами образотворчої діяльності [3 МИО 1.1]; <i>дотримується</i> охайності і правил техніки безпеки; <i>самостійно користується</i> знайомими художніми інструментами (палітрою, різними видами пензлів, стеками, ножицями тощо) [3 МИО 1.1];	Організація робочого місця для занять образотворчим мистецтвом. Освоєння інструментарію для образотворчої діяльності.
<i>добирає</i> художні матеріали, відповідно до виду мистецтва (образотворче, декоративно-прикладне), в якому працює [3 МИО 1.1]; <i>розпізнає</i> форми (реалістичні, декоративні);	Використання відомих засобів образотворчої виразності для створення візуальних образів. Зображення графічними та живописними матеріалами (традиційними та сучасними).
<i>досліджує</i> форму предмету та спрощує її до геометричної подібності [3 МИО 1.3]; <i>порівнює</i> будову різних природних форм, їх пропорцій [3 МИО 1.3]; <i>добирає</i> відтінки кольору за насиченістю [3 МИО 1.2];	Розміщення зображень на аркуші, у просторі, komponування елементів композиції (площинна, об'ємна), відтворення плановості простору у площинних зображеннях.
<i>створює</i> реалістичні, казкові, фантастичні образи [3 МИО 1.3];	Ліплення з пластичних матеріалів різними (простими) прийомами і способами.

<i>виконує</i> елементарні замальовки з натури та за уявою вескізній формі (предмети побуту, об'єкти природи та архітектури) [3 МИО 1.3]; <i>створює</i> зображення в процесі експериментування з кольорами, лініями, крапками різного розміру, формами, об'ємами, фактурами тощо [3 МИО 1.2]; <i>самостійно створює</i> просту, зокрема орнаментальну, композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну), <i>використовує</i> усю площину аркуша; <i>виконує</i> прості композиції на площині та в об'ємі [3МИО 1.2];	Поняття про декор як засіб наповнення йзбагачення форми. Елементарна стилізація форм та оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо).
<i>обирає</i> формат (прямокутний, квадратний, трикутний, в колі, в овалі) для кращого втілення задуму [3 МИО 1.1]; <i>виділяє</i> композиційний центр, головне і другорядне, враховуючи основні пропорції зображуваних предметів, композиційні засоби та	Розміщення об'єктів у форматі з дотриманням засобів та правил композиції, для підсилення композиційного центру. Застосування у художньо-творчій діяльності поняття контрасту форм,

правила [3 МИО1.1];	кольорів .
<i>використовує</i> елементарні закони перспективи (одне за іншим; ближче – більше, яскравіше, тепліше, далі – менше та блідіше, холодніше), передаючи плановість простору у площинних зображеннях [3 МИО 2.2];	Передача плановості у зображенні з натури та за уявою
<i>передає</i> в зображеннях елементарну будову птахів, тварин, людини, посилено передає рух; ілюзорні зміни розмірів предметів в залежності від розміщення у просторі; смислові зв'язки між об'єктами в сюжетних композиціях [3 МИО 1.3];	Створення сюжетних композицій
<i>розрізняє</i> особливості об'ємного (круглого та рельєфного) зображення [3 МИО 2.2]; <i>порівнює</i> найпростіші елементи об'ємних	Сприймання засобів виразності в скульптурі (барельєф, горельєф)

форм [3 МІО1.3];	
<i>виражає</i> особливості об'єкту як образу засобами форми і декору (як у об'ємному так й у площинному зображенні) [3 МІО 1.1]; <i>оздоблює</i> об'ємну форму рельєфним або живописним декором [3 МІО 1.1];	Створення художнього образу засобами декоративної насиченості форми (фактурою, деталями, розписом). Прикрашання місця, де навчається, живе.
<i>конструює та створює</i> прості композиції з паперу, художніх, природних та різних підручних матеріалів, самостійно <i>добирає</i> складові композиції [3 МІО 1.2]; творчо <i>використовує</i> різні техніки, інструменти та матеріали для втілення власного задуму (саморобні штампи, набризк, декупаж, колаж) [3 МІО 1.2].	Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів. Робота з природними матеріалами.
<i>поєднує</i> засоби різних видів мистецтва для втілення художнього задуму; [3МІО 1.1]; [3 МІО 2.2] <i>імпровізує</i> засобами пантоміми (міміка, жести); пластично інтонує музичні образи; [3 МІО 1.2]; <i>виконує</i> нескладні ролі (в тому числі, пісні «у ролях»), <i>добирає</i> засоби вираження (темп, тембр голосу, динаміку, рухи, міміку); [3МІО 1.1]; [3 МІО 1.2];	Створення синтетичного художнього образу. Інсценізація, найпростіші театральні етюди (створення театралізованих образів, зокрема, під час рольового виконання пісні). Відтворення нескладних танцювальних елементів.
<i>грає</i> елементарні театральні етюди (самостійно <i>обирає</i> відомих персонажів та перевіряється в них, зокрема, <i>імітує</i> характерні рухи, ходу, звуки, міміку тощо); [3 МІО 1.2]; <i>вправляється</i> над інтонацією мовлення, диханням; дикцією, мімікою, жестами; <i>рухається</i> під музику, <i>добираючи</i> відомі танцювальні елементи (народні, сучасні); <i>узгоджує</i> свої рухи з музичним супроводом (співом); створює сценічні інтерпретації пісенних образів; [3 МІО 1.1];	Елементарне вправлення у сценічній поведінці.

використовує атрибути для підсилення синтетичної виразності (із запропонованих); [3 МИО 1.1];	Добір реквізиту, бутафорії, деталей костюмів.
комбінує знайомі художні техніки, звуки, ритми, рухи, лінії, кольори, форми, фактури, матеріали тощо для втілення ідеї в художньому образі [3 МИО 1.2]; створює образи, використовуючи знайомі засоби та способи за уявою [3 МИО 1.1]; [3 МИО 1.2]; творення образів (звуки, слова, пантоміму, рухи, лінії, кольори, об'єми, декор тощо), якими може виразити свої почуття та емоції [3 МИО 3.4];	Експериментування зі звуками, тембрами, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами.
виокремлює і фіксує в доступний спосіб цікаві явища довкілля; відтворює їх у творчій діяльності (імпровізаціях мелодій, інсценізації пісень, пластичному інтонуванні); [3 МИО 1.3] пропонує ідеї оздоблення місця, де навчається, живе [3 МИО 1.3]; реалізовує їх (за допомогою інших або самостійно втілює нескладний задум оздоблення місця, де навчається і власного помешкання [3 МИО 1.3];	Спостереження за довкіллям для створення художніх образів (повадки тварин; характерні особливості ходи, жестів людей різного віку, інтонація мовлення людини в різних життєвих ситуаціях тощо), вплив світла на зміну кольорів у природному середовищі;
розпізнає власні емоції від художньої творчості, обирає види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою [3 МИО 3.4]; передає власні емоції у творчій роботі за допомогою кольору [3 МИО 1.1]; [3 МИО 3.4]	Самовираження в художньо-творчій діяльності.
дотримується загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо) [3МИО 3.3];	Культура глядача, слухача.
Сприймання та інтерпретація мистецтва	

<i>емоційно сприймає</i> твори різних видів мистецтва і виявляє враження у вербальний або невербальний спосіб; [3 МІО 2.1]; <i>вирізняє</i> елементи музичної мови, застосовані для характеристики музичного образу, зокрема із сюжетною (літературною) програмою (мелодія, темп, динаміка, гучність, ритм, тембр (голос та деякі музичні інструменти), лад (мажор, мінор); [3 МІО 2.2] <i>розпізнає</i> прості музичні форми (двочастинна, тричастинна, куплетна); [3 МІО 2.1]; [3 МІО 2.2]	Сприймання творів різних видів мистецтва. Виразні засоби (елементи мови) різних видів мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо). Участь в обговоренні мистецького твору з використанням знайомих мистецьких термінів.
<i>визначає</i> особливості втілення образу у творах образотворчого мистецтва та архітектури [3 МІО 2.2]; <i>характеризує</i> колір об'єктів довкілля відповідно до часу доби та пір року [3 МІО 2.2]; <i>висловлює</i> судження щодо передання емоційного стану зображуваних об'єктів та явищ навколишнього світу у творі (зокрема, у стані спокою та в русі) [3 МІО 2.1]; <i>визначає</i> композиційну будову твору образотворчого мистецтва та архітектури [3 МІО 2.2]; <i>вирізняє</i> кольорову гаму твору (тепла, холодна),	Використання декору для створення образу. Ознайомлення з елементарними поняттями з кольорознавства та композиції.
тональність (світлі й темні кольори), насиченість (яскравий, тьмяний) загальний колорит; елементи композиції твору (центр, головне і другорядне; побудову твору (симетричну та асиметричну, статичну, динамічну, ритмічну, метричну) [3 МІО 2.1];	

цілісно охоплює увагою художній твір; зосереджується на характерних деталях; порівнює музичні та візуальні, хореографічні образи; [3 МІО 2.1]; зіставляє твори мистецтва та явища довкілля (за допомогою вчителя) [3 МІО 1.3]; [3 МІО 2.2]; вирізняє елементи художньої мови творів синтетичних видів мистецтва для характеристики художнього образу: акторську гру, костюми, декорації, музичне оформлення театрального / екранного твору [3 МІО 2.2];	Сприймання синтетичних образів. Зіставлення виразних засобів різних видів мистецтва. Зіставлення художніх образів, подібних за сюжетом та втілених у різних видах мистецтва
розрізняє засоби виразності та характеризує музичні твори вокальні та інструментальні; [3 МІО 2.2] розрізняє засоби виразності та характеризує твори живопису, графіки, скульптури [3 МІО 2.2]; розрізняє та характеризує виразні засоби різновидів театрального мистецтва (драматичний, ляльковий, музичний), народної, класичної та сучасної хореографії; [3 МІО 2.2] розрізняє та характеризує виразні засоби анімаційних фільмів; [3 МІО 2.2] розпізнає та характеризує художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін тощо) [3 МІО 2.2];	Мистецька пропедевтика. Знайомство з різновидами музичного (вокальна, інструментальна), образотворчого (живопис, графіка, скульптура); театрального (драматичний, ляльковий, музичний) мистецтва, хореографії (народна, класична, сучасна), кіно (кінофільм, мультфільм); жанрами музичного мистецтва (пісня, танець, опера, балет); жанрами образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо); видами орнаментів (рослинний, геометричний тощо та за призначенням (стрічковий, розетка); видами анімації (мальована, лялькова, пластилінова, комп'ютерна), танцями (гопак, козачок, вальс, полька тощо).
порівнює природні форми, образи довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням [3	Спостереження за довкіллям та його втіленням у художніх образах.

МИО 1.3];	
<i>визначає</i> власні емоції від сприймання мистецьких творів [3 МИО 3.4]; <i>добирає</i> слова для характеристики вражень із власного запасу [3 МИО 3.3]; <i>пояснює</i>, що подобається або не подобається у творі [3 МИО 2.1]; <i>обирає</i> твори відповідно до свого настрою; пояснює, від чого дістає насолоду; добирає твори для поліпшення свого настрою [3 МИО 2.1]; [3 МИО 3.4] <i>відтворює</i> емоційні враження від твору мистецтва улюбленими художніми засобами [3 МИО 3.4]; <i>порівнює</i> свої настрої та почуття із тими що	Самопізнання через сприймання творів мистецтва. Вербальний опис вражень, емоцій, викликаних творами. Використання у сприйманні творів різних видів мистецтва для задоволення та поліпшення власного емоційного стану. Самовираження у художньо-творчій діяльності Розуміння значення мистецтва у житті людини.

втілені у художньому творі (на основі діалогу між автором та глядачем) [3 МИО 2.1].	
Комунікація через мистецтво	

<i>характеризує</i> власну творчість за поданими орієнтирами; [3 МИО 3.1]; <i>пояснює</i>, що вдалося чи не вдалося; визначає за допомогою вчителя/ вчительки труднощі; <i>обирає</i> (за допомогою вчителя/ вчительки) спосіб удосконалення[3 МИО 3.2]; <i>презентує</i> результати власної творчості (співає улюблені пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо) перед рідними, однолітками [3 МИО 3.2]; <i>пояснює</i> задум [3 МИО 3.2]; <i>визначає</i> досягнення однолітків у художньо- творчій діяльності, виявляючи доброзичливість у висловлюваннях; [3 МИО 3.3]; <i>обговорює</i> з іншими враження від сприймання творів різних видів мистецтва та творчої діяльності, поважаючи уподобання інших[3 МИО 3.3]; <i>бере участь</i> у шкільних мистецьких заходах (концертах, конкурсах, виставках, фестивалях, інсценізаціях народних обрядів, арт-мобах, тижнях мистецтва тощо), у колективних творчих проєктах, зокрема із використанням засобів улюбленого виду мистецтва і художньо-творчої діяльності [3 МИО 3.3]; <i>виконує різні дії / ролі</i> в колективному творчому процесі, <i>виявляючи повагу</i> до інших [3 МИО 3.3]	Презентація власних творчих досягнень. Оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами. Оцінювання творчих здобутків однолітків за спільно визначеними орієнтирами. Виховні ситуації на основі творів мистецтва (обговорення сюжетів, характерів, вчинків, дій персонажів, створюваних мистецькими засобами). Колективне виконання творчого задуму. Оцінювання і самооцінювання у колективній творчості. Проведення шкільних мистецьких заходів. Дотримання правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.
--	---

4клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Художньо-творча діяльність	

<i>виконує</i> дитячі пісні (зокрема, музичний фольклор, називаючи жанри виконуваних пісень (колискові, закличні, веснянки, щедрівки тощо), <i>виконує</i> прості канони; [4 МИО 1.1]; <i>добирає</i> засоби музичної виразності (темп, динаміку, штрихи, тембр), необхідні для створення образу пісні, пропонуючи різні варіанти; [4 МИО 1.1]; [4 МИО 1.2]; <i>пояснює</i> значення вокальних вправ для правильного виконання; <i>стежить</i> за точністю і виразністю інтонування, чіткістю дикції (вимови), фразування; <i>стежить</i> за співацькою поставою, диханням; [4 МИО 3.1];	Спів (співацька постава, дихання, фразування, дикція, відтворення характеру, настрою). Створення образу пісні. Інтонування. Оперування засобами виразності та способами створення вокального і вокально-ансамблевого (хорового) художнього образу
<i>грає</i> в ансамблі нескладні композиції (трикутник, бубон, барабан, тріскавки, сопілка (за умови	Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного
дотримання гігієни користування), ксилофон, металофон, синтезатор тощо); [4 МИО 1.1]; <i>самостійно добирає</i> тембр музичного інструменту для передачі відповідного образу, <i>пояснює</i> свій вибір; <i>демонструє</i> способи звуковидобування на найпростіших інструментах;	супроводу до пісні, відтворення ритмічних послідовностей на різних інструментах; гра в ансамблі (зокрема, за заданими простими ритмічними рисунками).

<i>орієнтується</i> в поняттях музичної грамоти (звук, мелодія, акомпанемент, музична форма, динаміка, схеми диригування (на 2/4; 3/4) тощо); <i>орієнтується</i> в нотному записі (за доцільності для виконання); <i>читає і виконує</i> найпростіший ритмічний супровід, зокрема в різних темпах та динаміці, в русі (плескання, відбивання ногами та з використанням ударних інструментів; [4МІО 2.2] <i>імпровізує</i> голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах; <i>створює</i> найпростіші ритмічні варіації супроводу до пісні або інструментальної мелодії (2/4, 3/4, 4/4), <i>самостійно добирає</i> різноманітні інструменти для супроводу, <i>імпровізує із поєднанням</i> (чергуванням) співу та гри на музичних інструментах. [4 МІО 1.2]	Ознайомлення з елементарною музичною грамотою (за необхідністю для художньо-творчої діяльності), зокрема необхідною для виконання, читання і запису найпростіших ритмічних послідовностей. Визначення виконавських труднощів.
<i>дотримується</i> правил техніки безпеки; <i>добирає</i> інструменти, художні матеріали відповідно до виду мистецтва (образотворче, декоративно-прикладне, тощо), в якому працює [4 МІО 1.1]; <i>виконує</i> площинні живописні та графічні зображення; об'ємні композиції [4 МІО 1.3]; <i>дотримується</i> правил зображення об'ємних предметів [4 МІО 1.1]; <i>спостерігає</i> залежність впливу освітлення на зміну кольору [4 МІО 1.3]; <i>використовує</i> емоційні можливості кольору: висвітлення та затемнення кольорів [4 МІО 1.1]; <i>розрізняє</i> види штрихування для передавання об'єму зображуваного об'єкту [4 МІО 1.1];	Використання правил культури роботи, гігієни і техніки безпеки під час художньо-творчої діяльності. Бачення (при спрямуванні вчителя) недоліків у своїй роботі та виправлення їх. Вільне користування (традиційними та сучасними) графічними, живописними інструментами та матеріалами під час художньо-творчої діяльності в різних художніх техніках

<i>передає</i> характерні особливості жіночого, чоловічого, дитячого образів, професії через одяг та зовнішні ознаки; особливості будови птахів, тварин і пластичну виразність руху; характер силуетної форми архітектурних споруд [4 МІО 1.3]; <i>створює</i> відкриту чи закриту декоративну композицію (на площині або в об'ємі) [4 МІО 1.2];	Ліплення з пластичних матеріалів пластичним і конструктивним способом. Вирізування з паперу, конструювання з природного матеріалу.
<i>має</i> уявлення про види і характерні особливості народних художніх промислів України [4 МІО	Використання різних засобів образотворчої виразності для

2.1]; <i>виділяє</i> композиційний центр головне і другорядне сюжетній композиції [4 МІО 1.1]; <i>дотримується</i> цілісності при створенні композиції[4 МІО 1.1]; <i>використовує</i> елементарні закони перспективи передаючи плановість простору у площинних зображеннях, враховуючи основні пропорції зображуваних предметів [4 МІО 1.2]; під час створення композиції <i>використовує</i> усю площину аркуша [4 МІО 1.1]; <i>конструює та створює</i> прості композиції з паперу, художніх, природних та підручних матеріалів, самостійно <i>добирає</i> складові композиції [4 МІО1.2]; <i>міксує</i> техніки та матеріали (гуаш, фломастер, витинання) для втілення власного задуму (зокрема,інсталяція) [4МІО 1.2];	створення образів у жанрах: натюрморт, портрет, побутовий жанр, анімалістичний жанр та ілюструванні літературних творів. Зображення багатопланової композиції з 2-х (3-х) об'ємних предметів (натюрморт), просторової композиції (пейзаж), тематичної композиції (побутовий жанр); декоративної композиції в об'ємі (ліплення, чеканка) або на площині (розпис, витинання, керамічна народна іграшка тощо).
<i>поєднує</i> засоби різних видів мистецтва для втіленняхудожнього задуму [4 МІО 1.2];	Створення синтетичного художнього образу.

<i>імпровізує</i> засобами пантоміми (міміка, жести, хода, мовлення, зміна темпоритму); пластично <i>інтонує</i> інструментальну музику (без слів), передаючи настрій; [4 МІО 1.2]; <i>самостійно добирає і пояснює</i> виразні засоби різних мистецтв для створення синтетичного образу (темп, тембр голосу, динаміка, рухи, міміка, колір і форма костюму, гриму, деталей оформлення простору), покладаючись на власний досвід; [4 МІО 1.1]; [4 МІО 2.2]	Інсценізація, найпростіші театральні етюди (створення театралізованих образів, зокрема, під час рольового виконання пісні, музичного твору з характерною сюжетною програмою).
<i>створює</i> сценічні інтерпретації пісенних образів, <i>виконує</i> нескладні ролі (в тому числі, пісні «у ролях»), [4МІО 1.1]; [4МІО 2.2]; <i>грає</i> елементарні театральні етюди (перевтілюється у запропонованих персонажів; [4 МІО 1.2]; <i>вправляється</i> над інтонацією мовлення, диханням; дикцією, мімікою, жестами; <i>імітує</i> характерні рухи, ходу, звуки, міміку, інтонацію і тембр, ритм мовлення, <i>пояснює</i> різницю у виборі засобів виразності характерних персонажів); [4 МІО 1.1]; [4 МІО 2.2]	Елементарне вправління у сценічній поведінці, участь в ансамблевих формах театралізацій, інсценізацій. Імпровізація засобами пантоміми (міміка, жести), у тому числі з партнерами.
<i>рухається</i> під музику, <i>використовуючи</i> відомі танцювальні елементи (народні, сучасні, спортивні тощо) відповідно до стилю музики; [4МІО 1.1]; [4МІО 2.2] <i>демонструє</i> елементи деяких народно-сценічних та побутових танців (гопак, козачок, вальс, полька, мазурка, полонез, лезгінка тощо); [4МІО 1.1]; [4 МІО 2.2] <i>узгоджує</i> рухи з музичним супроводом (співом),	Відтворення елементарних танцювальних елементів.

<i>орієнтується</i> у сценічному (танцювальному) просторі; використовує найпростіші прийоми сценічної поведінки (вітання, поклони, звернення до публіки тощо); [4 МИО 3.2]; [4 МИО 3.3]; <i>добирає</i> атрибути для підсилення виразності (із запропонованих або знайомих предметів); [4 МИО1.1];	
<i>експериментує</i> зі знайними художніми техніками, звуками різних тембрів (вокальними та інструментальними, у тому числі із доцільним застосуванням шумових ефектів), з лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо [4МИО 1.2], <i>придумує</i> образи, використовуючи знайомі виразні засоби та способи творення (звуки, слова, пантоміму, рухи, лінії, кольори тощо), якими може виразити свої почуття та емоції, <i>доцільно комбінує</i> елементи для втілення ідеї в художньому образі [4 МИО 1.1];	Елементарне оформлення сценічного простору для інсценізацій, театралізацій (створення бутафорії, деталей реквізиту. Елементи гриму. Виразність костюма). Експериментування зі звуками (тембрами, регістрами), ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо.
<i>виокремлює і фіксує</i> в доступний спосіб (фото, аудіо, відеозйомка, замальовки тощо) цікаві явища довкілля, <i>використовує</i> (поєднує, комбінує) їх у творчій діяльності [4 МИО 1.3]; <i>організовує</i> середовище навколо себе: <i>пропонує</i> ідеї його оформлення та можливі засоби їх художнього втілення [4 МИО 1.3]; <i>створює</i> елементи композиції / декору для оформлення середовища, в якому живе і навчається; <i>використовує</i> побачене і почуте в художньо- творчій діяльності [4 МИО 1.3];	Дослідження довкілля, фіксація і використання спостережень із власного досвіду для створення художніх образів (повадки тварин; характерні особливості ходи, жестів людей різного віку, інтонація мовлення і пластики людини в різних життєвих ситуаціях тощо). Прикрашання місця, де навчається, живе.

<i>розпізнає</i> власні емоції від різних видів мистецької діяльності [4 МІО 3.4]; <i>визначає</i> улюблені види мистецької діяльності, займається ним/ ними у вільний час для задоволення; пояснює свій інтерес до певного виду діяльності; обирає їх відповідно до свого настрою, визначає твори мистецтва, звернення до яких поліпшує настрій [4 МІО 3.4];	Самопізнання і самовираження в художньо-творчій діяльності . Використання видів мистецької діяльності та власних уподобань для задоволення та поліпшення емоційного стану.
<i>дотримується</i> загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо) [4 МІО 3.3]	Виховання культури глядача, слухача.
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
<i>емоційно сприймає</i> твори різних видів мистецтва і виявляє враження у вербальний або невербальний спосіб; <i>відтворює</i> емоційні враження мистецтва різними художніми засобами <i>пояснює</i>, що подобається або не подобається у творі [4 МІО 2.1];	Сприймання творів різних видів мистецтва. Опанування виразними засобами (елементами) різних видів мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо).
<i>вирізняє і характеризує</i> елементи музичної мови, застосовані для характеристики музичного образу	Вербальна характеристика змісту творів, які мають зображальну або
(мелодія, темп, динаміка, ритм, регістр, характер музичної інтонації; тембр та склад виконавців (соліст, хор, оркестр, деякі тембри музичних інструментів), лад (мажор, мінор), <i>розпізнає</i> музичні форми (рондо, варіації) [4 МІО 2.1]; [4 МІО 2.2];	літературну (сюжетну) програму, яскраво виражену жанрову основу (знайомі танці, пісня – колискова, коломийка інші)

<i>вирізняє і характеризує</i> елементи художньої мови творів образотворчого мистецтва, застосовані для характеристики художнього образу: кольорову гаму твору (тепла, холодна), тональність (світлі й темні кольори), елементи композиції твору (центр, головне і другорядне, симетрію та асиметрію) [4 МІО 2.2]; <i>цілісно охоплює увагою</i> художній твір; зосереджується на характерних деталях; <i>виявляє</i> здатність керувати увагою під час сприймання; <i>відзначає кульмінацію</i> у музичному творі, танці, виставі; [4 МІО 2.1];	Сприймання синтетичних образів.
<i>порівнює</i> музичні та візуальні, сценічні, хореографічні образи, [4 МІО 2.2] <i>зіставляє</i> художні образи та явища довкілля (за допомогою вчителя); [4 МІО 1.3] [4МІО 2.2]; <i>вирізняє</i> елементи художньої мови творів синтетичних видів мистецтва для характеристики цілісного художнього образу: акторську гру, костюми, декорації, грим, реквізит, освітлення, музичне оформлення театрального/екранного твору; [4 МІО 2.2]	Зіставлення і характеристика виразних засобів різних видів мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо).
<i>вирізняє і порівнює</i> засоби виразності різних видів мистецтва у створенні подібних образів (зокрема, персонажів казок, тварин, героїчних, фантастичних інших характерних образів, явищ природи) [4 МІО 2.2]; <i>розпізнає та характеризує</i> художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін	Зіставлення художніх образів, подібних за сюжетом та втілених у різних видах мистецтва.

тощо);	
<i>розрізняє</i> засоби та характеризує музичні твори вокальні та інструментальні (симфонічні), хорові; <i>називає</i> знайомі інструменти оркестру; <i>розрізняє</i> тембри вокальних голосів; <i>характеризує</i> твори живопису, графіки, скульптури, <i>розрізняє</i> засоби художньої виразності [4 МІО 2.2]; <i>розрізняє та характеризує</i> виразні засоби різновидів театрального мистецтва (драматичний, ляльковий, музичний – опера, балет, мюзикл), народної, класичної, сучасної хореографії; [4 МІО 2.2] <i>розрізняє та характеризує</i> виразні засоби анімаційних фільмів; [4 МІО 2.2]	Мистецько-понятійна пропедевтика. Мистецька обізнаність. Різновиди музичного (вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна, хорова, симфонічна музика), образотворчого (живопис, графіка, скульптура). Поняття про мистецтво архітектури. Сценічні мистецтва: театр (драматичний, ляльковий, зокрема, види ляльок, музичний); хореографія (народна, класична, сучасна, зокрема деякі народно-сценічні та побутові танці - гопак, козачок, вальс, полька,

<i>наводить приклади</i> жанрів циркового мистецтва, покладаючись на власний досвід; [4 МІО 2.2] <i>розпізнає</i> за характерними ознаками деякі жанри музичного і музично-театрального (пісня, танець, опера, балет, мюзикл тощо); [4 МІО 2.2] <i>має уявлення</i> про етнічне походження і <i>характеризує</i> елемент деяких народних танців (гопак, козачок, полька, мазурка, лезгінка тощо); [4МІО 2.2]	мазурка, полонез тощо). Цирк. Екранні мистецтва (кінофільм, мультфільм, зокрема різновиди анімації – (мальована, лялькова, пластилінова, комп'ютерна).
<i>називає</i> характерні особливості жанрів образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо); види орнаментів за змістом (рослинний, геометричний тощо) та застосуванням (стрічковий, розетка), види анімації (мальована, лялькова,	Жанри образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо); Види орнаментів за змістом (рослинний, геометричний тощо)

пластилінова, комп'ютерна) [4 МИО 2.2].	та застосуванням (стрічковий, розетка). Мистецькі професії відповідно до видів мистецтва.
<i>порівнює</i> природні форми, образи довкілля з їх художнім трактуванням [4 МИО 2.1];	Дослідження довкілля. Проведення паралелей між явищами довкілля і художніми образами в різних видах мистецтва.
<i>розпізнає і характеризує</i> власні емоції, враження від сприймання мистецьких творів [4 МИО 3.4]; <i>пояснює</i> , що подобається або не подобається у творі, [4 МИО 3.4] <i>порівнює</i> свої уподобання щодо різних видів мистецтва [4 МИО 3.4]; <i>визначає</i> свої враження від різних творів одного виду мистецтва (за жанрами, настроями, образами, засобами виразності тощо) [4 МИО 3.3]; [4 МИО 3.4]; <i>вирізняє</i> і обирає для сприймання твори мистецтва, що змінюють або передають його / її настрій [4 МИО 3.4]; <i>рекомендує</i> улюблені твори для сприймання іншим [4 МИО 3.3].	Самопізнання через сприймання творів мистецтва. Вербальний опис вражень, емоцій, викликаних творами. Самокорекція емоційних станів засобами мистецтва. Використання творів різних видів мистецтва для задоволення та поліпшення власного емоційного стану.
Комунікація через мистецтво	
<i>характеризує</i> власну творчість за поданими орієнтирами, <i>аналізує</i> свої досягнення, свої сильні сторони, <i>визначає</i> за допомогою вчителя/вчительки необхідні для самовдосконалення дії; [4 МИО 3.1]; <i>обирає</i> (за допомогою вчителя/вчительки) спосіб удосконалення та може його пояснити; [4 МИО 3.1];	Презентація власних творчих досягнень. Оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами. Відстоювання права на самовираження.
<i>презентує</i> створені художні образи, обираючи за допомогою вчителя спосіб презентування (спів, танцювальні рухи, пантоміма, витвори образотворчого	Виховні ситуації на основі творів мистецтва (обговорення сюжетів, характерів, вчинків, дій персонажів, створюваних

мистецтва, інформаційні технології) перед рідними, однолітками, молодшими учнями [4 МИО 3.2];	мистецькими засобами). Порівняння сюжетів, вчинків тощо персонажів творів з життєвими
пояснює задум, захищає свою позицію [4 МИО 3.2];	ситуаціями.
визначає досягнення в художньо-творчій діяльності однолітків, виявляючи об'єктивність і доброзичливість у висловлюваннях [4 МИО 3.1]; обговорює з іншими враження від сприймання творів різних видів мистецтва та творчої діяльності, поважаючи уподобання та інтереси інших; ділиться своїми спостереженнями у довкіллі та соціумі [4 МИО 3.3];	Оцінювання творчих здобутків однолітків. Колективне виконання творчого задуму. Оцінювання і самооцінювання у колективній творчості.
знаходить просту мистецьку інформацію (підручники, енциклопедії; аудіо- та відеозаписи, інтернет-ресурси тощо), ділиться нею з іншими, пояснює свої уподобання; [4 МИО 3.2]; [4 МИО 3.3];	Робота з найпростішими джерелами інформації.
бере участь у шкільних мистецьких заходах (концертах, конкурсах, інсценізаціях народних обрядів, арт-мобах, тижнях мистецтва тощо), колективних творчих проектах, зокрема із використанням засобів різних видів мистецтва і художньо-творчої діяльності [4 МИО 3.3]; виконує різні дії / ролі в колективному творчому процесі;	Участь у шкільних мистецьких заходах. Участь в оформленні художніми засобами немистецьких заходів (олімпіад, тематичних ранків, спортивних змагань тощо).
дотримується правил взаємодії і творчої співпраці, виявляє повагу до інших [4 МИО 3.3]	Дотримання правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації. Партнерство на сцені (у виконавській музичній або

Фізична культура

Освітня програма, розроблена за Типовою освітньою програмою під керівництвом Савченко О. Я.(Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22).

Метою навчання фізичної культури є всебічний фізичний розвиток особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання в молодших школярів розуміння значущості занять фізичними вправами, спортивними іграми як важливого засобу зміцнення здоров'я, отримання задоволення, гартування тіла та характеру, самовираження, соціальної взаємодії у процесі фізкультурно-оздоровчої

діяльності;

- формування в учнів здатності володіння різними способами рухової діяльності, виконання фізичних вправ; уміння грати в рухливі та спортивні ігри за спрощеними правилами;

- розвиток в молодших школярів здатності встановлювати причинно- наслідкові зв'язки позитивних та негативних чинників щодо стану свого здоров'я та фізичного розвитку;

- використовувати різні способи пошуку корисної інформації у довідникових джерелах, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікативних технологій і критичного мислення;

- формування в учнів здатності творчо застосовувати набутий досвід з фізичної культури, використовувати сили природи для зміцнення здоров'я та фізичного вдосконалення;

- розвиток в молодших школярів здатності використовувати навички самоконтролю і самооцінювання свого фізичного стану, дотримуватися санітарно-гігієнічних правил та безпечної поведінки в процесі фізкультурно- оздоровчої діяльності;

- розвиток в учнів здатності спілкуватися і взаємодіяти з дорослими й однолітками, співпрацювати та досягати спільних командних цілей у процесі спортивно-ігрової діяльності, використовувати термінологічний апарат з фізичної культури рідною мовою під час фізкультурно-оздоровчої діяльності;

- виховання в молодших школярів емоційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом, здатності добирати фізичні вправи для розвитку фізичних якостей з урахуванням індивідуальних можливостей, бажання керуватися правилами безпечної і чесної гри, уміння боротися, вигравати і програвати; формування зацікавленості досягненнями українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших спортивних змаганнях.

Зазначена мета і завдання реалізуються за такими **змістовими лініями**: «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність».

Змістова лінія **«Рухова діяльність»** передбачає формування в молодших школярів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності; здатності виконання вправ основної гімнастики, організуючих вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом,

танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем; розвиток фізичних якостей; формування правильної постави й профілактику плоскостопості.

Змістова лінія «Ігрова та змагальна діяльність» передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування уміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, виконувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Рухова діяльність	
<i>має уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини [1 ФІО 2.2];</i> <i>розуміє терміни з предмету «фізична культура» [1 ФІО 1.2];</i> <i>пояснює значення фізичних вправ для формування правильної постави [1 ФІО 2.2];</i> <i>називає життєво важливі способи пересування людини [1 ФІО 1.1];</i> <i>виконує організовуючі вправи: команди на</i>	Фізична культура як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини. Терміни з предмету «фізична культура». Фізичні вправи – засіб формування правильної постави. Життєво важливі способи пересування людини.

шикування вшеренгу, колону по одному, в коло; розмикання на інтервал; загальнорозвивальні вправи без предмета (імітаційного характеру) та з предметами; комплекс вправ ранкової гігієнічної гімнастики, присідання тощо [1 ФІО 1.1]; <i>виконує</i> ходьбу на носках, на п'ятах, з високим підніманням стегна, у напівприсіді, у присіді, з різними положеннями рук, ходьбу «змійкою»; біг з високим підніманням стегна, із закиданням гомілок із зміною напрямку і різних вихідних положень; танцювальні кроки; танцювальні імпровізаційні вправи; лазіння по горизонтальній та похилій гімнастичній лаві; по гімнастичній стінці у різних напрямках; перелітання через перешкод	Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи; Вправи для оволодіння навичками пересувань. Вправи для опанування навичок володіння м'ячем. Вправи для оволодіння навичками стрибків. Вправи для розвитку фізичних якостей.
<i>виконує</i> вправи з малим м'ячем; вправи з великим м'ячем [1 ФІО 1.3]; <i>володіє</i> елементарними навичками виконання стрибків: на місці на одній нозі, на двох ногах з просуванням уперед, назад, у присіді правим та лівим боком; стрибки в глибину; стрибки у висоту; стрибки у довжину з місця поштовхом однієї і двох ніг [1 ФІО 1.1]; <i>виконує</i> вправи для розвитку фізичних якостей: сили – підтягування у висі лежачи та у висі (хлопці), згинання та розгинання рук в упорі лежачи від гімнастичної лави та від підлоги (хлопці); швидкості – повторний біг на 3–4 по 10 м; пришвидшення з різних вихідних положень; витривалості – біг почергово з ходьбою; пересування на лижах; нахили тулуба в різних напрямках у положенні стоячи, пружні нахили у положенні сидячи; “напівшпагат”, “шпагат”; координації – пересування по підвищеній і обмеженій за площиною опорі, “човниковий” біг 4 по 9 м, 3	

по 10 м [1 ФІО 1.2]; [1 ФІО 1.3];	
<i>виконує</i> загальнорозвивальні вправи без предметів на місці; вправи для верхніх кінцівок і плечового поясу; згинання та розгинання верхніх кінцівок, колові рухи руками у фронтальній та сагітальній площині; загальнорозвивальні вправи в русі: різновиди ходьби, бігу, стрибків; вправи на координацію; загальнорозвивальні вправи з предметами [1 ФІО 1.1]; [1 МАО 2.2];	Вправи для формування постави і профілактики плоскостопості.
<i>виконує</i> пересування на лижах: організовуючі команди іприйоми, пересування, повороти * [1 ФІО 1.1]; [1 МАО 3.2]; <i>виконує</i> вправи у воді, плавання *[1 ФІО 1.1]; <i>дотримується правил</i> безпечної поведінки для себе та однокласників у воді [1 ФІО 3.2]	Вправи для оволодіння навичками пересувань на лижах. Вправи для оволодіння навичками плавання. * Правила безпечної поведінки на воді.
Ігрова та змагальна діяльність	
<i>бере участь</i> у рухливих іграх та естафетах, виконуючи різні ролі в процесі рухливих ігор [1 ФІО 1.3]; [1 ФІО 3.1]; [1 ФІО 3.3]; <i>дотримується правил</i> безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової та змагальної діяльності [1 ФІО 3.2].	Рухливі ігри та естафети. Правила безпечної поведінки в процесі рухової та змагальної діяльності.

* Оволодіння навичками плавання за наявності в ЗЗСО відповідних умов

* Оволодіння навичками пересувань на лижах за наявності в ЗЗСО відповідних умов

2 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Рухова діяльність	

<i>розуміє</i> значущість рухового режиму для зміцнення здоров'я та фізичного розвитку [2 ФІО 2.2]; <i>пояснює</i> значення і правила ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурних хвилин та фізкультурних пауз для фізичного розвитку та здоров'я людини; значущість загартування як засобу зміцнення здоров'я [2 ФІО 2.2]; <i>дотримується</i> рухового режиму протягом дня [2 ФІО 1.2]; [2 ФІО 2.2]; <i>називає</i> основні фізичні якості людини, фізичні вправи та їх вплив на формування фізичних якостей [2 ФІО 2.3]; <i>дотримується</i> правил особистої гігієни в режимі дня [2 ФІО 2.1]; [2 ФІО 2.2];	Руховий режим дня молодшого школяра. Значення і правила виконання ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурної хвилини та фізкультурної паузи. Рухова активність протягом дня. Фізичні вправи та їх вплив на формування фізичних якостей. Правила особистої гігієни молодшого школяра.
<i>виконує</i> організовуючі вправи команди на розмикання й змикання приставними кроками, перешикування із колони по одному в колону по три (чотири) [2 ФІО 1.1];	Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи:
<i>добирає та виконує</i> загальнорозвивальні вправи: комплекси вправ ранкової гімнастики без предмета (імітаційного характеру), з м'ячем, скакалкою; комплекси фізкультурних пауз та фізкультурних хвилин [2 ФІО 1.2];[2 ФІО 2.2]; <i>виконує</i> присідання; виси; підтягування у висі (хлопці),у висі лежачи (дівчата); елементи акробатики [2 ФІО 1.2]; [2 ФІО 2.2]; <i>володіє</i> навичками пересувань: ходьба широкими кроками, зі зміною частоти кроку; ходьба із пришвидшенням та уповільненням, приставним кроком правим і лівим боком; біг; біг почергово з ходьбою; танцювальні кроки; лазіння; подолання штучних перешкод [2 ФІО 1.1]; <i>володіє</i> навичками виконання вправ з малим м'ячем: метання малого м'яча у щит; метання	а) загальнорозвивальні вправи; б) положення тіла у просторі:сіди, упори, виси, елементи акробатики. Вправи для оволодіння навичками пересувань. Вправи для опанування навичок володіння малим м'ячем.

малого м'яча у горизонтальну ціль; метання малого м'яча з-за голови на дальність [2 ФІО 1.3]; виконує вправи з великим м'ячем: кидки м'яча знизу із положення сидячи та стоячи, передавання і ловіння м'яча двома руками від грудей (у колі, парах, трійках), передача м'яча двома руками з ударом об підлогу; ведення м'яча правою та лівою рукою з одночасними кроками; зупинки м'яча, що котиться, підошвою та внутрішньою стороною ступні, удари внутрішньою стороною ступні по м'ячу, що котиться; ведення м'яча внутрішньою та зовнішньою частинами підйому (по прямій, по дузі, між стійками) [2 ФІО 1.3]; виконує стрибки на місці з поворотами на 45, 90, 180 градусів по «купинах»; стрибки зі скакалкою; стрибки через довгу скакалку, яка обертається вперед; стрибки у глибину з висоти до 80 см з м'яким приземленням; стрибки у висоту; стрибки через перешкоди висотою до 50 см поштовхом однією та двома ногами; стрибки у висоту з прямого розбігу (через гумову мотузку);	Вправи з великим м'ячем. Вправи для оволодіння навичками стрибків.
стрибки у довжину тощо [2 ФІО 1.1]; [2 ФІО 2.3]; виконує фізичні вправи для розвитку фізичних якостей: сили – загальнорозвивальні вправи з гімнастичними палицями; кидки баскетбольного м'яча з-за голови із різних положень; лазіння по горизонтальній гімнастичній лаві однойменним та різнойменним способами (без допомоги ніг); багатоскоки; стрибки через перешкоди; підтягування у висі та у висі лежачи (хлопці); пересування у положенні	Вправи для розвитку фізичних якостей.

сиду, зігнувши ноги(у різних напрямках); швидкості – пришвидшення з різних вихідних положень, повторний біг 3–10 м, біг із пришвидшеннями за сигналом; стрибки зі скакалкою; витривалості – біг у чергуванні з ходьбою до 1000 м, біг на дистанцію до 500 м малої інтенсивності; гнучкості махові рухи правою і лівою ногою у бічній і лицьовій площині, стоячи біля опори та під час ходьби; прогинання та вигинання тулуба у положенні упору стоячи на колінах; пружні похитування у положенні випаду; прогинання тулуба у положенні лежачи на животі; координації – подолання перешкод, ходьбу на носках, ходьба по підвищеній і обмежній за площиною опорі з різними положеннями рук; пересування із підкиданням дрібних предметів; вправи зі зміною положення тіла у просторі; розслаблення м'язів рук, ніг, тулуба у різних положеннях [2 ФІО 1.2]; [2 ФІО 2.3];	
<i>добирає та виконує</i> фізичні вправи для формування правильної постави і профілактики плоскостопості: загальнорозвивальні вправи на місці без предметів; вправи для м'язів шиї, нахили та повороти голови; вправи для верхніх кінцівок і плечового поясу: згинання та розгинання верхніх кінцівок, кругові рухи руками, нахили в сторони, пружні рухи [2 ФІО 1.2]; [2 ФІО 2.2];	Вправи для формування постави і профілактики плоскостопості.
<i>володіє</i> навичками пересувань на лижах: лижні ходи, повороти, спуски, підйоми, гальмування* [2 ФІО 1.1]; [2 ФІО 3.2];	Вправи для оволодіння навичками пересувань на лижах.

виконує вправи у воді: багаторазові видихи у воду; вправи для оволодіння рухами ногами у плаванні стилями кроль на грудях та кроль на спині; вправи для оволодіння рухами руками як у плаванні стилем кроль на грудях; плавання *[2 ФІО 1.1]; <i>дотримується правил</i> безпечної поведінки для себе та однокласників у воді [2 ФІО 3.2].	Вправи для оволодіння навичками плавання. * Правила безпечної поведінки на воді.
Ігрова та змагальна діяльність	
<i>бере участь</i> у рухливих іграх та естафетах, виконуючи різні ролі в процесі рухливих ігор [2 ФІО 1.3]; [2 ФІО 3.1]; [2 ФІО 3.3]; <i>дотримується правил</i> безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової та змагальної діяльності [2 ФІО 2.1]; [2 ФІО 3.2].	Рухливі ігри та естафети. Правила безпечної поведінки в процесі рухової та змагальної діяльності.

3 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Рухова діяльність	
<i>має уявлення</i> про історію виникнення Олімпійських ігор; <i>називає</i> олімпійське гасло та символ Олімпійських ігор; <i>пояснює</i> вплив позитивних та негативних чинників на стан здоров'я учнів [3 ФІО 2.2]; <i>добирає</i> спортивний інвентар відповідно виду спорту [3 ФІО 1.2];	Історія виникнення Олімпійських ігор. Символи, ритуали і церемонії Олімпійських ігор. Вплив позитивних та негативних чинників на стан здоров'я учнів. Спортивний інвентар для різних видів спорту.
<i>контролює</i> свій фізичний стан за частотою серцевих скорочень, диханням та самопочуттям перед фізичними навантаженнями в процесі та після занять [3 ФІО 2.1]; [3 ФІО 2.2];	Оцінка фізичного стану за частотою серцевих скорочень, диханням та самопочуттям в процесі занять фізичною культурою.

виконує організовуючі вправи команди на перешикування з однієї шеренги уступами за розрахунком 9, 6, 3, на місці [3 ФІО 1.1]; виконує загальнорозвивальні вправи з предметами (малі м'ячі, скакалки) та без предметів [3 ФІО 1.1];	Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи. Загальнорозвивальні вправи з предметами (малі м'ячі, скакалки) та без предметів.
розрізняє та виконує присідання, виси, упори: присідання, нахили тулуба у сіді з різними положеннями ніг; перехід із сиду на правому стегні у сід на лівому стегні; виси та упори – згинання розгинання рук в упорі на стегнах, в упорі лежачи; перехід із упору присівши в упор стоячи, із упору лежачи в упор лежачи боком і навпаки; упор на перекладині [3 ФІО 1.2];	Фізичні вправи: присідання, нахили, виси та упори.

виконує елементи акробатики: перекид назад в упор стоячи на колінах, в упор присівши; два перекиди вперед; “міст” із положення лежачи [3 ФІО 1.2];	Елементи акробатики.
володіє навичками пересувань: ходьба по гімнастичній лаві з високим підніманням стегна, біг до 30 м, рівномірний біг почергово з ходьбою до 1200 м; рівномірний біг до 900 м [3 ФІО 1.2];	Вправи для оволодіння навичками пересувань (ходьба, біг).
виконує вправи з пересування танцювальними кроками: ритмічне поєднання рухів і кроків, підскоків; танцювальні імпровізаційні вправи босоніж;	Пересування танцювальними кроками.
виконує вправи з лазіння по похилій гімнастичній лаві (кут нахилу 45 градусів) однойменним та різнойменними способами; лазіння по гімнастичній стінці різнойменними та однойменним способом (вгору, вниз, по діагоналі, праворуч, ліворуч); [3 ФІО 1.2];	Лазіння різними способами по гімнастичній лаві, гімнастичній стінці.

виконує вправи з лазіння по канату, закріпленому над похилою гімнастичною лавою (лежачи на спині на похилій лаві) [3 ФІО 1.2];	Лазіння по канату.
володіє навичками метання м'яча у вертикальну ціль (мішень 1м x 1м) на висоті 3 м з відстані 3 – 4 м на дальність відскоку; метання м'яча з різних вихідних положень [3 ФІО 1.3];	Вправи для формування навичок володіння малим м'ячем.
виконує вправи з великим м'ячем: елементами баскетболу – тримання баскетбольного м'яча; передачі м'яча двома руками відгрудей на місці; ловіння м'яча; передачі м'яча двома руками від грудей у ціль і ловіння його після відскоку від підлоги; ведення м'яча на місці та під час ходьби правою та лівою рукою; елементи футболу – удари м'яча внутрішньою та середньою частиною підйому по нерухомому м'ячу у вертикальну ціль (смуга шириною 1,5 м, довжиною 8-10 м) та горизонтальну ціль (смуга шириною 1,5 м, довжиною 8-10 м), ведення м'яча вивченими способами між стійками і їх обведенням; жонглювання м'ячем (хлопці), повітряною кулькою (дівчата) [3 ФІО 1.3];	Вправи для формування навичок володіння великим м'ячем. Елементи баскетболу. Елементи футболу.
застосовує вивчені прийоми в іграх з міні-баскетболу та міні-футболу [3 ФІО 3.1];	Гра в міні-баскетбол та міні-футбол.
виконує стрибки: зі скакалкою на одній, двох ногах [3 ФІО 1.3]; стрибки у висоту з прямого розбігу (через гумову мотузку) способом “зігнувши ноги” [3 ФІО 1.1]; стрибки у довжину з місця, з розбігу 5-7 кроків способом “зігнувши ноги”; стрибки “у кроці” [3 ФІО 1.1];	Вправи для оволодіння навичками стрибків. Стрибки у висоту з прямого розбігу “зігнувши ноги”. Стрибки у довжину з місця і розбігу.

виконує фізичні вправи для розвитку фізичних якостей: <i>сили</i> – у висі піднімання зігнутих і прямих ніг до кута 90 градусів; у положенні лежачи на спині піднімання прямих ніг до кута 90 градусів; у положенні лежачи на спині згинання і розгинання рук, утримуючи обтяження до 1 кг; підтягування у висі лежачи на низькій перекладині [3 ФІО 1.2];	Фізичні вправи для розвитку сили. Фізичні вправи для розвитку швидкості. Фізичні вправи для розвитку витривалості. Фізичні вправи для розвитку гнучкості.
<i>швидкості</i> – біг за м'ячем, обручем, що котиться; прискорення до 10 м; підкидання і ловіння малого м'яча по чергово правою і лівою рукою [3 ФІО 1.2]; <i>витривалості</i> – рівномірний біг у повільному темпі до 6 хв. (з можливим переходом на ходьбу, враховуючи індивідуальні особливості учня) [3 ФІО 1.2]; <i>гнучкості</i> – рухи руками, ногами і тулубом з поступовим збільшенням амплітуди рухів; вправи біля гімнастичної стінки: пружинясті нахили тулуба, махи ногами у різних площинах; вправи на розтягування; викрути рук вперед і назад, тримаючи гімнастичну палицю або скакалку; <i>координації</i> – пересування по обмеженій і підвищеній опорі з подоланням перешкод; вправи зі зміною положення тіла у просторі; “човниковий” біг 4 по 9 м [3 ФІО 1.2]	Фізичні вправи для розвитку координації.
<i>добирає та виконує</i> фізичні вправи для формування правильної постави і профілактики плоскостопості: вправи для м'язів шиї, плечового пояса, верхніх кінцівок, спини, живота, тулуба та нижніх кінцівок; <i>загальнорозвивальні вправи в русі</i>: ходьба, біг, стрибки, випади, повороти тулуба під час бігу, вправи на координацію, викрути тулуба; <i>загальнорозвивальні вправи з предметами</i>: з гімнастичними палицями, м'ячами, зі	Фізичні вправи для формування постави і профілактики плоскостопості. Загальнорозвивальні вправи в русі. Вправи на координацію. Загальнорозвивальні вправи з предметами. Вправи для попередження

скалками, обручами, мішечками піску на голові під час ходьби [3 ФІО 1.2]; [3 ФІО 2.2]; <i>вправи</i> для попередження плоскостопості: ходьба, біг на носках, ходьба перекатами з п'яти на носок, “гусінь”, “ведмідь клишоногий”, стрибки [3 ФІО 1.2]; [3 ФІО 2.2];	плоскостопості.
<i>володіє</i> навичками пересувань на лижах вивченими ходами (одночасний, безкроковий, поперединний, двокроковий) на відстань до 1000 м; <i>спуски</i> у низькій стійці; <i>підйоми</i> “драбинкою”; <i>гальмування</i> “плугом”; “напівплугом”; * [3 ФІО 1.1]; [3 ФІО 3.2];	Вправи для оволодіння навичками пересувань на лижах (одночасний, безкроковий, поперединний, двокроковий). *
<i>виконує</i> вправи у воді – стрибок у воду з бортика; багатократні видихи у воду із зануренням; рухи руками і ногами як у плаванні стилем кроль на грудях; узгодження рухів руками із диханням; ковзання на грудях з наступним підключенням роботи ніг, рук і дихання; подолання дистанції до 15 м вивченим способом. *[3 ФІО 1.1];	Вправи для оволодіння навичками плавання. *
<i>дотримується</i> правил безпечної поведінки для себе та однокласників у воді*[3 ФІО 3.2]	Правила безпечної поведінки на воді.
Ігрова та змагальна діяльність	
<i>бере участь</i> у рухливих, спортивних іграх та естафетах, ефективно взаємодіє з однолітками для досягнення спільних командних цілей [3 ФІО 1.3]; [3 ФІО 3.1]; [3 ФІО 3.3]; <i>дотримується правил</i> безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової, ігрової та змагальної діяльності [3 ФІО 2.1]; [3 ФІО 3.2]	Рухливі ігри. Техніка і тактика спортивних ігор (баскетбол, футбол). Правила безпечної поведінки в процесі рухової, ігрової та змагальної діяльності.

*Оволодіння навичками плавання за наявності в ЗЗСО відповідних умов

**Оволодіння навичками пересувань на лижах за наявності в ЗЗСО відповідних умов

4 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Рухова діяльність	
<i>має уявлення</i> про фізичне виховання в Запорізькій Січі;	Фізичне виховання в Запорізькій Січі.
<i>розуміє</i> роль фізичних вправ для розвитку кістково-м'язової, серцево-судинної та дихальної системи організму [4 ФІО 2.2];	Роль фізичних вправ для розвитку кістково-м'язової, серцево-судинної та дихальної системи організму.
<i>володіє</i> навичками моделювання рухової діяльності відповідно до визначених навчальних завдань [4 ФІО 1.2];	Закономірності моделювання рухової діяльності
<i>виконує</i> організовуючі вправи перешикування із колони по одному в колону по два (чотири) дробленням і зведенням і, навпаки, із колони по два (чотири) розведенням і злиттям; поняття про частини і точки розмітки гімнастичної зали [4 ФІО 1.1];	Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи.
<i>виконує</i> загальнорозвивальні вправи в парах, з великими м'ячами, з обручами, з гантелями (500 г) [4 ФІО 1.3];	Загальнорозвивальні вправи в парах, з великими м'ячами, з обручами, з гантелями (500г)
<i>розрізняє та виконує</i> сід ноги нарізно на паралельних брусах (хлопці); виси та упори – упор на низьких паралельних брусах; махом однієї та поштовхом другої ноги переворот в упор на низькій перекладині (хлопці); махом однієї та поштовхом другої ноги переворот в	Фізичні вправи на низьких паралельних брусах.

упор на нижню жердину (дівчата); із упору на низькій перекладині (хлопці) і на нижній жердині (дівчата) зіскок зповоротом на 90° [4 ФІО 1.2];	
<i>елементи акробатики</i> : “міст” із положення стоячи (з допомогою); стійка на голові й руках із зігнутими ногами (хлопці, з допомогою) [4 ФІО 1.2];	Елементи акробатики.
<i>володіє</i> навичками пересувань: ходьба по спіралі; шеренговим кроком; <i>біг</i> по слабопересіченій місцевості до 1000 м; біг 30 м з низького старту; біг по прямій; фінішування; біг зі зміною лідера [4 ФІО 1.1]; <i>танцювальні кроки</i> : “бігунець”; “голубець”; ритмічні завдання; фрагмент танцю “Гопак” (32 такти) [4 ФІО 1.1]; <i>лазіння</i> по вертикальному канату в три прийоми; лазіння по горизонтальному канату; подолання лазінням [4 ФІО 1.1];	Вправи для оволодіння навичками пересувань (ходьба, біг). Танцювальні кроки. Лазіння по вертикальному та горизонтальному канату.
<i>володіє</i> навичками виконання вправ з малим м'ячем: метання м'яча у вертикальну ціль (мішень 1м x1 м) на висоті 3 м з відстані 3 – 4 м на дальність відскоку; метання м'яча з різних вихідних положень [4 ФІО 1.2];	Вправи для формування навичок володіння малим м'ячем.
[4 ФІО 1.3];	
<i>виконує</i> вправи з великим м'ячем: <i>елементи баскетболу</i> – ловіння і передачі м'яча двома руками від грудей на місці та в русі (у парах, трійках, колонах); ловіння і передачі м'яча однією рукою від плеча; ведення м'яча правою і лівою рукою із зміною напрямку, швидкості, висоти відскоку, з обведенням стійок; кидки м'яча у кошик з близьких та середніх дистанцій однією рукою від плеча; [4 ФІО 1.2]; [4 ФІО 1.3]; <i>елементи футболу</i> – удари м'яча вивченими способами на точність; фінти “відходом”,	Вправи для формування навичок володіння великим м'ячем. Елементи баскетболу. Елементи футболу. Елементи гандболу.

“ударом”, “зупинкою”; віднімання м’яча вибиванням у суперника [4 ФІО 1.2]; [4 ФІО 1.3]; <i>елементи гандболу</i> – ловіння м’яча двома руками; передачі м’яча однією рукою на місці (в парах, трійках, колі); кидок м’яча зігнутою рукою зверху; ведення м’яча правою і лівою рукою; [4 ФІО 1.2]; [4 ФІО 1.3];	
<i>застосовує</i> вивчені прийоми в іграх міні-баскетболу, міні-футболу та міні-гандболу [4 ФІО 1.3]; [4 ФІО 3.2]; [4 ФІО 3.2]; [4 ФІО 3.3];	Гра в міні-баскетбол, міні-футбол та міні-гандбол.
<i>виконує:</i> <i>стрибки</i> зі скакалкою на одній, двох ногах, обертаючи скакалку вперед і назад з проміжними та без проміжних стрибків; стрибки, обертаючи скакалку вперед із перехреснуванням рук (дівчата) [4 ФІО 1.1]; <i>стрибки</i> у висоту з розбігу способом “переступання” [4 ФІО 1.1]; <i>стрибки</i> у довжину з розбігу 7–9 кроків способом “зігнувши ноги” [4 ФІО 1.1];	Стрибки зі скакалкою. Стрибки у висоту з розбігу способом “переступання”. Стрибки у довжину з розбігу способом “зігнувши ноги”.
<i>виконує</i> фізичні вправи для розвитку фізичних якостей: <i>сили</i> – загальнорозвивальні вправи з набивними м’ячами (вага – 1 кг), з гантелями (500 г); сидючи згинання та розгинання рук в упорі ззаду (руки на гімнастичній лаві); утримування ніг під кутом 45° у положенні лежачи на спині [4 ФІО 2.3]; <i>швидкості</i> – біг з високим підніманням стегна через предмети (кубики, набивні м’ячі тощо); біг з різних вихідних положень на дистанцію 10-15 м; біг з прискоренням за сигналом; багатократні кидки м’яча у стіну в максимальному темпі [4 ФІО 2.3]; <i>витривалості</i> – повторний біг 3-5 по 30 м; стрибки зі скакалкою до 2хв.; рівномірний біг	Фізичні вправи для розвитку сили. Фізичні вправи для розвитку швидкості. Фізичні вправи для розвитку витривалості.

до 6 хв [4 ФІО 2.3]; <i>гнучкості</i> – вправи на розтягування в парах; пружинчасті похитування у положенні “шпагат” (у різних площинах); нахили тулуба назад у різних вихідних положеннях (із допомогою); пружинчасті нахили тулуба із різних вихідних положень [4 ФІО 2.3]; <i>координації</i> – подолання смуги перешкод (разом з	Фізичні вправи для розвитку гнучкості.
--	---

акробатичними елементами, висами перелізаннями); “човниковий” біг [4 ФІО 2.3];	Фізичні вправи для розвитку координації.
<i>складає та виконує</i> комплекси фізичних вправ на формування правильної постави та запобігання плоскостопості; <i>дотримується</i> вимог щодо послідовності виконання вправ на формування правильної постави та запобігання плоскостопості [4 ФІО 1.2]; [4 ФІО 2.2];	Комплекси фізичних вправ на формування правильної постави та запобігання плоскостопості. Правила дотримання вимог щодо послідовності виконання вправ на формування правильної постави та запобігання плоскостопості.
<i>володіє</i> навичками пересувань на лижах до 1200 м вивченими ходами; <i>лижні ходи</i> – одночасні ходи; навперемінний двокроковий хід; <i>спуски</i> – вибір стійки відповідно до висоти схилу ; <i>підйоми</i> – “ялинкою”; вибір способу підйому, залежно від рельєфу схилу; <i>гальмування</i> вивченими способами; * [4 ФІО 1.1]; [4 ФІО 3.2];	Вправи для оволодіння навичками пересувань на лижах: лижні ходи, спуски, підйоми, гальмування. *
<i>виконує</i> вправи у воді – ковзання на спині (руки притиснуті до тулуба); ковзання на спині (руки притиснуті до тулуба) з підключенням роботи ніг як під час плавання способом на спині; ковзання на спині з підключенням роботи ніг як під час плавання способом кроль на спині і	Вправи для оволодіння навичками плавання. *

гребка однією рукою, одночасного гребка обома руками, наперемінного гребка правою та лівою рукою; подолання дистанції до 25 м; *[4 ФІО 1.1];	
<i>дотримується</i> правил безпечної поведінки для себе та однокласників на воді [4 ФІО 3.2]	Правила безпечної поведінки на воді.
Ігрова та змагальна діяльність	
<i>бере участь</i> у рухливих іграх, спортивних іграх та естафетах, виконуючи різні ролі в процесі рухливих та спортивних ігор [3 ФІО 1.3]; [3 ФІО 3.1]; [3 ФІО 3.3]; <i>дотримується правил</i> безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової, ігрової та змагальної діяльності [3 ФІО 3.2]	Рухливі ігри. Техніка і тактика спортивних ігор (баскетбол, футбол, гандбол, волейбол). Правила безпечної поведінки в процесі рухової, ігрової та змагальної діяльності.